

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
<http://revistatransilvania.ro/mdrr>

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:

Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
<http://revistatransilvania.ro/mdrr>

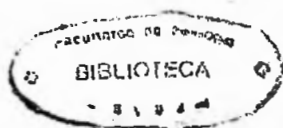
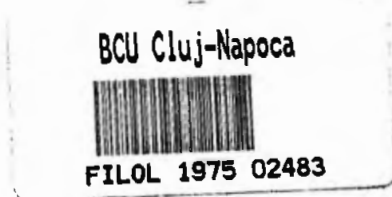

R E S T I T U T I O

GRIGORE H. GRANDEA

SCRIERI

Prefață, text ales și stabilit, note
de
PAVEL ȚUGUI

EDITURA MINERVA ● BUCUREȘTI – 1975

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Vlășia sau ciocoi noi

CUM MI-A CĂZUT ÎN MÎNĂ ACEASTĂ CARTE

Înainte d-a spune cum mi-a căzut în mînă, sînt dator a spune cititorului în scurt ce se coprinde într-însa.

Este urzirea și izbucnirea revoluției de la 1848.

Din cele ce va vedea, cititorul se va convinge de un mare adevăr, acela că în trecut ca și acum n-au fost în sinul nației noastre decît două partide: unul național și altul venetic. Numirile de *albi* și *roșii*, *conservatori* și *liberali*, *moderați* și *progresiști* sînt numai niște cuvinte pentru a întuneca priceperea românilor. Și unele și altele din grupurile numite astfel, au fost și sînt niște cete pentru a înhăța puterea, iar nu niște partide întemeiate pe principii.

Naționali și veneticii au fost și sînt răsipiți în aceste cete. Cînd vreuna din aceste cete a izbutit să ajungă la putere, politica ei a fost după cum era și numărul care predomina într-însa: *națională*, cînd naționali erau mai mulți, sau *venetică*, cînd străinismul avea mai mulți din agenții săi.

Autorul acestei scrieri n-a avut scopul d-a zugrăvi pe cutare sau cutare din societatea noastră.

El a strîns calitățile, înclinările, defectele pe cari le-a aflat răsipite în lumea noastră politică și scanda-loasă și din ele a făcut cîteva tipuri. Cu acele tipuri sau păpuși s-a servit pentru a juca faptele dramatice și comice ale istoriei contimporane.

Dar cum mi-a căzut în mînă această scriere, iacă ceea ce trebuie să mai spun, pentru a nu fi tras la răspundere de vreun moștenitor al anonimului autor.

Aflînd că este să se vînză prin licitație averea mobilă a repauzatului Episcopul X, cunoscut prin amestecul său în afacerile politice și galante, m-am dus și eu cu speranța d-a cumpăra vreuna din frumoasele imamele de chihlimbar ce știam că are.

Dar vai!... Deși nu împliniseră nici trei luni de cînd sufletul repauzatului își luase zborul din această vale, care fusese pentru preasînția-sa înflorită cu toate plăcerile și dezmierdările lumești, și mai nimic nu rămăsese din acea mulțime de lucruri cari încîntau ochii prin frumusețea lor! Mai toate se topiseră sau se schimbaseră... poate, de dorul repauzatului. Argintul, chihlimbarul, aurul, mărgăritarul, rubinul, smaraldul, prin o minune, care numai cerească nu putea fi, se schimbaseră în metale și pietre proaste.

Ceea ce m-a minunat și mai mult, a fost metamorfizarea frumoșilor săi cai, cari cîteva zile mai înainte mîncău foc, iar acum abia se țineau pe picioare. Ceva mai mult: se schimbaseră și la păr.

După încheierea cuvenitului proces-verbal în care se constată că sigilele s-au aflat neatînsse și toate lucrurile după inventar la locul lor, începu licitația.

Telalul, adresîndu-se cu lacrimile în ochi, către portărel și grefier, ceru să se dea precădere cailor, căci picioarele lor tremurînde reclamau c-o oră mai curînd mila vreunui sacagiu sau căruțaș. Cererea telalului se împlini și cei șase cai ai p.s.-sale Episcopului X, cari fuseseră admirați în toată capitala, fură vînduți cu cîte 50 lei bucata!

Nu voiam să plec fără a cumpăra ceva... Dar ce?... Cele mai frumoase lucruri pe cari le admirasem la preasînția-sa, acum nu le mai vedeam, deși erau toate la facerea inventarului și punerea sigilelelor...

— Un anterior de atlas vișiniu, — strigă telalul, — nou nouleț. Cine-l vrea?

Apoi adresîndu-se către mine, care mă uitam înduioșat la acel anterior, căci de mai multe ori văzusem îmbrăcat cu el pe repauzatul, urmă:

— Cumpără-l, domnule, căci ce mai halat ai face dintr-însul!... Ia pipăie materia!...

Și pentru că telalul mi-l întinse, pipăii și eu măta-sea. Se întâmplă s-o pipăiesc tocmai în dreptul buzunarului. Simții un pachet de hîrtii într-însul.

„Ce hîrtii or fi acelea?” — mă întrebai în mine, și sub îndemnul curiozității, dădui un preț.

Nefiind alt mușteriu, mai cu seamă că eu dădusem un preț cam mare, telalul, după strigările legiuite, mi-l aruncă pe umeri.

Plătii și mă retrăsei din mijlocul mulțimei. Scosei iute din anterior pachetul de hîrtii și-l pusei în sînu-mi. Căutînd și în celălalt buzunar și neaflînd nimic, arunca anteriorul spre telal peste capetele mulțimei. Bietul anterior ajunse să fie călcat în picioare.

După ce m-am depărtat, mi-am dat seama că fapta mea era o hoție curată. M-am liniștit însă cînd, scoțînd pachetul, am văzut că era un caiet scris tot mărunț, iar pe întia față aceste cuvinte scrise de chiar mîna episcopului:

„*Vlăsia sau ciocoi noi*, carte pentru călăuzirea nepoților mei în lume“.

Iar pe a doua față, aceste rînduri ca precuvîntare:

„*Vlăsia este și acum una din cele mai întinse și mai bătrîne păduri ale României cîmpene. Înainte de 1848 ea se întindea în susul Bucureștilor ca un arc, cuprînzînd în sînul ei verde o salbă de monastiri, precum Cernica, Paserea, Căldărușanii, Țigăneștii, Snagovul, Ghighiul și Ciorogîrla, rămurindu-se în sus și în jos cu osebite numiri.*

Cînd păgîinii treceau Dunărea, pentru a prăda și arde, Vlăsia era cel dintîi liman, cea mai credincioasă ascunzătoare a familiilor cari fugeau de iataganul musulman. Boieri, tîrgoveți și țărani, cu cățel și purcel, toți își scăpau viața în desișul misterios al acestei păduri.

Tot într-însa își aveau cuibul și cetele haiducilor cari, în timpul domniei fanarioților, erau răzbunătorii opincii. Aci haiducii Colciag, Cloanță, Mîndrilă, Tunsul țineau calea și nivelau averile, luînd prisosul de la avuți. Toată albăstrimea din țară ducea groaza Vlăsiei. Haiducimea, sub frunzișul stejarilor seculari, era la largul ei, își ridea de poteră.

De aci și vechea zicătoare, pe care și acum o auzim, când este a se veșteji o judecătorie, o casierie sau alt serviciu public unde funcționarii sînt cu mîna lungă: « Parcă sîntem în Vlășia ! » zic cei nedreptățiți, prădați sau asupriți.

Este dar și o Vlășia socială. Dar în această Vlășie omul este prădat nu numai de avere, dar și de onoarea lui, de credința lui, de iluziile lui.

Toți, bărbați și femei, intrăm în această lume cu o comoară în mintea și inima noastră, idealul, la care ne închinăm. Pentru ajungerea sau apropierea de acest ideal, toți ne întrecem a sui calvarul acestei lumi, stropind calea cu lacrimile, sudoarea și sîngele nostru, stîncile sîngerîndu-ne picioarele, spinii sfișîindu-ne vest-mintele !

Iacă pentru ce am intitulat această carte *Vlășia sau ciocovi noi.*“

În culmea curiozității și nerăbdării alergai acasă, unde citii cele următoare.

1877

PARTEA ÎNȚIIA
METAMORFOZA CIOCOILOR

Lupu-și schimbă părul
dar năravul niciodată.
Proverb

CUM A CONLUCRAT DRACUL LA ACEASTĂ CARTE

Cele ce urmează s-au petrecut cîțiva ani nainte de 1848, în noaptea din vinerea Patimilor.

Catina era un june, pe care natura îl înzestrase cu inteligență și inimă. Era unul din acei buni tineri cari ajutau pe Cîmpineanu și Eliade în uriașa urzire a regenerării românilor. Își împlinea cu zel misia ce-i însemna comitetul, fără să poată vedea limpede scopul mare și național ce urmărea acesta.

Această nedumerire îl muncea foarte mult, mai cu seamă de cînd Eliade, neavînd poate destulă încredere, refuzase a-i mulțumi curiozitatea.

„Împlinește bine datoria ta; cît pentru locul ce va ocupa piatra cu care contribuiești la clădirea palatului patriei tale, vei vedea mai tîrziu cînd se va rădica în toată mărirea și mîndria lui“. Acesta fu tot răspunsul ce putu smulge de la marele maestru, ceea ce fu departe d-a împăca pe junele Catina.

Dominat de curiozitate se lăsă în voia pașilor săi, care-l duseră la Mitropolie.

Oricît de duioase sunt imnele și rugile cu cari biserica noastră amintește patimile lui Isus Hristos, ele însă lăsară nepăsător pe junele nostru. Nici mulțimea făclilor, nici mirosul florilor și al tămîiei care îmbălsăma biserica, nu-i învinseră preocuparea. El ieși din templu nainte de terminarea serviciului religios. Trecu pe sub poarta clopotniței și oprindu-se pe culmea dealului, de unde vederea se întinde peste toată capitala, se rezimă de un arbor. Bucureștii înota în lumini,

iar clopotele de la atâtea biserici făceau să vibreze aerul. Nici această panoramă nu-i răsipi gândurile cari-l urmăreau.

— Ce n-aș da, zise el, trecîndu-și mîna pe frunte și ștergînd asudeala unei minți înfierbîntate, ce n-aș da să știu cele ce se ascund în acest mare cuib al Romîniei!

— Ce ai da? răspunde la întrebarea lui o voce, ca cum ar fi ieșit din pămînt.

Catina se uită împrejur, dar nici nu văzu pe nimeni, nici vreun loc unde ar fi putut să se ascundă cineva, deși era întuneric. Un fior îi trecu prin spate. Voi să plece, cînd iar auzi misterioasa voce:

— Dar de ce pleci? Răspunde la întrebare, căci poate să ne învoim.

De astă dată vocea venea din sus. Junele se uită în arbor. Nimeni.

Încercînd să-și facă cruce, o mînă nevăzută îl opri, iar aceeași voce îi zise tremurînd:

— Lasă acest obicei care-mi supără nervii.

— Dar unde ești, drace? strigă Catina, mai mult necăjit decît speriat.

— Înainte d-a avea plăcerea să-mi vezi mutra, trebuie să ne înțelegem... Știi dorința ta... Ce dai dacă ți-aș împlini-o, și încă cu prisos? Sînt în stare să-ți dezvălesc nu numai cele ascunse din trecut și prezent, dar și cele ce vor fi în viitor.

Catina rămase pe gânduri. Dorința d-a ști îl subjugă și mai mult.

— Ce să-ți dau? zise el după cîteva minute. Știi că fac versuri. Eliade susține că aș putea să ajung un poet. Te voi cînta, drace, în culmea vervei mele poetice.

Un rîs cu hohot răspunse la propunerea junelui.

— Ce idee! urmă vocea. Se vede că de cînd versurile nu mai au căutare nici înaintea femeilor, voi, poeții, căutați acum pe draci să-i încărcați cu asemenea marfă. Nu pe versurile tale, dar nici pe *Manfred* al lui Byron sau *Faust* al lui Goethe nu dau un gologan măcar. Marfă veche, nu mai are căutare. Ascultă!... Scurt și cuprinzător: ai un suflet tînăr... mi-l dai?

Catina voi iar să-și facă cruce, dar mîna nevăzută iar îl opri:

— Ci ia lasă această scălămbare... Am ajuns într-un secol cînd orice superstiții și prejudeții se răsipesc la soarele civilizației ... Nu mai sta pe gînduri. Ce-ți pasă de ceea ce voi face cu sufletul tău? Eu unul mă leg să nu te smulg din viață decît atuncea cînd te vei sătura tu însuși. Despre soarta sufletului tău să nu te îngrijești. Fac parte dintr-o societate de capitaliști mari. Am luat asupra-ne misia d-a coloniza un pămînt necunoscut cu suflete din această lume ... Încă o dată: nu mai sta pe gînduri. Gîndește-te că este puțin ceea ce-ți cer pentru ceea ce-ți dau. Atîtea suflete vă dați dracului pentru doi ochi iubiți de femeie, și cînd eu îți propun tot ceea ce face mărirea și mîndria minții omenеști, puterea d-a cunoaște toate cele ascunse din trecut, prezent și viitor, tu mai stai la îndoială!.. Este ceva mai rușinos și umilitor pentru un om decît a fi jucăria ipocriziei și intrigei din această lume? A ști și a vedea totul ... ce poate fi mai mare decît aceasta? Tu care acum nu ești decît un vierme, primind tîrgul meu, ești tare ca un zeu.

Tîmplele junelui zvîcneau cu putere, auzul îi vijîia, naintea ochilor îi treceau cele mai frumoase mirajuri. Cu o mînă apăsîndu-și inima care sălta, iar cu alta acoperindu-și vederea, strigă:

— Fugi, lasă-mă!.. Nu vreau ...

— Nu fi copil, urmă vocea. Nu-ți cer înscris cu marturi și legalizat de comisie ... Dă-mi numai mîna și tîrgul este gata. Peste o clipă tu, care acum nu știi nimic din cele ce se petrec și se urzesc în aceste mii de case, le vei vedea și auzi toate ca cum toată lumea ar fi în palma ta. Ce fericire cînd nici un cap, nici o inimă, n-ar mai avea nimic ascuns pentru tine! Grăbește-te, timpul trece. Lumea poate să iasă din biserică și atunci mă vei căuta în deșert.

Catina era în culmea luptei. O sudoare înghețată îi scâlda tot corpul. Nu mai vedea nimic decît ca într-o panoramă, împlinirea celor făgăduite. Luă mîna de la ochi și o întinse, dar o retrase îndată ca cum ar fi pus-o pe foc.

— Iacă preoții și lumea încep să iasă din biserică, zise vocea îngrijată, — pentru a ocoli cu Hristos. Dă-mi mâna că trebuie să fug.

— Nu... stai... fugi... nu! — strigă bietul june frîngîndu-și mînele cu desperare.

— Aud vocile preoților care-mi supără auzul, văd făcliile care-mi întunecă vederile... Rămii, orbule, în noapte, dacă nu vrei să m-ascuți. Mă duc.

— Nu, stai, strigă Catina. Primesc.

Și bietul june căzu în genunchi, întinzînd mînele și închizînd ochii.

O lumină scăpără în jurul lui, o lumină vie care îl făcu să deschidă ochii... și ce văzu?

Văzu un nor des și mirosind a pucioasă, iar din nor simți o mîna nevăzută că-i strînge mîna. După o pauză vocea zise cu un ton voios:

— Sînt încîntat că ai primit propunerea mea. Acum cînd ți-ai dat cuvîntul, cînd moaștele tuturilor sînților din lume nu pot să nimicească pactul dintre noi, iacă, pe conștiința mea de drac, îți repet că ai făcut foarte bine.

Apoi, lăsîndu-l de mîna, ea urmă:

— Îngăduie un minut pînă cînd îmi voi pregăti toaleta. Nu aveam de gînd să mă prezint nici unui muritor și de aceea mă abătusem pe aci în portul nostru obicinuit.

— Dar vreau să te văd, zise Catina, care se simți încurajat de vioșia cu care îi vorbea, înainte d-a fi silit să fugi.

— Silit să fug, de ce? întrebă vocea cu mirare.

— De preoții și mirenii cari au început să iasă din biserică pentru a ocoli cu Hristos.

Un rîs cu hohot izbucni din sînul norului care se risipi îndată, iar Catina văzu naintea lui un june, sprinten și galant călugăr.

— Amice, zise călugărul, zîmbind și luîndu-l de braț, ființele cucernice ca mine nu se sfîesc d-a umbla pe lîngă lucrurile și persoanele sînte. În acea lume laică și clerică, care iese din biserică, am o mulțime de confrăți, tot draci neași ca mine ascunși unii sub costumul preoțesc, alții sub cel călugăresc, iar cei mai

vicleni sub costumul femeiesc. Dacă vrei să te încre-
dințezi, să mergem puțin într-acolo. Cu această ocazie
vei face cunoștința multora dintr-ai noștri.

— Te cred ... Să nu mai pierdem timpul ... Știi
dorințele mele ... Începe a le împlini ...

Și junele Catina strînse în brațe cu un aer rugător
pe dracul călugăr.

— Îndată! zise acesta luîndu-și din cap caucul de
catifea și netezindu-și un păr lung și creț prin care
se vedea deasupra timpelor vârful a două cornițe.
Dar mai întii, pentru că avem mult de vorbă, trebuie
să știi cum mă numesc, pentru a nu ne împiedica în
convorbire față cu alții. Deocamdată îmi vei zice
părintele Dionisie.

Catina nu mai putea de neastîmpăr. Începuse a
blăstema în sine palavragia părintelui Dionisie. Acesta,
văzînd cele ce se petreceau într-însul, zise cu un zîmbet
ironic:

— Iartă dacă sînt prea vorbăreț. Ce vrei? Noi
aceștia, cari trăim tot în singurătate, duși cu mintea
în sîntele cărți, sîntem foarte guralivi cînd întîlnim
pe cineva cu care să mai vorbim d-ale lumii ...

— Ascultă ...

— Nu mai ascult nimic, căci iacă-mă la lucru.

Apoi plimbîndu-și vederea peste București, zise:

— Spre a-ți împlini dorințele într-un mod folositor
pentru cunoștința și judecata ta, să-mi dai voie, amice
Catina, a te plimba prin spațiu și timp, cum voi crede
eu că este bine.

— Sînt sclavul tău, părinte Dionisie ...

— Și eu al legămîntului dintre noi. Dorești să știi
mărețul plan pe care-l urzește Eliade cu ai săi în adu-
nările cari sînt secrete pentru voi tinerii, cari nu aveți
încă experiența lumii? Dar ca să înțelegi mai bine
acest plan și cele ce vor urma, trebuie să cunoști întii
frăția de cruce încheiată între doi inși cari vor juca un
mare rol în această țară. Pune acest *cauc* în cap și
uită că acum este noaptea din vinerea Patimilor,
uită anul în care sîntem și du-te cu gîndul acolo unde
te vor duce ochii.

Și după aceste cuvinte, pe cînd Catina aștepta cu ardoarea și credința unui neofit, cu mînele apăsîndu-și inima care zvicnea în pieptu-i, părintele Dionisie îi puse caucul în cap.

N-apucă să-i așeze bine caucul în cap și toate pieriră ca prin farmec din jurul lui Catina. Nu mai era noapte, nu se mai știa pe dealul Mitropoliei, nu mai vedea lumea înconjurînd biserica cu Isus Hristos, nu mai auzea sunetul clopotelor. Toată ființa junelui nostru plutea și pătrundea oriunde o ducea voința lui. Oricare era depărtarea, oricare era grămădirea învelitorilor, case și pivnițe, prin toate răzbea auzul și vederea lui.

Cronicar credincios, așternem pe hîrtie tot ce a văzut, auzit și înțeles Catina, prin puterea minunatului cauc al părintelui Dionisie.

UN CRAIDON DE CURTEA VECHĂ

Un tînăr ca de vreo douăzeci și opt de ani, c-o îmbrăcăminte neobicinuită, care făcea pe toți cîți îi întîlnea, bărbați și femei, boieri, negustori, meseriași și țigani, să se uite după el mirîndu-se, crucindu-se sau rizînd, venea iute despre Mihai-Vodă; pe dinaintea caselor lui Mihalache Ghica trecu în fugă. Cînd ajunse pe podul gîrlei despre hanul Zlătari, se opri pușin și răsufli.

Cîțiva trecători, vîzîndu-l aci, se opriră și începură a se grămădi.

Necunoscutul nostru, din cînd în cînd punea mînele la spate și căuta să împiedice ciudata îmbrăcăminte d-a-i apăsa pielea. Scălbîmbarea figurii arăta că suferă, o suferință însă care-l făcea să zîmbească cîteodată.

Lumea se îndesa și mai mult.

O țigancă, care se îndoia sub greutatea unei coșnițe încărcată cu d-ale mîncărei, după ce se apropie și se uită lung la el, se retrase speriată și strigă către ceilalți:

— Fugiți, oameni buni! Nu vedeți că trebuie să fie vreun nebun scăpat de la biserica Icoanei?

Și avea dreptate biata țigancă să bănuiască una ca aceasta.

Necunoscutul nostru era înfășurat într-un rond de postav cenușiu; în cap avea o pălărie neagră calabreză, ale cărei mărgini mari îi cădeau pe frunte; pantaloni ofițerești, iar în picioare niște pantofi de pînză cenușie. Pe sub rond nu avea decît o cămașă descheiată la piept, iar la gît nici o legătură. Pe lîngă această îmbrăcăminte dezvățată, ochii lui aprinși, scălbăbările figurii, gesturile bruște, îi dădeau un aer care numai încredere nu putea să insufle.

După ce păru că s-a întremat puțin de iuțea la care venise pînă aci, își îndreptă corpul, puse mînele în șolduri, se uită la lumea care se grămădea din ce în ce mai mult, făcu cîteva scălbăbări cari provocară risul și plecă iute spre Zlătari.

Coti apoi spre Stavropoleos și intră în han. Urcă iute scara, bate la ușa unei camere și, fără să aștepte răspunsul, deschide ușa de perete și intră răpede. Aci i se înfățișă un tînăr ca de vreo douăzeci și cinci de ani, smead, cu ochii negri și vii, cu părul tuns militărește, de statură mică. Acesta se scoală de la o masă unde erau cîteva volume din Prudon, Sînt Simon și alți scriitori politici utopiști; se uită lung la noul venit și strigă:

— Baboi, în halul acesta la nouă ore de dimineața?.. Iar te va trînti la arest Solomon, cînd va afla.

— De acum nainte, răspunse numitul Baboi, aruncîndu-și rondul pe pat și oprindu-se în mijlocul camerei cu mînele în buzunar, adio armată, adio viață semănată cu romanțuri amoroase; m-am săturat și de una și de alta. Vreau să reasc pentru o nouă viață. Dar ca să pot face aceasta, Sclicici, tu care ești un Cesus pe lîngă golanii ca mine, trebuie să mă împrumuți cu un irmilic.

Zicînd acestea, trase un scaun de brad, încalică pe el, își rădică la spate cămașa pentru a nu-i atinge

pielea și rezimînd brațele pe spatele scaunului, se uită lung la acela pe care-l numise Sclipici.

Acesta se duce la pat, scoate de sub perină o pungă de mătase verde, ia dintr-însa un icosar și i-l pune în mîină.

Baboi se uită la icosar, îl întoarce, se uită, iar îl întoarce, iar se uită; apoi rădicînd ochii la cel care i-l dase zice:

— Dacă mi-ai fi dat un firfiric, nu mai stam la îndoială; dar cînd îmi dai un icosar, am tot dreptul d-a te întreba: Calp este?

— Calpunzanule, răspunse Sclipici, zîmbind, nu vizezi decît calpunzanlicuri ...

Baboi scoase din sîn un ciorap lung și fin de femeie, se uită cu înduioșare la el, îl sărută, aruncă într-însul icosarul și îl puse în buzunar, zicînd plin de întristare:

— Cu acest ciorap mă aleg din toată tinerețea mea jărtfită pe altarul lui Marte și al Afroditei!

Sclipici pufni de rîs.

— Dar spune-mi, zise el, ce ți s-a întîmplat? În adevăr, pînă azi n-ai fost cumsecade! Niciodată însă nu te-am văzut în halul acesta ...

— Ascultă, frate Sclipici, răspunse Baboi, luîndu-și un aer serios, care nu se împăca nicidecum cu figura lui, sînt acum ca Ercul la răs_pîntia celor două drumuri, momentul cel mai solemn în viața omului. Îți voi spune întîi cele ce mi s-au întîmplat și apoi ceea ce am hotărît să fac d-acum în colo. Deocamdată trămite pe dănciucul tău în piață cu acest icosar ...

Și zicînd acestea scoase icosarul.

— Să-mi cumpere unt proaspăt și cîteva foi de varză, ca să-mi oblojesc spinarea, căci iacă în ce hal este ... Vezi și te înfioară!

Baboi se sculă de pe scaun, se întoarce, își rădică cămașa și arată lui Iancu Sclipici o spinare roșie ca postavul și bășicată.

— Dar ce ai pățit? strigă acesta spăimîntat.

— Afrodito, Afrodito, multe pacoști m-ai făcut să îndur, se văita bietul opărit, dar aceasta jur că va fi cea din urmă... Iancule, nu mai sta cu mînele încrușate, trămite îndată să ia unt și foi de varză, că nu

mai pot de usturime. Cum îmi va trece puțin, îți voi spune și cele ce am pățit și ceea ce trebuie să facem, pentru că, între noi să fie, dar nici tu nu ești pe calea pricopselei mai mult decât mine.

Peste o oră Baboi era oblojit și usturimea spinărei începu a i se alina.

— Înainte d-a mă spovedi, zise el, să-ți spun ceva... Scoate capul pe fereastră și ascultă.

— Ce să ascult?

— Fă ceea ce-ți zic!

Sclipici scoase capul și ascultă; apoi întorcându-se:

— Zgomot de lume.

— Dar prin acel zgomot, nepriceputule, mai este un vuiet depărtat și misterios, vuietul unei vijălii care se apropie... o revoluție, înțelegi tu?

— O revoluție! strigă Sclipici zgînd ochii.

— Da, o revoluție, și nu numai politică, dar și socială, ceea ce este și mai mult... Deocamdată însă ascultă istoria spinărei mele.

AMORUL PARUCICULUI BABOI

Baboi, după ce se întinse bine în pat, mai mult într-o rină, ca să nu-i apese nimic spinarea, începu:

— Știi săgețile cu cari diavolul Cupidon mi-a rănit inima din clipa fericită și blăstemată când am văzut pe frumoasa Corină. De când ți-am spus patima mea nu ne-am mai întâlnit, noi cari pînă în ajun eram nedespărțiți precum Castor și Polux. Ce vrei? Inimile încinse de focul amorului iubesc singurătatea. Neputînd să arză pe același rug cu ființa îndumnezeită, într-un iatac îmbălsămit de profumele Orientului sau în umbra deasă și răcoroasă a pădurii, ele își varsă focul contra soartei neîndurate pe biata lume, întorcîndu-i spatele și fugind de ea. Înțelegi dar simțimîntul care m-a făcut că de atîtea zile auzul meu n-a mai sorbit pelticăiala discursurilor tale! Dă-mi mîna și

iartă-mă. Că zodia celor doi gemeni m-a pedepsit îndesul, îți spune halul în care mă vezi.

Și după ce strînse mîna amicului său și simulă ștergerea ochilor de lacrimi, comedianul nostru urmă:

— Ca să intri într-o cetate, noi, cari sîntem fiii lui Marte, știm că trebuie să procedăm după toate regulile tacticei. Pentru a cuceri și eu cetatea mea, mîndră și voluptoasă ca Venera lui Tizian, cu ochii negri și arzători, cu o gură mică și zîmbitoare, care te face să treci prin foc ca să-i furi o sărutare, cu brațele albe și rotunde cari parcă n-au altă menire decît a strînge pe fericitul amant la sîn, mi-am luat cuvenitele măsuri. După ce am dat ocoale ore întregi casei în care stă închisă nimfa mea, după ce am intrat în vorbă cu cîteva bătrîne din vecinătate, după ce m-am asigurat de înalta protecție a unei țigănci din curte, după ce am aruncat mai multe ochiade cu tot focul inimei ce am putut pune în ochi spre fereastra crudei, am închiriat o casă mică de la a cărei fereastră puteam să mă uit în grădina Corinei mele ...

— Și prin fereastră ai sărit în grădină și din grădină în brațele cocoanei! — îi tăie vorba pelticul Iancu Sclipici.

— Te înșeli! zise cel cu spinarea opărită. Nu totdeauna Amorul are aripi. N-a știut ce îndrugă Văcărescu cînd a zis:

Peste ape, peste munți,
Orișicînd o vrea amorul,
Orișicînd l-o-mpinge dorul,
El pe loc își face punți!

Mai întîi între mine și Corina erau niște uluci mari și țeapene, îmbrăcate în partea de sus cu țepi de fier, apoi o grădină în care se preumblau doi dulăi mai feroși decît Cerber din iad, apoi curtea plină de niște servitori zaplani, cu cari n-am avut curaj să schimb nici o vorbă, și tocmai dincolo de ei, peste capetele acestor Arguși sălbatici, la o fereastră sta ca o floare între flori, ca luna între stele, doamna inimei mele, iar lîngă ea bărbatul tînăr și frumos. Cum să fac punte de unde eram și pînă la ea?

— Apoi?...

— Apoi, am răbdat o zi, două, trei, patru, stînd ca un suflet osîndit cu ochii țintă la fereastra ei, pîndind orice prilej ca să-i trămit sărutări și ochiade. A patra zi am sărit în sus de bucurie cînd am observat că s-a uitat lung la mine și a zîmbit, văzînd bătăneala mînilor cu cari-i trămiteam sărutări peste sărutări. Atunci am crezut că frumoasa statuă începe a învia, a se îndoișoa, ca Venera de marmură sub sărutările lui Pigmalion. A doua zi se coborî în grădină. Sării îndată la uluci și mă uitai printre ele.

— Cum ți-o fi licărit ochii printre uluci! exclamă Sclipici.

— Ah! s-o fi văzut cît era de frumoasă, urmă Baboi, cît era de mîndră, plimbîndu-se prin grădină și îngrijind florile! Nu mai aveam timp de pierdut. Alergai în casă și scrisei în iuțea condeiului cea mai înfocată declarație de amor ce am putut face vreodată. Dacă ierbăria armatei ar fi fost mai aproape, sînt sigur că s-ar fi aprins. Rupsei de la mîndir un nasture, îl pusei în scrisoare, ieșii și pîndind cînd Corina se apropie, îi aruncau scrisoarea la picioare. Ea se uită spre uluci, zîmbi, roși, se uită împrejur și, nevăzînd pe nimeni, se plecă, luă hîrtia pe care o puse iute în sîn și plecă spre casa ei. După amiazi, pe cînd pîndeam mereu la fereastra mea, o văd că scoate capul prin fereastra ei și începe a muștra pe servitori că de ce lasă cîinii să umble prin grădină, căci strică florile. Un servitor scoase îndată cîinii. Ce ai fi înțeles tu din toate acestea?

— Eu, răspunse amicul, aș fi înțeles că dacă n-ar fi cîinii ar fi fericită să te vadă în grădină.

— Așa am înțeles și eu. O idee mi-a fulgerat prin minte, aceea d-a otrăvi cîinii. Am alergat îndată la amicul nostru Eduard spițerul și, după cîteva rugăciuni, l-am înduplecat să-mi dea hapuri. Le-am pus în cocoloși de pîne și trecînd pe la poarta ei, le-am aruncat cîinilor cari... Dumnezeu să le ușureze sufletul!.. a doua zi erau aruncați pe Dîmbovița. Am uitat să-ți spun că în ulucile despre mine era o porțiță care dă în grădină, dar închisă cu o broască ruginită. Am încercat

toate cheile cîte le-am aflat. Nici una nu s-a nemerit. Atunci... ce vrei?.. Mama invențiilor, necesitatea mi-a dat o nouă idee. Am trimis dănciucul meu pe la toți mahalagii din vecinătate să spună fiecărui că am pierdut cheia de la broasca ușii și că-i rog să-mi împrumute cheile ce vor avea... poate să nemeresc vreuna.

— Năzdrăvan mi-ai fost, Baboi, strigă Sclipici rîzînd.

— Peste o oră soldatul se întoarce cu poala mantalei încărcată de chei. Am încercat pînă cînd am nemerit una. Atît îmi trebuia. Lăsați broasca deschisă, legînd clanța însă cu o sfoară, pentru ca nu cumva de dincolo să încerce din întîmplare să vadă dacă porțița stă tot bine închisă. Pînă aci totul îmi merse bine ... Către seară frumoasa mea se coboară iar în grădină. Voiam să alerg la uluci, cînd observ, că în curtea mea se grămădeau oameni peste oameni, cari toți se certau cu soldatul. Fiecare cerea cheile ce-mi împrumutase. Soldatul era zăpăcit, nu știa cum să le aleagă. Pierzîndu-și răbdarea intră în casă, încarcă pulpana mantalei cu cheile, iese afară și le trîntește în bățatură, lăsînd pe fiecare să și le caute într-o grămadă de vreo patru sute de chei. Îți poți închipui gîlceava și îmbulzeala care urmă dintr-aceasta. Unii credeau că și le-au nemerit, plecau, dar se întorceau necăjiți că nu erau ale lor.

Și amîndoi amicii rîseră cu hohot!

— Contemplam dintre perdele această comedie a soldatului meu. Înnoptînd, femeii și bărbații plecară, ocărînd și înjurînd, căci cea mai mare parte nu putuse să-și afle cheile. Liniștindu-se curtea, ieșii afară. Deschizînd porțița încet, mă strecurai în grădină. La lumina stelelor, văzui pe Corina stînd singură și visătoare sub o boltă de viță. Mă apropiai și-i căzui la picioare.

— Nu te speria, zisei încet, sînt eu sclavul care pentru acest moment fericit este gata să-și jertfească viața.

— Nu numai că nu mă sperii, dar și te așteptam! — îmi răspunse ea cu un ton batjocoritor.

— Drace! zise Sclipici.

— Tonul ei mă încremeni. Luîndu-mi inima în dinți și stînd în genunchi, începui a-i înșira toate

jurămintele de amor de la Eva și pînă în ziua de azi, cari sînt unul și același: „Jur că te iubesc!” — Pînă acum nu mi-ai dat altă probă de iubire, îmi zise ea rîzînd, decît otrăvirea cînilor mei și amestecarea cheilor mahalalei întregi. Mi-ai jărtfit ceea ce nu era al dumitale. Aștept mine o probă care să te coste ceva. Pînă atunci nu-mi mai calcă piciorul în grădină. Dacă-mi scrii, pune scrisoarea sub portiță.

Zicînd acestea ea se sculă și plecă din grădină, fără să mă lase a-i atinge mîna. Rămăsesem în genunchi, dar în culmea fericirii pentru cele din urmă cuvinte. Mă întorsei în cuibul meu și aruncîndu-mă în pat cu capul între perine mă gîndii mult, eu, care n-am nimic, cu ce să-i probez iubirea mea. După multe gîndiri și răzgîndiri, îmi veni o idee, și nemaivenindu-mi alta, mă hotărîi s-o pun în lucrare.

— Sînt curios să văd cu ce jărtfă te-ai hotărît să-i probezi iubirea, zise Iancu Sclîpici.

— O jărtfă foarte mare pentru mine, urmă Baboi. Înțelegi bine că nu m-am gîndit a-i cumpăra nici vreun șal turcesc, nici vreun inel prețios, nici a-i face vreo poezie. De cînd Eliade m-a prins cu mița în sac, furîndu-le din grecește și dîndu-le sub numele meu, m-am săturat de sărăcăcioasa meserie a muzelor. Cît pentru ideea de șal sau inel, nici nu mi-a trecut prin minte; deși a nemerit orbul Brăila, eu însă n-aș fi nemerit calea d-a găsi bani pentru asemenea tîrguieli. Stă foarte rău creditul meu în piață. Apoi nu sînt șapte strade în București prin cari să pot trece fără grijă de creditori, cari au devenit d-o obrăznicie ...

— Dar urmează nainte, fi strigă Sclîpici cu nerăbdare.

— Iacă ce-am făcut. Am luat condeiul și, p-o foaie de hîrtie pembea, într-un colț cu două porumbițe pupîndu-se în cioc, am scris:

„Preaslăvita mea stăpînă!

Tot ce am mai bun este inima mea, pe care de mult ți-am jărtfit-o. Dar pentru că aceasta nu-i de ajuns și aștepti de la mine o nouă probă de iubire, află, preaslăvita mea stăpînă, că dacă un militar ține la

ceva mai presus de orice, dar mai prejos de doamna gândurilor lui, ține la armele și calul său.

Îmi iubesc calul ca pe un frate.

Cu toate acestea mine la opt ore seara îl voi împușca.

Al grațiilor tale, preaslăvita mea stăpînă, sclav pînă la moarte...”

Am semnat-o cu numele meu de botez și am pus-o sub portiță. A doua zi dimineața, cînd m-am uitat, scrisoarea nu mai era. Perfida Corină o luase.

— Perfidă, de ce? întrebă Sclipici, — cînd pînă aici ea a mers după dorințele tale?

— Așteaptă să vezi...

— Aștept, dar spune mai iute. Să-ți împuști calul!.. Ce nebunie!.. A! stai, dar de unde cal?.. Aveai o gloabă pe care ai vîndut-o iarna trecută.

— Ce! Nu știi? Am trîmis soldatul și a luat din grajdul hanului... calul tău.

— Calul împușcat... calul meu, tilharule! — și Sclipici apucă și strînse cu furie de gît pe Baboi care scoase limba și bolboși ochii.

— Lasă-mă, strigă acesta, după ce descleștă brațele lui Sclipici, și ascultă...

— Ce să ascult?.. Calul meu, unde este calul meu?

— Așteaptă să vezi...

— Nu vreau să văz nimic, fanariot blăstemat, răcnea bietul tînăr, amenințînd cu pumnii și bătînd din picior. Avea dreptate bătrînul Golescu cînd îmi spunea că înhăitarea cu tine mă va duce la ocnă... Cum, și pe mine, care-ți eram singurul amic, să mă furi? Ieși din casa mea, să nu te mai văz.

Și bietul Sclipici, fără milă de spinarea amicului său, începu a-i da ghionturi și a-l îmbrînci spre ușă. Îl vătămase la pungă și acuma nu mai vrea să știe nici de amicie, nici de patrie, nici de nimic. Baboi însă, în loc d-a ieși, se dete după ușă, apucă iute o sabie și se puse în apărare. Apoi, văzîndu-se liber, înfipse sabia în scînduri, puse o mînă în șold și uitîndu-se cu mîndrie la amicul său, îi zise:

— Dacă nu ți-a plăcut de bună voie, acum de frică ascultă istoria spinărei mele.

Și rezimîndu-se în sabie urmă:

— Soldatul mi-aduse calul, pusei să-l plimbe în sus și în jos pe la ferestrele ei, apoi îl legă lângă uluci. Stătui mereu la fereastră, uitându-mă cu durere la cal și din când în când ștergându-mi ochii. După ce apuse soarele și începu a însera, luai un pistol, ieșii din casă, sărutai calul, zisei și soldatului să-l sărute, apoi mă retrăsei pe prispa casei, de unde mă vedea Corina care sta la fereastră. Încarc pistolul, pun mâna la inimă, îmi șterg ochii... Mă uit la ea... Se uită cu nepăsare... Nici un semn d-a mă opri. Întind pistolul spre cal... Rădic ochii iar spre fereastra ei..., aceeași nepăsare, nici un semn... Atunci... *bang!* Calul sare în sus și cade la pământ.

— Tîlharule, strigă Sclipici, aruncîndu-se spre el; dar se opri, văzînd vîrfurile sabiei întinsă iar de Baboi, care urmă înainte:

— Cum pusei, calul cade la pământ, soldatul se aruncă asupra lui și se vaită, iar eu intru iute în casă. Înnoptînd, soldatul aduse o căruță, încarcă calul și plecă cu el. Pe la zece ore aud bătînd ușor la fereastra mea. Ies... Era servitoarea cu care intrasem în vorbă. Ea îmi spuse că este însărcinată să mă ducă, după miezul nopții, sus la Corina... Strînsei de bucurie pe bătrîna țigancă în brațe. O amor, amor, cu cît de dumnezeiești sînt plăcerile tale, cu atît de încet trec minutele în cari inima așteaptă împlinirea lor!... Dar, tîrîș-grăpiș, veni și miezul nopții. Stinsesem de mult lumina. Pentru a nu mă incomoda uniforma, am pus în picioare acești pantofi de pînză, m-am înfășurat în rond și în cap mi-am pus pălăria calabreză. Spălat, pomădat, parfumat, am urmat cu inima bătînd pe bătrîna țigancă. Am intrat în grădină, de acolo am cotit în dosul caselor; călăuza ținîndu-mă de mîna, am coborît o scară care da în odăile de jos, am trecut o sală lungă și întunecoasă... Întunec beznă și tăcere mormîntală. Nu auzeam decît răsufierea și sforăiala servitorilor cari dormeau ... ici-colo cite un pat trosnind. Am urcat o scară care ducea în catul de sus. Aci tăcerea era și mai mare. O candelă dintr-o firidă revărsa puțină lumină într-o sală așternută cu covor. Servitoarea mă duse în dreptul unei uși, apoi șoptin-

du-mi: „Aci!“ îmi deschise încet. Intrai. Eram în salonul Corinei, mobilat oriental. O lampă mică răspîndea o lumină dulce și discretă peste tot. O mîină albă văd dînd în laturi perdeaua care acoperea o ușă, și Corina, într-o rochie albă și lungă, frumoasă și zîmbitoare, cu degetul pe buze, înaintă spre mine, ca o umbră, abia atingînd moalele covor, mă luă de mîină și-mi făcu semn să șed lîngă ea pe-o sofa deasupra căreia se lăsa o perdea.

— Să-mi ucizi calul, țîlharule, repeta într-una Sclipici, în prada unei adevărate dureri, și apoi să ai și cutezanța a veni să-mi spui și năzdrăvăniile de berbant...

— Taci și ascultă, îi zise Baboi cu autoritate, învîrtind sabia.

— Am hal să mai ascult, îngîină Sclipici cu resemnare.

— Și cum spusei, urmă berbantul nostru, fără păs de durerea amicului său, ea mă luă de mîină și mă puse să șez pe sofa lîngă ea. Imaginează-ți, după miezul nopței, într-un salon luminat de-o lampă care părea că-și pune mîinele la ochi ca să incurajeze cutezanțele amoroase, să te afli singur c-o femeie frumoasă, care se rezima molatică și zîmbitoare pe perinele sofalei! Inima-mi bătea, tîmplele îmi zvîcneau. Neaflînd cuvinte ca să-i spun cît eram de fericit, vrusei să cad în genunchi, dar ea mă opri cu mîina, zicîndu-mi:

— Să vorbim în liniște.

Șezui iar, sorbind-o din ochi. Ea urmă:

— Ai multă inteligență, domnule. Păcat că n-o întrebuițezi bine! Am auzit că mama dumitale a murit din cauza relelor apucături ce ai. I-ai vîndut pînă și singurele scule prețioase ce-i mai rămăsese și pe cari le păstra ca suvenir de la părinți. Ce fiu fără inimă ești! Cum poți fi un bun amant?

Auzind aceste cuvinte eu, care așteptam, după obiceiul descris în romane, ea, Corina, să-mi pună condițiile capitulării și să-mi ceară cuvenitele jurăminte pentru o eternă fidelitate, mă pătrunse un frig în spate și începui a mă uita împrejur, bănuind c-am căzut în cursă.

Ea uitîndu-se la mine cu un aer batjocoritor, adăugă:

— De cînd ți-a venit ideea să te muți lîngă mine, mi-ai făcut multe neajunsuri: cu otrăvirea cînilor, cu ochiadele și sărutările ce-mi trămiteai zilnic de la fereastră, m-ai făcut de vorbă în mahala. Acum voîși să rîzi și de mine, făcîndu-mă să cred că-ți vei împușca calul. În adevăr, ai fost foarte dibaci în rînduiala acestei comedii. Nu știai însă că ochii bătrînei țigănci, care te-a adus aci, văzuseră printre uluci că soldatul legase calul de picioare așa că, la pocnirea pistolului, trăgînd frînghia, calul a căzut la pămînt, precum ar fi fost împușcat.

— Cum... Așadar nu mi-ai ucis calul? strigă Sclipici, plin de bucurie.

— Negreșit că nu.

— Și este în grajdul hanului?

— Da, chiar de aseară.

— Mă duc să-l văd.

Și Sclipici merse spre ușă.

— N-ai voie, îl opri Baboi, pînă cînd nu voi termina cele ce am de spus.

Apoi, culcîndu-se pe pat, ca mai nainte, urmă:

— Înțelesei că nu aveam decît să mă scol și să plec, ceea ce și făcui! Ea însă mă opri zicîndu-mi:

— Nu poți pleca decît atuncea cînd voi vrea eu.

Și sculîndu-se îmi zise răstită:

— Șezi!

Șezui iar pe sofa, văzînd că căzusem, nu în brațele de crin ale amorului, ci în ghearele unei tigroaice.

Rădică perdeaua și, făcînd un semn, intră țiganca, călăuza care mă adusese în acel labirint, unde întîlnisem un balaur...

Ținea în mîna o farfurie plină cu o materie neagră și aburindă, despre care nu puteam să-mi dau seama.

— Domnule, îmi zise Corina rînjind, dumneata ești bolnav de creieri și o bună cataplasma îți va face bine.

— Doamnă, zisei eu, sculîndu-mă, uitați că aceasta este o insultă pentru mine, care sînt ofițer.

— Da, domnule; și se va da însă cuvenita satisfacere. Dar eu cum nu știu să mînuiesc armele, voi

însărcina pe bărbatul meu. Deocamdată cred că nu trebuie să-l deștept, iar pentru dumneata este mai bine să îngădui a ți se pune cataplasma.

Și făcînd un semn țigăncei, aceasta se apropie de mine și-mi smulse rondul. Rămăsei precum mă vezi.

Căzui în genunchi și cerui iertare.

Se uită lung și desprețuitor la mine, făcînd iar semn. Înțelesei că trebuia să mă supun. Tigroaica era fără îndurare.

Ea trecu un minut în altă cameră. Servitoarea se apropie de mine. O rugai să mă scape; ea îmi zise:

„Suferă și taci, că nu știi ce ciînoasă este!“ Apoi, cum eram îngenuncheat, îmi rădică cămașa și-mi întinse cataplasma pe spinare. Era caldă. Îmi lăsă cămașa și mă înfășură cu rondul.

— Gata, cocoană! șopti ea, și, intrînd Corina, ea se retrase.

Perfida, pufnind de rîs, mă invită să șed. Șezui că nu aveam încotro. Începu a-mi vorbi despre gelozia și sălbătăcia bărbatului ei. Mă luă de mîină și mă duse în camera vecină, d-acolo într-alta unde mi-l arătă dormind în pat, iar deasupra patului pe covor acățate mai multe iatagane, pistoale și puști. Mă trecură fiori. Ne întoarserăm încet în salon, unde începu iar să-mi vorbească. Peste cîteva minute începu să mă înțepi în spate, apoi să mă usture. Usturimea devenind nesuferită, nu mai puteam să stau în loc. Mă zvîrcoleam de durere. Ea, în timpul acesta, se silea să-și înfrîne rîsul. Am rugat-o cu lacrimile în ochi să-mi dea drumul. N-a fost cu puțință s-o înduplec. M-a ținut, zvîrcolindu-mă și mușcîndu-mi mîinile de durere, pînă a început să se albească de ziuă. Atunci s-a apropiat de mine și mi-a zis:

— Acuma poți să te duci, cu o condiție însă.

— Care? întrebai, turbînd de durere.

— De aci să te duci unde vei ști, dar nu acasă la dumneata și să nu-ți mai calce piciorul prin strada mea.

— Jur!

— N-am trebuință de jurămînt... Destul să știi că vei păți-o iar.

Apoi făcîndu-mi semn, ieșii, îndoindu-mă de durere. Cum mă văzui în stradă, alergai la Dîmboviță, unde, dezbrăcîndu-mă, intrai în apă și mă spălai de afurisita cataplasma. Era muștar amestecat cu terebentin sau... dracul știe ce! Și acum mă arde și mă ustură, de-mi sār ochii. Iacă ce-am pățit. Acum du-te să-ți vezi calul și vino, căci, scaldîndu-mă în Dîmboviță și gîndindu-mă la viața ce ducem, la viitorul ce ne așteaptă, am luat o hotărîre care dacă o vei împărtăși și tu, vom ajunge alfa și omega în țara românească.

CE NAȘTE DIN PISICĂ ȘOARECI MÎNCĂ

Cititorul n-a uitat că toate acestea se petreceau sub vederea și auzul cunoștințelor noastre de la început, junele Catina și părintele Dionisie, cari, sub același cauc, erau nevăzuți.

Pe cînd Baboi își schimba oblojeala spinărei, iar Sclipici se duse să-și vadă calul în grajd, următoarea convorbire începu între marturii noștri nevăzuți:

— Știi, părinte Dionisie, zise Catina dracului, că încep a mă căi de tîrgul ce am încheiat împreună?

— De ce? răspuse dracul cu mirare.

— Pentru că începi a nu te ținea de cuvînt!

— Eu?

— Da!.. Ce-mi folosește mie să văd și să aud nebulniile unor descreierați, pe cari nici nu-i cunosc? Mărturisesc că a-mi vinde sufletul pentru acestea, este a mi-l vinde pentru nimic. Dar nu trebuie să uiți că dacă am încheiat un legămînt, acel legămînt este întemeiat pe împlinirea unor condiții din parte-ți, și cînd chiar de acum începi a le călca, să-mi dai voie, părinte Dionisie, a-ți declara verde și lămurit că prin aceasta nimicești însuși legămîntul!

— Dar știi că ești scurt de judecată, domnișorule? Îi tăie vorba dracul cu parapon. Cum? Îți pare nefolo-

sitor a vedea și auzi nebuniile unor descreierați, despre cari însuți zici că nu-i cunoști?

— Firește.

— Apoi dacă este așa, află de la mine, cap de cocor ce ești, că acești doi inși, așa de stricați cum îi vezi, vor face val-virtej țărișoara românească, tirind poporul de nas și făcându-l să joace cum îi vor cînta ei?

— Aceștia? strigă Catina cu dispreț.

— Da, aceștia vor fi chiar așa, cum zise unul dintre ei: alfa și omega ...

— O întrebare, la care te rog a-mi răspunde cu mîna pe conștiința ta de drac. Știi foarte bine că noi muritorii, pe lângă atîtea nevoi și neajunsuri cu cari ne luptăm în viață, mai avem și nefericirea, unii dintre noi, d-a pierde mintea, cel mai frumos și mai scump dar cu care ne-a înzestrat Dumnezeu. Aș dori să știi dacă și voi dracii sînteți expuși la nebunie.

— Nu, aceasta este un privilegiu al genului omenesc și de care nu trebuie să vă plîngeți, căci cum a zis Iov: „Dumnezeu dă, Dumnezeu ia, și tot el redă... cînd vrea.“

— Ai citit *Biblia*, cum văd! — îi zise Catina cu ironie.

— Am citit-o, deși nu aveam trebuință, ca unul ce sînt din eroii acestei sînte și eterne poeme. Am citit-o pentru că unul din cornorații mei confrăți mi-a spus că traducерile ei sînt pline de neexactități și așa și este. De aceea voi căuta să intru în tratare cu Societatea Biblică din Londra, pentru a face eu în cîteva limbi o traducere cumsecade. Dar să lăsăm acestea. Pentru ce mă întrebi dacă și dracii sînt expuși sau nu la nebunie.

— Auzindu-te că acești doi dezmetici vor fi tari și mari în țara mea, fmi vine să cred că ești nebun.

Dracul începu să se strîmbe de un rîs care, cu cît rîdea, cu atît devenea mai spasmodic. Peste cîteva minute liniștindu-se, luă de braț pe Catina, și uitîndu-se la el cu un aer în care se amesteca milă, ironie trufie, îi zise:

— Ascultă, tinere!

— Ce să ascult? întrebă Catina, silindu-se a-și înfrîna ciuda.

— Cele ce am să-ți spun și cele ce vei auzi vorbindu-se între acești doi inși pe cari nu-i cunoști! răspunse dracul cu autoritate.

— În adevăr că nu-i cunosc, nu i-am văzut nici odată între acei, cari luptă pentru cultura și libertatea românilor.

— Așa este. Pînă acum nici unul nu s-a amestecat între aceia cari visează cai verzi pe păreți, adică o Românie mare, liberă, bogată și fericită. Dar timpul nu este trecut... Dintr-o zi într-alta îi vei vedea în capul mesei, mîncînd plăcintele și muștrînd cu asprime, în aplauzele și aprobarea mulțimei credule și stupide, pe acei cari le-au făcut, că n-au făcut nimic.

— Ce hazliu ești, dracé, cu aiurările tale!

— În loc d-a mă întreprinde, domnișorule, ai face mult mai bine să mă lași a vorbi și a-ți săpa bine în minte cuvintele mele. Da, sînt drac cît poțesteți, dar am și eu morala mea. Trebuie să-ți declar o dată pentru totdeauna: oricît de mare interes avem noi draciî, să colonizăm întunecoasa noastră împărăție cu sufletele voastre, totuși niciodată nu cutezăm d-a sugruma libertatea voastră de cugetare și acțiune. Nu primim decît pe aceia cari vin din îndemnul lor. Noi, ca niște neguțători ce sîntem, nu facem decît a le propune condițiile noastre și-i lăsăm în toată libertatea să se hotărască! Le convin? Vin cu noi! Nu le convin? Rămîn în voia lui Dumnezeu. Niciodată însă, oricît de mult ai răsfoi analele influenței infernale în această lume, nu vei întîlni un singur fapt care să te îndreptățească a crede că vreunul din noi ar fi cutezat vreodată să atenteze la conștiința sau libertatea vreunui muritor. Sîntem cumpărători de suflete prin bună tocmeală, atît și nimic mai mult. Cele ce-ți spun fiind sîntul adevăr, te întreb acum: Oare voi, muritorii, tot așa de onești sînteți în relațiile voastre? Tot așa ca noi țineți la conștiința și libertatea fiecăruia dintre voi?... Întîia voastră dorință cu care intrați în lupta vieții, nu este alta decît a năbuși conștiința și libertatea celor cari vă ies în cale, căuțînd sau a-i face neputincioși în com-

baterea intereselor voastre, sau a face din ei niște instrumente oarbe cu cari să lucrați orice veți voi...
Vezi dar că noi, dracii, sîntem mult mai onești, mai toleranți și mai liberali decît voi, muritorii!

— Așa este, zise Catina, cu oarecare umilință; dar nu înțeleg ce legătură este între lauda ce faci semenilor tăi și păcatele noastre?

— Nu este nici o legătură, răspunse dracul cu mîndrie, și chiar cînd ar fi, n-am pune niciodată temei pe ea. Ți-am arătat cu cît dracii întrec pe muritori în respectul datorit moralei și libertăței, pentru a te face să înțelegi că nu trebuie să te miri cînd îți afirm că acești doi descreierați într-o zi vor fi tari și mari în această țară.

— Dar cum! Prin ce mijloc?

— Le vei afla toate, la timpul lor însă. Deocamdată să-ți spun cine sînt acești doi inși, cari de acum nainte îi vei înțîlni nedespărțiți în viață, completîndu-se unul prin altul.

Dezmățatul care a venit cu spinarea pojărită este fiul unui grec din Corfu, rătăcit prin Constantinopol, de acolo venit în Țara Românească între servitorii lui Costache Ipsilante. El se numea Sotir Zefchide. Ca toți cei de seama lui, omizi și lipitori pentru biata Românie, cum ajunsese aci, înția lui grijă fu d-a căuta să se însoare c-o bună zestre. Ajutat într-aceasta de politica domnilor fanarioți, cari unelteau prin toate mijloacele pentru a dărîma în ochii poporului prestigiul boierilor pămînteni, și cum unul din aceste mijloace era d-a mărita fetele boierilor cu liftele străine, Sotirache se și însură c-o fată bogată, orfană însă de tată și mamă. Nu trecu mult și tocîndu-i toată zestrea, lăsă biata femeie cu un copil mic, năpîrca care o vezi, trecu în Rusia de unde se întoarse între servitorii lui Alexandru Ipsilante la 1821. Ajungînd în București, Sotirache, în loc să caute a împutîna durerile nefericitei soții și mame, el se înhăită cu craidonii de atunci și începu a face curte unei tinere și frumoase jupînese, dincolo de St. Elefterie, a cărei casă și acum se vede dărîmată pe dealul Cotrocenilor. Omul acesta a făcut

cel mai mare rău românilor ; de aceea și fiul lui nu va fi mai bun pentru dinșii.

Tudor Vladimirescu de mai multe ori trimisese scrisori la Înalta Poartă, în cari arăta că românii n-au același scop cu grecii, că românii nu s-au sculat contra Turciei, ci contra domniei fanarioșilor, cari i-au adus în sapă de lemn. Nici una însă din aceste scrisori nu ajunsese la destinație, pentru că toate fură oprite de cei necredincioși cari înconjurau pe Tudor. Bănuind el aceasta, îndată ce se retrase de la Cotroceni, spre Golești; însărcină pe un tânăr Gimpa să ducă el un memoriu la Constantinopol. Fatalitatea făcu că tocmai acel tânăr să fie și el fărmeccat de ochii cei frumoși ai jupînesei din dealul Cotrocenilor. În loc d-a pleca îndată peste Dunăre, el mai zăbovi câteva zile prin București, pentru a-și prăji inima în dogoarea cochetei jupînese, care nu se da în lături din calea lui.

Într-o zi pe cînd Gimpa sta cu ea în pridvor, se întîmplă să vie Sotirache călare. Cunoscînd în tînărul oltean pe unul din pandurii lui Tudor, voi să se întoarcă de la poartă, care era cu streășină. Dar calul nedeprins cu aceasta, dăte năvală nainte și așa de iute încît bietul grec n-avu timp să se plece și rămase atîrnat de streășina porței. Fericții din pridvor se puseră pe un rîs nebun, uitîndu-se la Sotirache, cum sta spînzurat, roșu ca un rac și turbînd de mînie. Potolindu-i-se rîsul, Gimpa luă o scară și ajută pe grec să se dea jos. Se dăte dar jurînd răzbunare, contra celui care îi fusese cauza umilinței. Însoțindu-se cu cîțiva greci d-ai lui bimbașa Sava, pîndi pe tînărul Gimpa, care nu se îndură să plece de lîngă iubita lui decît noaptea tîrziu. Tăbărînd toți asupra lui cu iataganele, îi smuciră armele, îl schingiuiră cumplit și îl dezbrăcară. Pe cînd îl dezbrăcau, Sotirache Zefchide dăte peste memoriul lui Tudor. Văzînd cele coprinse într-însul, a doua zi de dimineață plecă la Tîrgoviște, unde se retrăsese Alexandru Ipsilant și-i dăte memoriul. Din acel moment moartea marelui patriot român fu hotărîtă.

— Și fiul acestui venetic să ducă poporul român de nas? strigă bietul Catina în culmea indignărei.

Părintele Dionisie, puindu-i mîna pe umăr și uitîndu-se la el lung și plin de milă, îi zise:

— Nu acest grecotei singur ci împreună cu celălalt bulgăroi, și nu numai că-l vor duce de nas, nu numai că-l vor exploata cum le va veni mai bine, dar îl vor face și de rîs în ochii lumii întregi. Ascultă-mă. Deși sînt drac, dar, precum ți-am spus, avem și noi, dracii, aceeași morală care domnește nu numai în cer, dar și pe pămînt, morala universală și eternă, morală pe care voi zilnic o călcați în picioare, dar de la care noi nu ne abatem o linie măcar. Trebuie să știi că, deși voi, muritorii, vă rîdeți de voința lui Dumnezeu, noi însă nu avem altă grijă unică decît a nu o călca întru nimic. Morala fiind voința lui, ea este cea dintîi pe care o respectăm în toată întinderea și amărutele ei. Dumnezeu ne-a dat lumea în exploatare sub condiția d-a nu influența cituși de puțin liberul arbitru al fiecărui muritor. Avînd în vedere supremul meu respect pentru morală trebuie să dai tot crezămîntul cuvintelor mele. Ascultă dar... Știu că patriotismul tău va suferi, dar n-am încotro; trebuie să-ți spun adevărul. Cunosco atîtea popoare din lume! Nici unul însă nu este atîta de timpit, de găgăuț, nepăsător de interesele prezentului și viitorului său ca poporul lui Traian, Matei Basarab și Vasile Lupu de la Dunăre.

— Și ce te face să ai o idee atît de rea pentru noi?

— Faptele voastre!.. Dar nu mai mă întrerupe și lasă-mă a termina cele ce am să-ți spun despre origina acelor cari într-o zi vor fi tari și mari în patria ta.

— Vezi bine că te ascult ... Scutește-mă însă de abaterile vorbei cari ne fac să pierdem timpul. Nu trebuie să uiți condiția legămîntului nostru și nerăbdarea ce am d-a ști scopul la care tinde mișcarea ce se urzește în această țară.

— Ce nerăbdători sînteți voi, tinerii! exclamă dracul cu o mîndră compătimire. Tocmai aceste abateri sînt făcliile cari luminează labirintul ce ai să străbați cu mine. Dar ascultă.

Și după ce mai trase o dată tabac, părintele Dionisie urmă:

— Sotir Zefchide, tatăl lui Baboi, nu se mulțumi numai d-a duce la Ipsilant memoriul răpit, dar drept răsplată ceru să ia parte și la pedepsirea lui Tudor. Că acesta fu îndată osîndit să fie ucis, nici nu mai încape îndoială. Șapte inși fură însărcinați cu moartea lui, între cari și Sotir. Se dezbătu mult modul cum să fie trâmisi în cealaltă lume. Ipsilant, Caravia și alți greci, cari luaseră armele mișcați în adevăr de iubirea patriei lor, opinară să fie împușcat sau spînzurat. Ideea lui Sotir însă, d-a-l ciopărți cu iataganele, întruni mai multe glasuri, înaintea căror ceilalți n-avură decît să plece capul.

— Bietul Tudor! Bietul Tudor! repeta Catina și lacrimile curgeau șiroaie pe obrazii lui.

— Tudor nearmat fu scos noaptea din monastire, dus sub paza unei cete de mavrofori pînă în vale și acolo predat în mîna celor șapte călăi. Era o frumoasă noapte de vară. Luna și stelele revărsau o lumină vie, ca cum se întreceau a nu lăsa să le scape nimic din crima ce avea să se comită.

— Ah! strigă Catina, izbindu-și fruntea, și cînd cuget cu cîtă ușurință au rădicat grecii pe Tudor din mijlocul taberei sale, în ochii căpitanilor săi, sub nasul pandurilor săi, și toți au stat cu mînele în sîn și s-au uitat cum îl legau și nici unul n-a sărit în ajutorul lui, îmi vine să blăstem soarta care, născîndu-mă român, a pus și pe fruntea mea o parte din această pată rușinoasă și infamă!

— Ai dreptate, îi zise părintele Dionisie c-o adîncă compătimitere, ai dreptate să te indignezi, căci nu se poate o crimă mai mare pentru un popor decît a lăsa în ghearele neamicilor săi pe acela care s-a sculat în apărarea drepturilor patriei!

Și după o mică întrerupere el iar urmă:

— Cei șapte inși luînd în primire pe Tudor, îi legară mînele la spate și plecară cu el. Noaptea era adîncă. Nu se auzea decît freamătul frunzelor, vuietul rîului și din cînd în cînd cîntecul sinistru al cucuvelelor, cari răsunau ca niște blăsteme din ruinele Tîrgoviștei.

Tudor mergea înainte tăcut și gânditor, iar grecii după el cu mâinele pe iatagane și tremurînd. Merseră astfel o oră și mai bine. Sotir Zefchide rămase vreo două sute pași în urmă.

Ajungînd la marginea unui șanț prin care curgea încet apa de la o moară, printre niște sălcii cari-și împreunau rămurile, Tudor se opri și întorcîndu-se le zise:

— Iacă loc bun... Sînt gata!

Toți se retraseră speriați și stătură încremeniți. Patriotul român nu le lăsă nici sălbatica plăcere d-a-i spune că trebuie să-și ia adio de la viață.

El înțelesese că zilele lui erau numărate și voia să moară tot așa de mîndru cum și trăise.

Nevăzînd nici o mișcare din partea lor, un zîmbet amar îi încreți fața, și uitîndu-se lung la ei, îi întrebă:

— Ce mai stați? Scoateți pistoalele și trageți. Nu vă vede nimeni... este noapte... Șase inși armați contra unui nearmat.

Grecii șoptiră între ei. Remușcarea sau rușinea îi făcea să nu cuteze a comite crima.

— Fugi! îi zise unul dintre ei.

— Să fug?.. Dar dacă voi nu roșiți a lovi pe la spate, eu roșesc a dosi din fața morței.

— Fugi!.. Te facem scăpat ... Jurăm pe capetele noastre că nici unul n-avem un pistol ... Fugi pînă nu ajunge Sotirache.

Și zicînd acestea, unul din ei îi tăie legătura de la spate.

Tudor își întinse mâinele, luă cuca din cap, își șterse sudoarea de pe frunte și, stringînd mîna la doi dintre ei, le zise:

— Vă mulțumesc, dar nu pot fugi... Trebuie să mor!.. Faceți-vă datoria ca ostași, fără grijă de remușcare, căci eu vă iert ca creștin... Vîndut de ai mei, înțelegeți că viața pentru mine ar fi mai amară decît moartea. O rugăciune vă fac însă. Am fost judecat și osîndit fără să fi schimbat o vorbă măcar cu Ipsilant, așa că nu știu pentru ce m-a dat morței.

— A prins o scrisoare a ta către Poartă, în care spui că tu nu te-ai sculat contra turcilor, ci contra domniei grecilor...

— Ceea ce este o vină în ochii voștri, strigă Tudor, este o datorie pentru noi. Nu avem alt vrăjmaș mai cumplit și mai răpitor decât străinul cocoțat pe tronul românesc. Ascultați-mă. Dumnezeu e bun și drept. Mor cu credința că din sângele meu va ieși iar domnia pămînteană. Iar dacă de acum nainte între ai mei s-ar mai afla suflete căzute și minți timpite cari să îngăduie o nouă strecurare a străinului la tronul țarei, aceia blăstemați să fie, ei, în fiii, nepoții și strănepoții lor...

— Ce este? strigă grecește Sotirache care tocmai atunci se apropia.

Se uitară unul la altul fără să răspundă.

— Te așteaptă să dai semnalul, viteze Sotirache! îi zise Tudor c-o amară ironie.

— Slugere, fă-ți rugăciunea! urmă Sotirache, scoțînd iataganul.

— Rugăciunea mea este credința că Dumnezeu va scăpa țara de străini și blăstemul ce las acelor cari vor mai îngădui întoarcerea...

Dar cel din urmă cuvînt fu înecat de iataganul cu care Zefchide lovi în față pe Tudor. Sângele țîșni și roaie și stropi pe călău. Loviturile urmară cu turbare. Martirul se împletici cîțva pe picioare, apoi căzu într-un lac de sânge.

Unul din ceilalți greci, văzînd cît de stîngaci era călăul, și pentru a curma grozava agonie a lui Tudor, care gema și sforăia, săltînd în sânge, se apropie și c-o lovitură îi tăie capul... Peste un minut cu aburul sîngelui se înălța la cer și sufletul marelui patriot. Zgomotul acestei tragedii deșteptase cîteva privighetori, cari chiar atunci începură să cînte în sălcii.

Iată cine a fost tatăl.

Cine este fiul?... Urmărește-l și vei vedea că fiul, Baboi Zefchide, va fi și el cel mai dîrz contra românilor și mai cu seamă contra lui Dimitrie Gimpa.

De ce? Pentru că așa a voit Dumnezeu, ca: ce naște din, pisică șoareci să mînce, viciuri și virtuți să se transmită moștenire din tată în fiu.

FRAȚII DE CRUCE

— Cine este fiul? strigă Catina mișcat de istoria uciderii marelui român. Era de prisos a-mi mai spune. Cînd cunosc pe tatăl, înțeleg ce trebuie să fie și fiul.

— Așa este, adăugă părintele Dionisie; dar în copilăria și tinerețea lui Baboi sînt lucruri atît de hazlii, încît ar fi păcat să nu le știi.

— După cele ce mi-ai spus despre Tudor, nu sînt dispus a face haz.

— Acum cînd știi cum îl cheamă, pe oricine vei întreba despre dînsul, îți va spune ore întregi. Este cunoscut în tot orașul ca un cal breaz. Numai tu care ai trăit retras, n-ai auzit de comediile lui Baboi. Trebuie să știi însă că toate lacrimile mamei și stăruințele rudelor lui, de a-l face să învețe ceva în colegiul Sîntul Sava, au rămas în zadar. A trecut prin clase ca cînele prin apă, făcînd desperarea familiei și profesorilor lui. Într-o zi Aristia, muștrîndu-l pentru lene și nebulie, îi zise: „Nici de sacagiu nu vei fi bun în această țară”. A doua zi Baboi, numai în cămașă, cocoțat p-o saca, intră în curtea colegiului și propune directorului să aducă el apă zilnic cu prețul jumătate. Și cîte alte nebunii mai boacăne decît aceasta!

— Nu înțeleg ușurința unora d-a face haz de niște fapte cari, departe d-a proba spirit, nu probează decît o mare lipsă de simț moral și de cuviință!

— Celalalt, urmă părintele Dionisie, deși o înfățișare mai cuviincioasă, nu este însă mai bun decît el, ba încă pot zice că-l întrece în răutate, viclenie, ură și încăpățînarea d-a se amesteca în toate. El se numește Iancu Sclipici. Părintele lui era bulgar de la Plevna. Venind în țară, s-a însurat cu fata unui român. Fiul pretinde că era fată de boier. Sîntul

adevăr este că era fata unui negustor de la Gruia. Dar ascultă convorbirea ce începe acum între Baboi și Sclipici. Este interesantă pentru tine, care vrei să vezi limpede evenimentele cari se vor desfășura în această țară.

În adevăr, ușa se deschise răpede și Iancu Sclipici intră supărat.

— Ce? zise Baboi. N-ai găsit calul în grajd?

— Ba l-am găsit, dar cu un șold jupuit și cu gleznele pătrunse de ștreang.

— Se poate... Gleznele și le-o fi vătămat când a tras soldatul de ștreang, și șoldul și l-o fi jupuit când a căzut izbindu-se de uluci...

— Un cal care îl îngrijăsc așa de bine!

— Ce este omul! exclamă Baboi cu un aer ironic. Oricît i-ai da, el tot nemulțumit este. După ce ți-am trimis calul în viață, deși cu câteva zdrelituri, tu ești tot nemulțumit. Ai fi voit să-l vezi ca scos din cutie... Dar dacă-l împușcam? Ce era să faci atunci?

— Te strîngeam de gît!

— Pentru o gloabă să pierzi un amic ca mine, care sînt gata să te iau de mîină și să te duc în culmea mării? O ingratitudea ingratitudei!

— Dar lasă acestea și lămurește-mă în privința celor ce începuseși a-mi spune. De unde știi că se urzește o revoluție?

— O revoluție este prea puțin... Regenerarea politică și socială se dospește nu numai din partea comitetului revoluționar, dar și din partea poporului.

— N-am auzit nimic.

— Ce să auzi? Acestea nu se vorbesc ci se fac.

— Dar tu de unde știi?

— De unde știi? Am miros de copoi, să aflu urma vînatului. Ți-ai dat seama de scopul ce urmăresc opoziții contra lui vodă Bibescu?

— Nu.

— Te-ai întreat ce s-o fi ascunzînd la spatele Societății Filarmonice, compusă tot din bărbați serioși, dar cari în fața lumii își dau aer că se ocupă numai de petreceri?

— Nu m-am întreat.

— Te-ai gândit ce urmări vor avea peste opt sau zece ani asupra țării atâtea școli cari se fac prin orașe și sate?

— Nu m-am gândit.

— Te-ai gândit ce schimbare va face în judecata și simțimintele societății atâtea cărți de istorie, literatură, politică, filozofie, cari ies din teascurile tipografiei lui Eliad?

— Nu.

— Atunci la ce te-ai gândit? — întrebă Baboi, sărind în picioare și punând mâinele în buzunare. Și ca să nu te apuc de prea departe... ce făceai? Citeai pe Prudon!... Pierdere de timp. Oricît de mult ai citi în cărți, dacă nu ești deprins a citi în acea carte mare, care se numește societate, niciodată nu vei face nimic, vei rămînea în mijlocul lumii ca un picat din lună.

— Dar ce schimbare e aceasta, Baboi? îl întrebă Scipici, uitîndu-se la el plin de mirare. Începi a filozofa... Are haz să începi a-mi face și morală! Îmi vine să mă sui în foișorul de la agie și să strig: „Cine vrea să știe cum o cataplasma de muștar vindecă pe nebuni, să vie să vază și să asculte pe amicul Baboi!”

— Iancule, lasă gluma și ascultă... Din toate întrebările ce ți-am făcut, am văzut că tu nu ți-ai dat seama că o mare schimbare se urzește în țara noastră. În umbletele mele ziua și noaptea, în sus și în jos, după secături, am avut ocazia să prind firul unui complot național care se întinde de la vlădică pînă la opincă. Sîngele lui Tudor Vladimirescu, stropind pămîntul nostru, l-a făcut să rodească. Grădinarii cari s-au în-sărcinat cu îngrijirea acestei rodiri sînt discipulii lui Lazăr. Sînt peste douăzeci de ani de cînd lucrează. Țara este împănată de oamenii lor, adăpați și pregătiți pentru a rădica o nouă generație cu credințe și simțimînte opuse societății de azi. Acea nouă generație va fi țara întregă, și știi cine o va guverna, cine o va duce de nas?

— Cine? întrebă Scipici cu nerăbdare.

— Acei al căror nume răsună azi... dascălii, cărturarii, cari se vor rădica pe umerii acelor cari le-au fost școlari și cari s-au adăpat din cărțile lor.

— Și unde vrei să ajungi cu toate acestea, Baboi?
— Unde vreau să ajung? Vreau să ajung la întrebarea că: peste câțiva ani, când aceștia vor fi tari și mari, eu și tu ce vom fi?

— Maiori sau polcovnici.

— Pofta în cui, neicuță cu asemenea dorințe. Înaintări și funcții nu vor mai fi decît pentru aceia cari au pus umărul. Noi cari n-am făcut decît să curțăm jupînesele, cari am tăiat frunză cînilor, vom rămînea cu buzele umflate, vom sta după ușă ca și Oprea Gălbenușă care nu știe franțuzește. M-ai înțeles?

— Bine. Dar ca să nu rămînem după ușă la împărțirea plăcînteii, să punem și noi umărul.

— Unde să pui umărul, cînd împrejurul celor cari au croit mișcarea este atîta îmbulzeală? Și apoi cu ce drept să te vîri între dînșii? Ești tu om care să le aduci garanție un capital moral și material? Ești tu în stare să faci cărți bune de politică, de literatură, de istorie, cu cari să cîștigi încrederea și sprijinul multîmei?

— Nu.

— Ești tu în stare să te faci dascăl și să-ți bați capul pentru a învăța copiii?

— Nu.

— Prin urmare, aceste căi fiindu-ne închise, noi sîntem destinați a rămînea după ușă. Eu unul însă, și cînd vorbesc cu mine, trebuie să știi că vorbesc și de tine, nu numai că nu vreau să rămînem după ușă, dar vreau să fim în capul mesei.

— Cum? strigă Sclipici cu uimire.

— Lasă-mă să vorbesc... Le vei afla toate la rîndul lor... Ce sîntem noi azi? te întreb. Doi tineri fără avere, fără nume, fără carieră, fără carte... în scurt: doi inși fără căpătîii. Ce am putea face ca să înlăturăm această vitregie a soartei? Să ne punem pe muncă?... Ne cunoaștem destul de bine, sîntem leneși în toată puterea cuvîntului! Pînă azi nici tu, nici eu, n-am fost în stare a citi o singură carte serioasă. Nu ne pricepem în nimic. Cu toate acestea trebuie să ajungem în capul mesei și pentru aceasta trebuie să te faci cu mine frate de cruce.

— Ce ai zis? întrebă Sclipici. Să mă fac cu tine frate de cruce?

— Da, răspuse Baboi cu autoritate.

— Și unde mă va duce această frăție? întrebă iar, și o mare îngrijire se văzu în fața lui.

— Fii sigur că nici în pușcăria de la Sintul Anton, nici în ocna de la Slănic, ci... nici mai mult nici mai puțin... ghici unde?

— De o oră mă prăjești pe cărbunii nerăbdărei. Unde?

— În societatea capilor mișcării naționale care se urzește de la 1821 și care nu va întârzia să-și dea roadele.

Sclipici rămase cu gura căscată și ochii zgîțiți.

După puțină tăcere, în care Baboi cu o mîndrie desprețuitoare se uita mereu la amicul său, acesta îi zise cu o solemnitate care nu se împăca nicidecum cu pelticeala vorbei și nătîngia fizionomiei:

— Baboi, trebuie să știi că nepoștii nu au scaun. Cu ce drept vom intra noi în societatea lor? Dacă este adevărat, ceea ce îmi spui, că ei de la 1821 au lucrat mereu, noi, cari pînă acum n-am făcut nimic și nici de acum înainte nu sîntem în stare a face ceva, cum vom fi primiți de ei? Ce te asigură că nu ne vor închide ușa în nas?

— Aceasta este secretul meu. Nu-l pot vinde decît aceleia care-mi va jura frăție de cruce și supunere oarbă pînă la mormînt. Primești?

O lungă tăcere urmă acestor cuvinte. Sclipici se lupta cînd cu grija ca nu cumva amicul său să-l vîre în vreo încurcătură, cînd cu dorința d-a intra în mijlocul acelora pe cari-i știa strălucind în aureola patriotismului. În cele din urmă dorința învinse grija, și Sclipici, întinzînd mîna lui Baboi, îi zise hotărît:

— Primesc.

Strîngîndu-i mîna cu solemnitate, Baboi îl întrebă:

— Juri că oricare ne-ar fi soarta, nici nu mă vei părăsi, nici nu te vei abate din voința mea?

— Dar tu? întîmpină celalalt cu oarecare sfială.

— Eu îți jur că te voi iubi și sprijini ca pe fratele meu, că oricare mi-ar fi fericirea din această viață, o voi împărți cu tine.

— Jur și eu! strigă Sclipici.

Și amîndoi, după ce-și bătură în palme, se sărutară.

— De acum nainte, strigă Baboi cu triumf, lumea este a noastră. Vom scrînti numai atunci cînd tu te vei abate din voința mea.

— Despre aceasta să nu te îngrijești, zise Sclipici cu supunere.

— Trebuie să știi că din colegiul Sîntul Sava, dacă mi-a rămas ceva în cap și a rodit, sînt cuvintele cu cari Aristia, într-o zi de supărare, a crezut că mă va face să intru în pămînt: „Scremăt al Iadului, dacă nu vei ajunge în pușcărie sau ocnă, vei fi un Catilina pentru nefericita țară.” Aceste cuvinte m-au izbit, și singura carte pe care am citit-o de atunci cu atenție, a fost *Viața lui Catilina* de Salustiu. Voi fi dar un Catilina, dar în două corpuri, tu și eu, căptușindu-ne și întregindu-ne unul prin altul. Eu voi fi autorul, tu vei fi actorul tragi-comediei ce vom juca în patria noastră. Pentru a începe, iacă ce vom face fiecare în parte.

Și Baboi făcu lui Sclipici o lungă expunere ale cărei urmări le vom vedea în cursul acestei istorii.

Aci este locul a spune cititorilor noștri și cuvintele cu cari dracul concedie pe Catina:

— Ajutat de caucul meu care te face nevăzut, urmărește pe acești doi frați de cruce, și nu vei întîrzia d-a vedea rădicîndu-se vâlul care ți-ascunde cele ce se urzesc în sînul patriei tale. Amestecul acestor cal-puzani va întîrzia buna rodire a revoluției ce se urzește. Sîngē, lacrimi și exil așteaptă pe cei mai buni din fiii țării nainte d-a vedea împlinirea visului lor. Între aceștia vei vedea totdeauna amestecîndu-se și acești doi frați de cruce. Urmărește-i bine, și în curînd vei vedea că ziua bat drumul care duce la Eliade, iar noaptea se furișează în consulatul rusesc și palatul lui Bibescu.

Catina n-avu timp să-i mulțumească și dracul se făcu nevăzut.

CAMELEONII

Cîteva luni după acestea, Baboi și Sclipici, demisionînd din armată, se aruncară cu corpul și sufletul în politică, adică în ceea ce numeau ei politică, dar care în limbajul pitoresc al poporului, nu era decît *pescuirea în apă turbure*.

Ajutați de frămîntarea spiritelor, cari așteptau o auroră despre care nu putea să-și dea seamă, dar pe care o presimțea că va fi regenerarea lor socială și politică, eroii noștri la început se bucurară de cîteva succese cîștigate, unele prin luarea în rîs a puternicilor zilei, altele prin cutezanța cu care încriminau Domnia. Dar aceste succese avură o scurtă durată.

Poporul, al cărui bun simț nu era încă tocit sau ostenit de scepticism ca în zilele noastre, nu întîrzie d-a întrea cine sînt acești doi inși, unul cu ochii bolboșați ca de broscoi și altul cu vorba peltică ca lelițele din Tîrchilești, cari vorbeau cu atîta nepăsare! Răspunsurile nefiind lingușitoare pentru nici unul din amîndoi, negustorii și tîrgoveții începură a-i lua peste picior. Nu se descumrajează însă decît atunci cînd un bătrîn toptangiu, auzindu-i pălăvrind contra guvernului, în cafeneaua despre Doamna Bălașa:

— Cît vă plătește aga? îi întrebă el, pentru ca cu asemenea vorbe să prindeți în cursă lumea, care își vede de nevoi și nu visează cai verzi pe păreți?

— Cetățene! strigă Baboi, sărind după scaun și bolboșind ochii și mai mult.

— *Cetățean* ești tu! răspuse supărat bietul burtăverde, care nu înțelegea acest cuvînt nou pentru dînsul. Eu sînt negustor cu omenie, cunoscut în piață, și o vorbă de veți mai zice, nu nemeřiți ușa. Cărați-vă d-aci! Spionii agiei n-au ce să caute în cafeneaua noastră.

— Noi spioni?... Spioni... noi? pelticăi cu mirare Sclipici.

— Dar ce sînteți, dacă nu spioni? De cînd vă învîrțiți prin piață, credeți că n-am cercetat noi ai cui fii sînteți, care vă este meseria, dacă ați învățat carte

la Eliad, dacă v-a văzut cineva prin casele bune? Și știți ce am aflat? Că sînteți haimanele curate! Cărați-vă d-aci!

Apoi adresîndu-se către cafegiu cu autoritate, urmă:

— Ascultă, jupîn Năstase! Dacă de azi încolo aceste haimanale vor mai pune piciorul în cafenea, eu unul, Ioniță Mirea toptangiul, să-mi razi sprîncenile dacă voi mai călca pe aci.

Și cum bătrînul negustor se bucura de respectul și iubirea tutului, începu îndată o murmură în toată cafeneaua, care izbucni în strigăte:

— Afară haimanalele! Afară spionii!

Sclipici și Baboi o sfecliseră. Ca să mai îmbuneze pe bătrînul negustor, care se roșise de indignare, nici că mai era de încercat; vijălia se spărgea acum în capul lor din toate părțile.

Răzînd cu spinarea păretele cafenelei începură o înțeleaptă retragere, tremurînd sub privirile mînioase și desprețuitoare ale mulțimei. Cînd ajunseră lingă ușă, ieșiră ca o săgeată.

— Huideo! strigară cei dinăuntru.

Iar cei doi frați de cruce, temîndu-se că vor fi urmăriți, începură a fugi:

— Huideo! strigară și trecătorii din stradă, cari auziră pe cei din cafenea.

Dar din huiduială în huiduială, lumea neștiind cauza care făcea pe Baboi și Sclipici să fugă, începu a striga:

— Hoșii!... Hoșii!... Puneți mîna pe ei!

Ce să facă bieții fugari? Să se oprească? Înainte d-a putea să se înțeleagă cu atîta mulțime, că nu sînt hoși, ce s-ar fi ales de spinarea lor? Prin urmare, nu le rămînea alt mijloc decît să fugă... și fugeau de le sffriiau picioarele.

Ocoliră cîteva strade, tot sperînd că lumea le va pierde urma, dar în deșert: numărul gonacilor creștea tot mai mult.

Neavînd încotro, o luară iar înapoi. Pătrunseră în curtea Sîntului George... lumea după ei. Întocmai ca eunucul Eutropie din Bizanț voiră să intre în biserică, dar din nefericirea lor biserică era închisă. Dădură

năvală în odaia din dos a unui cizmar, trecură ca două săgeți prin prăvălie și ieșiră în stradă... Dar cizmarul, calfele și ucenicii, auzind strigătele din curte: „Hoții!.. Prindeți hoții” îi luară și ei în goană, aruncînd cu calapoadele.

— Ba... Ba... boi, strigă gîfînd Sclipici, — să nu mai fugim... Nu mai pot.

— Înapoi la cafenea! — zise Baboi tîrîndu-l de mîna. Numai acolo putem domiri...

N-apucă să termine și cîțiva epistați și vătășei, cari se luaseră și ei după strigătele lunei, îi apucară de ceafă.

— Nu suntem hoți! strigă Baboi, încurajat că se vedea în mîna agenților poliției.

— La comisie vom vedea ce sînteți! zise unul din aceștia.

Și peste cîteva minute Baboi și Sclipici se văzură aruncați într-un beci umed și întunecos, a cărui ușă li se închise în nas.

Cînd se crezură singuri, căci întunericul din arest îi împiedica d-a vedea dacă mai era sau nu alții cu cari împărțeau aceeași soartă, Baboi se puse pe rîs cu hohot.

În loc d-a corespunde la ilaritatea amicului său, Sclipici rămase cu mînele încrucișate pe pîntec, într-o atitudine foarte zăpăcită și uitîndu-se cu jînd la slaba lumină ce pătrundea prin cîteva crăpături ale ușei și prin desele zăbrele ale unei ferestruii acoperită cu țiplă.

— Am pățit-o! exclamă el cu desperare, după o lungă tăcere.

— Din contra, zise Baboi, care se întinse cu nepăsare pe cele două sau trei trepte cari urcau la ușă; amăgirea lui jupîn Mirea toptangiul, care ne-a luat de spioni ne-a fost de mare folos, căci ea mi-a dat cheia cu care să ajungem la împlinirea dorințelor noastre.

— Știi una, Baboi? îi tăie vorba Sclipici, care nu putea să aibă același singe rece și încredere ca dînsul. După ceea ce ni s-a întîmplat mi-e teamă că ceea ce vom culege în urma proiectelor tale, să nu fie, nu un beci umed și întunecos ca acesta, ci ceva mult mai

adînc, unde noi să avem onoarea d-a fi îmbrăcați și hrăniți de guvern, pe care să-l despăgubim cu munca silnică!

— Iar începi a te văita ca o femeie!... Apoi, oricare ar fi rezultatul, trebuie să-mi mulțumești că, deoarece ești atît de fricos și slab de înger, te-am scăpat din armată. Cine știe ce s-ar fi ales de tine dacă într-o zi, așa cum ești, ai fi fost în strîmtorarea de a da piept morții! Mai bine să mori în ocnă ca om politic decît să fugi din război ca ofițer.

— Vorbă să fie! Fuga oricît ar fi de rușinoasă este însă sănătoasă.

— Probă că ne-a adus aci la răcoare, adăugă Baboi rîzînd. Tu ești care ai început să fugi, iar eu m-am luat după tine, fricosule!

— Nu fugeam de frică, ci de rușine că ne huiduia lumea.

— Rușinea este un simțimînt care trebuie strivit în sufletul acelor care se aruncă în luptele politice.

— Nu pot să mă împac cu asemenea idei și simțimînte.

— Răbdare... Te vei împăca și mă vei întrece. Cum vrei să ajungem la cîrma țarei, fără sacrificii morale și materiale?

— Mai bine lopătar decît cîrmaci trecut prin asemenea ocări și nevoi, murmură Sclipici, punînd mînele nainte și căuțînd cu ochii să străbată întunericul din fundul beciului.

— De acum ești legat cu mine.

— Nu m-ai lăsat să termin ceea ce aveam de spus. Nu mai vreau asemenea frăție de cruce.

— Se poate, dar o vreau eu... Și nu trebuie să uiți că ai jurat d-a nu avea altă voință decît a mea.

— Dacă este să țin la jurămînt cu asemenea preț, îl calc, strigă Sclipici cu nepăsare.

— Nu se poate, iubite!

— Palavre!

— Dacă în șapte ani numele nostru nu va răsuna în țară de la un cap pînă la celălalt, tot așa cum răsună al lui Eliad și soților lui, dacă în șapte ani nu vom fi atotputernici, să mor ca un cîne pe la garduri.

— Dar cum?

— Acesta-i secretul meu. Tu n-ai decît să te supui... Dar pentru că nici tu nu m-ai lăsat să termin ceea ce aveam de spus, trebuie să iau vorba de la început. Întîmplarea cu Mirea toptangiul ne-a fost de mare folos... Din cuvintele lui am înțeles că cea dintîi treabă ce avem de făcut, pentru a pune pumnul în gură tuturilor și a avea trecere în ochii tîrgoveților, meseriașilor și negustorilor, este d-a căuta să intrăm cît mai iute în ceata lui Eliad. Consulul și aga mi-au zis că curînd mă vor recomanda unei cocoane care mă va introduce la Eliad. Odată intrat eu, vei intra și tu. Dacă Omer ar fi trăit în timpul nostru, n-ar mai fi furișat în Troia pe neamici ascunși într-un cal de lemn, ci în fustele unei femei.

— Greu! îngînă Sclipici.

— Nu este nicicum greu, pentru acei cari au voință. În șapte ani vom fi stăpîni pe țară. Supune-te voinței mele cu încredere și fără cîrtire, căci viitorul este al nostru.

Pe cînd eroii noștri vorbeau între dînșii, în fundul beciului mișuia ceva.

Cînd Baboi rosti cele din urmă cuvinte, mișuiala se schimbă în pași de oameni cari se apropiau cu sfi-ală și curiozitate.

— Cine sînteți voi? strigă Sclipici, cînd, la lumina murindă ce pătrundea prin crăpăturile ușei și țipla din fereastră, zări vreo douăzeci de capete împrejurul lor.

— Suntem arestați coconașule, fără nici o vină! răspunse unul din acei mosafiri ai beciului. Iertați-ne dacă fără să voim am auzit tot ce ați vorbit. Coconul Zefchide ne cunoaște pe toți.

— Îți cunosc glasul, cetățene, zise Baboi dar neputînd să-ți văd mutra, nu știu cum te cheamă.

— La grădina lui Zane am cheuit de atîtea ori! adăugă un altul.

— Îngăduiți puțin că voi face iluminății, zise un altul, și coconul Zefchide ne va vedea pe toți.

N-apucă să termine și aprinzînd un chibrit, Baboi și Sclipici văzură naintea lor vreo douăzeci de inși.

Aprinzînd chibrituri unul după altul, cel care avusese această idee nemerită, căută împrejur pînă găsi într-o firidă un sfeșnic de pămînt c-o luminare de seu și o aprinse.

Aducînd-o cu triumf, o puse naintea celor doi frați de cruce, iar ei se înșirară unul lîngă altul.

De la întîia vedere coconul Zefchide îi cunoscuse. Erau toți soți de petrecere, calfe fugiți de la meserie, băieți goniți de la prăvălie, feciori de văduve, școlari cari numai la praznice merg la școală; în scurt, o adunătură de tineri dezmațați și fără căpătii. Tunase și-i adunase.

Baboi se uită lung la ei. Mîntea lui lucra. Apoi mulțumit, se vede, de ideea la care ajunsese, începu să-i recomande unul cite unul lui Sclipici care, dreptul vorbind, nu se arăta nici cum mulțumit de cunoștințele amicului său.

Este de prisos a spune cine erau toți aceștia. Ne vom mulțumi a spune cîțiva dintr-înșii: Simeon al lui Mihalcea Cavaful, Grigore Lăcătușul, Ciupitu, fiul lui Chiriță portarul de la pușcăria Sîntul Anton, și alte obraze tot atîta de alese.

— Și pentru ce v-au arestat? întrebă Sclipici, ca să zică și el o vorbă bună acelor compărtași la soartă.

— Pentru lucru de nimic, răspuse Simeon Cavaful, am băut mai mult decît aveam în buzunar; și voind să ne ducem să luăm bani de acasă, secul de cîrciumar a voit să ne oprească șepcile... De aci ceartă, gîlceavă, bătaie, pînă am ajuns aci. Dar Chiriță a trîmis știre la tată-său și trebuie să vie acum. Ca unul ce are trece pe lîngă oamenii agiei, ne va scoate îndată... Dar dumneavoastră ce vi s-a întîmplat?

— Noi, răspuse Baboi, sîntem aci din cauza politiceii.

— Aceasta am și înțeles, adăugă Ciupitul, din cele ce vorbirăți împreună; și tocmai ne sfătuirăm d-a vă ruga să ne luați și pe noi în planurile d-voastre, căci sîntem tot unul și unul, băieți tari la pumni, lați la ceafă și buni de credință.

— Tocmai aceasta și hotărîsem în mine, răspuse Baboi.

— Ce spui, Ba...? izbucni Sclipici.

— Taci tu! fi zise coconul Zefchide, Catilina cu aceștia făcea treabă.

Apoi adresându-se către aceia cari așteptau cu nerăbdare răspunsul la propunerea lui Ciupitul, fiul portarului de la pușcăria Sîntului Anton, Baboi întrebă:

— Dar știți voi că dacă este să intrați în cercul nostru, trebuie să-mi jurați că nu veți avea altă voință decît a mea și nu veți face decît aceea ce vă voi ordona eu?

— Jurăm, strigară toți într-un glas.

Baboi, mulțumit, strinse pe fiecare de mîină. Sclipici, neavînd încotro, făcu și el tot așa.

— Acum, cînd mi-ați jurat, urmă Baboi cu solemnitate, vă jurăm și noi că vă vom răsplăti pe fiecare după plac, cînd vom ajunge la scopul pentru care ne-am unit.

— Amin! ziseră ei.

— Deseară să vă adunați în grădina Pricopoaiei cu oricîți veți crede că sînt buni să meargă cu noi...

Dar Baboi n-apucă să termine și o voce puternică se auzi deodată:

— Afară, haimanalelor!

Era vocea lui Chiriță, portarul de la Sîntul Anton, care venise să scoată din arest pe fiul său și amicii acestuia.

CEATA LUI BABOI

Baboi Zefchide, de la încheierea frăției de cruce între el și Sclipici, izbutise să formeze o adunătură de tot ce avea Bucureștii mai desfrînat și mai vătămător. Calfe și ucenici fugiți de la meserii, băieți de la prăvăliile cari spărseseră cecmegelele și vînduseră prin mahalale marfa stăpînilor, indivizi goniți de prin funcții pentru abuzuri, negustorași faliți, tineri cari nu putuseră învăța nici carte, nici comerț, nici meserie; în scurt, o adunătură de oameni fără căpătii, fără

omenie și fără Dumnezeu, se strînse ca corbii la hoit și se puse sub ascultarea lui Baboi.

Pentru ca cititorul să-și facă o idee mai lămurită de soiul și poftetele acestor gunoaie ale societății, să intrăm puțin în una din adunările lor, să-i vedem și să-i ascultăm.

Era câteva zile după hazlia întâmplare care aruncase pe Baboi și Sclípici în beciul comisiei.

După sfătuirea lui Baboi vro patruzeci de asemenea dälcauci erau adunați în grădina Pricopoaiei într-una din serile lui iunie. Mai toți dezbrăcați de surtuțe erau grămădiți pe iarbă, împrejurul cîtorva cari păreau capii lor și pe cari cititorul i-a văzut în beciul comisiei. Unul din aceștia vorbea și ceilalți ascultau, unii culcați pe pîntec și cu picioarele bătînd în iarbă, alții stînd grecește, iar alții tolăniți într-o rînă. După atitudinea lor, fără să le mai vezi fețele, înțelegeai îndată ce tacîm sînt.

Unul din ei, sătul, se vede, de palavrele cu cari căuta să le împece urîtul, strigă sculîndu-se în picioare și punînd mînele în șolduri:

— Din cîte ne-ai spus pînă acum, Simeoane, n-am înțeles nimic.

— Dar așteaptă și vei înțelege.

— Apoi cît să mai așteptăm? Doară n-o fi să trecem noaptea aci? Mai întii ce vor acei coconi cu noi? Răspunde scurt la întrebare.

— Așa, așa! strigară deodată mai multe glasuri. Răspunde la întrebarea lui Garabet.

— Firește, adaugă un altul, trebuie să știm mai dinainte ce vor cu noi.

— V-am spus că vom face o ceată și unul din ei va fi căpitanul nostru, iar celalalt adiutantul lui.

— Bine, aceasta o știm, dar ceata pentru ce?

— Da, așa, ceată pentru ce? Trebuie să știm.

— Apoi nici eu n-am înțeles bine. Vă va lămuri coconul Zefchide.

— Pînă să ne lămurească coconul Zefchide, vrem să știm de la voi cari ne-ați adunat aci, strigă un altul care părea mai țațoș. Nu mi te face așa tare de cap, Simeoane, că ți-l dogesc cu calapoadele tată-tău. Ce

vor? Să tilhărim prin București? Să spargem biserici? Să ieșim la codrii? Nu sînt două săptămîni de cînd am ieșit din pușcărie. M-am săturat de borhotul Sîntului Anton. Nu mai am poftă să mă înhațe iar. Eu unul nu mai aștept. Mă duc.

Și zicînd acestea, își luă surtucul și-l aruncă pe umeri.

— Nici eu nu mai aștept, adaugă un altul, sculîndu-se și el.

— Și apoi, cine știe dacă coconii aceștia, urmă cel dintîi trăgînd cu ochiul spre Simeon Căvăfescu, n-or fi doi copoi d-ai agiei puși să ne prindă în căpcană!

— Mai știi!... Se poate!... Lucrul dracului!... Ia să plecăm p-aci încolo!

Și mai toată ceata se sculă, gătindu-se de plecare.

Aceia pe cari cititorul nostru i-a văzut în beciul comisiei, cunoscîndu-se cu Baboi, ca vechi soți de che-furi și crailcuri, se puseră în cale ca să oprească pe ceilalți de a pleca.

Dar cu cît se sileau a-i reține, cu atît aceia se încă-păținau în hotărîrea lor de ducă.

— Și apoi este aci un loc de așteptare? apostrofă unul cu nasul roșu. Să așteptăm fără nimic de băutură, nu mai vreau. Mi s-a uscat gîtul.

— Dar este un mijloc de împăcăciune, adăugă cel care se arătase mai țanțoș pînă aci. Cine știe! Poate că vom avea prilejul d-a face vreo ispravă. Simeon și Chiriță să rămînă a-i aștepta aici, iar noi să mergem la cîrciuma lui Năstase de la Sîntul Elefterie. Venind coconii, să poftească acolo.

Toți primiră bucuroși propunerea și plecară, lăsînd pe cei doi numiți.

Începuse a se însera bine cînd o birjă se opri în dosul grădinei, unde azi este podul pe Dîmbovița spre Sîntul Elefterie. Baboi și Scîpici se dară jos și, plătind birjarului, săriră peste pîrleaz în grădina Pricopoaiei, care pe atunci era înconjurată de un gard care se legăna la bătaia vîntului.

Naintînd cîțiva pași, Baboi fluieră de două ori și după vreo cîteva secunde a treia oară.

I se răspunse îndată cu trei fluierături în același fel.

— S-au adunat! zise Baboi, apucînd, urmat de Sclipici, spre partea de unde auzise fluierăturile.

— Ar crede cineva, văzîndu-ne, adăugă Sclipici că sîntem niște scăpați din pușcărie. Nu înțeleg ce te-a făcut să le dai întîlnire tocmai aci și la asemenea oră!

— Multe nu vei înțelege tu, trăind cu mine; dar în cele din urmă te vei convinge că am avut cuvînt să le fac așa. Pentru a izbi mintea unor oameni groși de cap și cu inima stricată, pentru a te face stăpîn pe voința lor, trebuie să lucrezi cu ei nu ca cu toată lumea. Ce întipărire ar fi făcut asupra lor cuvintele mele dacă i-aș fi adunat în ziua mare la unul din ei? Mai nimic! Pe cînd aci, în fundul acestei grădini, sub niște arbori mari și umbroși, în mijlocul umbrei care se întunecă din ce în ce, departe de zgomotul orașului, sufletul lor este coprins de fiori, și tot ce voi spune, le va face o vie întipărire și va rămînea săpat adînc în mintea lor.

— Văz că ai dreptate Baboi, exclamă Sclipici, uitîndu-se la amicul său cu respect.

— Dacă Moise, Hristos, Mohamet și alții n-ar fi avut grijă a izbi mai întîi imaginația mulțimei, fii sigur că n-ar fi izbutit să întemeieze religiilor lor.

Tocmai atunci Baboi văzu venind naintea lor pe Simeon și Chiriță.

— A! iacă doi inși cari ne întîmpină. Ia-ți un aer grav, Sclipici.

— Cît se poate de grav, răspuse acesta, îngrijindu-mă însă și de buzunare.

— Nu știi ce vorbești. Catilina cu d-alde aceștia ajunsese să cletine republica romană din temelie, Robespierre și Marat cu umerii unor asemenea oameni au dărîmat vechea monarhie franceză și au ajuns stăpînii patriei lor. Fără ei Napoleon I ar fi murit cel mult un simplu maior de artilerie... Dar tăcere că se apropie.

— Bună seara, cetățeni! le zise Baboi, mărind pasul.

Simeon și Chiriță, apropiindu-se, se înclinară cu respect, răspunzînd:

— Sărut mînele, cocoane Zefchide, și mătăluță co-coane Iancule.

— Sînteți mulți adunați? întrebă Baboi, aruncîndu-și ochii spre fundul grădinei, dar fără să vadă nimic, căci întunericul se mărise în acel desîș de copaci și pomi.

Simeon îi spuse că băieții, pierzînd răbdarea, s-au dus la jupîn Năstase unde așteaptă, căci li se făcuse sete.

— Dar nu este Dîmbovița aci? întrebă Sclipici.

— Apa nu este bună nici în cizme, răspuse Baboi, dîndu-i cu cotul; iar încet îi zise franțuzește. Să nu rîzi de năravurile lor că nu mai facem nici o treabă cu ei. Din contra, să ne dăm aerul că-i întrecem în toate apucăturile și patimile lor.

Apoi punînd o mîna pe umărul lui Simeon și alta pe al lui Chiriță, îi întrebă:

— Nu știm însă dacă acolo la jupîn Năstase putem vorbi în tîcnă și fără grijă.

— O! de aceasta să n-aveți grijă. Năstase cîrciumarul este surd ca pămîntul; iar nora lui, Sultânica, căci Năstase are un fiu care este în pușcărie, am cuvînte d-a crede că stau grecește în inima ei.

Baboi nu păru mulțumit de această schimbare a locului de întîlnire. Totuși zise:

— Să mergem să vedem întîi fără a fi văzuți, și dacă locul îmi va plăcea, vom intra.

Simeon și Chiriță plecară înainte, iar Baboi și Sclipici după ei. Trecură cu multă grijă o punte aruncată peste Dîmbovița și intrară într-o grădină de zarzavat. Înnoptase bine și cerul era plin de stele.

Merseră cîteva minute prin răzoare, poticnindu-se uneori de brazdele cu zarzavat; săriră un șanț și dete-ră în drum.

La dreapta, în mijlocul cîtorva salcîmi și duzi, era cîrciuma lui Năstase, învelită cu trestie. Ușa și obloanele erau închise.

Cîteșpatru se apropiară încet.

Prin o dezbinătură a oblonului Baboi se uită înăuntru.

Dalcaucii noștri erau grămădiți împrejurul unei mese lungi de brad pe care ardeau două lumînări de seu în două sfeșnice de pămînt.

Cîteva oale cu vin treceau din mînă în mînă, pentru a-și astîmpăra setea tantică.

N-apuca însă unul să ducă oala la gură și cel de alături era cu mîna pe ea ca s-o ia mai iute.

Călătoria oalelor ținu puțin și fură trîntite goale pe masă.

— Și zici, Sultânico, că nu mai ai vin deloc? întrebă unul, întorcîndu-se spre taraba unde se vedea profilul unei tinere femei.

— Dacă nu mă credeți, duceți-vă și vedeți. Pînă și scursoarea din strachină v-am adus-o. Dacă Simeon s-ar fi ținut de vorbă să-mi aducă cei treizeci și patru lei ce-mi datoriți, aș fi cumpărat azi un butoiaș. Dar nu s-a ținut ...și acum trebuie să răbdați.

— Să rabzi cînd îți arde gîtul, este cu puțință?

— Și mie-mi arde inima de dor, și uite că rabd, răspunse ea cu ciudă.

— De dorul bărbatului? întrebă unul, apropiindu-se de tarabă și întinzînd mîna să mîngîie pe Sultânica.

— Arde-l-ar focul de bărbat! strigă ea, dînd peste mînă galantului mîngîietor. Dar unde ziceți c-a rămas Simeon?

— În grădina Pricopoaiei să aștepte niște boieri cu cari să vină aci ... Dar dacă vor veni, ce ne facem noi fără vin?

— Bani să fie și vin se găsește prin vecini.

Baboi rămase încîntat de aerul și dispozițiile acelor dalcauci, căci, bătînd cu pumnul în oblon, strigă:

— Sultânica dacă vrea să vază pe Simeon, să deschidă ușa!

Auzind acest glas, necunoscut pentru cei dinăuntru, amîndouă lumînările se stinseră îndată și toată ceata se auzi fugind prin ușa din dos a cîrciumei.

— Sultânico, sînt și eu! strigă Simeon.

— Tu ești, răspunse ea cu voioșie și aprinzînd îndată lumînarea deschise ușa din față și o dăte de părete.

— Bună seara, cetățeano! zise Baboi, intrînd urmat de Sclipici, Simeon Căvăfescu și Chiriță Ciupitul.

— Certăreață de ce, cocoane? întrebă Sultânica, care nu înțelegea cuvîntul *cetățeană*. Că doară nu sînt din cele cari caută ceartă cu lumînarea!

— Nu m-ai înțeles, frumoasă Sultânico, răspuse Baboi zîmbind și uitîndu-se gales la figura tinerei cîrciumărese care nu-și mai lua ochii de la tînărul Simeon. Ți-am zis *cetățeană*, adică femeie care se împărtășește din drepturile și datoriile ce avem către patria noastră.

— Ești ciudat, cocoane, zise ea uitîndu-se drept în ochii lui Baboi; vorbește oamenilor în limba lor, iar nu păsărește.

— Lasă că i-oi explica eu cuvîntul, cocoane Zefchide ... Sultânica nu înțelege radicala! adăugă Simeon.

— Dar mai întîi spune-mi în radicala cum se zice că omul trebuie să se țină de vorbă? îl întrebă ea, aruncîndu-i o uitătură supărată.

— Parolist, răspuse Chiriță.

— Bonjurîștilor și monșerachilor, exclamă cîrciumăreasa, punînd mînele în șolduri și uitîndu-se cînd la Simeon cînd la Chiriță, lăsați-ne limba în pace!

Cuvintele Sultânicăi nu trebuie să mire pe cititori. Chiriță și Simeon erau doi tineri cari pretindeau c-au învățat în școala domnească, purtau haine nemțești și pricepeau radicala. Părinții lor erau cu omenie, dar nu avură parte de la Dumnezeu de fii cumsecade, și rămaseră neîmpăcați în suflet cînd văzură că fiii lor, după ce au trecut ca cînele prin apă școala domnească nu mai vor să se apuce de meseria părinților, ci se aruncă în desfrînări și-și pierd tinerețea, tîind cînilor frunză și cheltuind ceea ce smulgeau cu înjurături și bătăi de la bătrînele lor mame!

Tatăl unuia din ei, cavaful, suferise atîta din cauza fiului, încît luase toți banii ce strînsese, se duse la Agialic și de acolo, întorcîndu-se se călugărise, numai și numai ca să scape și să nu mai audă de asemenea fiu! Și acest fiu era drăguțul Sultânicăi, iar ea soția unui alt fiu neprocopsit care ispășea în pușcărie un șir de crime.

Baboi, observînd că cîrciumăreasa este supărată pe Simeon și nevoind să lase timp vijăliei să izbucnească, întrebă:

— Dar ce se făcură tinerii cari erau aci, Sultânico?

— S-au răsipit, căci nu știu ce tot au să descurce cu oamenii agiei.

Simeon se duse și deschise ușa din fundul cîrciumei care da în curte și strigă:

— Creștini buni!

Nu trecu un minut și vechii oaspeți începură a intra cîte unul în cîrciumă, a se înclina cu respect naintea lui Baboi și Sclipici, cari ședeau în capul mesei și a se îndesa unul lîngă altul.

După ce Baboi văzu că nu mai apare nici unul, luă o oală din cele goale cari erau pe masă și sorbi cu sete picăturile de vin ce mai erau în fund.

Aceasta făcu pe curații musafiri să schimbe uitături cari ziceau: „Ce mai tacîm!”

— Dar cu aer se astîmpără setea, Sultânico? întrebă el, punînd oala jos.

— N-aveți decît să cereți, cocoane, răspuse ea.

— Dar adineauri spuneai că nu mai este vin, și-reato, strigă unul din dalcauci.

— Pentru cei cari nu mai au veresie, adăugă ea.

— Apoi docamdată cîte o oală de voinic să ne dai, Sultânico, cu bani peșin.

— Bucuros, zise cîrciumăreasa și, făcînd semn lui Simeon, ieșiră amîndoi.

Peste cîteva minute ea se întoarse zîmbind și voioasă.

— S-a făcut pacea cum văd! strigă Sclipici; dar nu văd vinul ca să închinăm și noi pentru încheierea păcei.

Chiar atunci ușa din fund se deschise și Simeon intră cu un borcan mare smălțuit verde. Abia îl ținea.

Sultânica duse cîte o oală naintea fiecăruia, iar Simeon le umplu pe rînd, începînd cu Baboi și Sclipici.

— În sănătatea voastră, băieți! zise Baboi, scu-lîndu-se cu oala în mînă.

Toți îl imitară.

— Să trăiți, boieri, d-voastră! răspunseră dal-caucii într-un glas.

Umplerea și golirea oalelor și a borcanului urmă de câteva ori pînă cînd frăția se făcu între toți.

Atunci Baboi plimbînd ochii peste adunare, bătu cu pumnul în masă și zise:

— Băieți, n-am să vă întreb cine sînteți, căci mi-ajunge să vă văd pentru a ști îndată că sînteți buni și adevărați români.

Dalcaucii pufniră de rîs.

— Așa este, cocoane, zise unul dintre ei cu un zîmbet ironic, și de aceea ne crucim mereu ce tot are agia cu noi, de ne urmărește ziua și noaptea și ne înhață oricînd ne află adunați doi-trei la un loc.

— Răbdare, băieți, strigă Sclipici, care voia și el să se deprindă la vorbă și să scape de pelticeală. Frațele Baboi vă va scăpa de agie.

— Să-i ajute Dumnezeu! exclamară toți c-o adîncă mulțumire.

— Veți vedea, urmă Baboi, docamdată să-mi dăruiți numele și meseria fiecăruia dintre voi pentru a ști cum să mă adresez. Apoi vă voi spune pentru ce v-am adunat aici.

Cererea lui Baboi, ca dalcaucii să-și spună numele și meseria, aruncă o răceală și adîncă îngrijire în curata adunare. Fiecare începu să se uite unul la altul, întrebîndu-se din ochi: „Nu cumva acești doi *bonjuriști* sînt copoi d-ai agiei?”

Cîțiva chiar se sculară încet și se furișară spre ușe.

Simeon, observînd bănuiala și grija lor, se puse la ușă și zise:

— Înainte d-a vă teme de coconul Zefchide și coconul Iancu, trebuie să mă bănuiți pe mine care v-am adunat și i-am adus în mijlocul vostru. Credeți voi că sînt eu în stare d-a vă pîrî și a vă da pe mîna agiei?

Atitudinea mîndră, aerul franc și tonul hotărît cu care Simeon făcu această întrebare, șterse îndată orice bănuială și readuse cea mai deplină încredere.

— Coconul Zefchide să ne ierte, strigă unul din ei, dacă sîntem cam bănuitori, căci am pățit atîtea!

Baboi care observase și el aceasta, le zise:

— Nu numai că nu sînt supărat, dar din contra sînt foarte mulțumit, căci îmi probați că pot să vă vorbesc cu inima deschisă.

Un nou borcan cu vin botează revenirea încrederii, și Simeon, luînd cuvîntul, prezintă pe fiecare celor doi bonjuriști.

Baboi și Sclipici le strînse mîna cu solemnitate.

Apoi cel dintîi, încrucișînd mînele pe piept, încrunțînd sprîncenele și bolboșînd ochii, le zise cu o voce mormîntală:

— Fraților, acum cînd vă cunosc, acum cînd știu ce inimi bat în piepturile voastre, cînd toți pînă la unul sînteți cum zice cîntecul:

Voinici făr' de leafă,
Voinici groși în ceafă,
Buni de vitejie
Și de haiducie!

La rîndul meu, îmi deschid inima și vă voi arăta calea ca să ajungem acolo unde:

Nici cu gîndul n-ați gîndit,

Nici prin vis nu v-a plesnit.

Eu, Baboi Zefchide, precum vă vor asigura Simeon și Chiriță, sînt fiu de boier. Am rămas cu avere de la părinți, dar pe care mi-am tocat-o cu d-alde voi. „Ale tale dintru ale tale!” zice sînta scriptură. Părinții mei au făcut avere pe spinarea poporului. La rîndul meu, poporului am întors-o, căci nu voiesc în casa și buzunarul meu bani stropiți cu lacrimile și sudoarea celor asupriți.

— Ce păcat că nu te-am cunoscut atuncea, cocoane Baboi! exclamă unul dintre auzitori.

— Tăcere, fraților! strigă Sclipici.

— Iar acesta, urmă Baboi, punînd mîna pe umărul lui Sclipici, este fratele meu de cruce, și el un fiu de boier de la Gruia. Nu luați în seamă dacă este scurt și peltic, căci e hain și încâpățînat ca un catîr!..

— Și d-lui și-a tocat averea? întrebă Sultânica cu ironie.

— N-a tocat-o pentru că nu i-a fost la îndemînă ca mie.

Întrebarea circiumăresei tulbură puțin pe Baboi, căci, după ce cugetă citva și păru că ajunge la o hotărîre, urmă:

— Acum cine vrea să meargă cu noi, n-are decît să ne urmeze la biserica Sîntul Elefterie. Ceea ce am să vă spun, cere să fie înaintea lui Dumnezeu, naintea altarului.

Și Baboi, după ce plăti Sultănicăi vinul ieși urmat de Scipici și dalcauci cari abia se țineau pe picioare. Fumul vinului începuse a li se strecura binișor în cap.

Noaptea era în toată tăria ei; nu se vedea nici picior de om, nici o licărire la vreo fereastră.

Cei doi frați de cruce înaintară cu pași mari și precipitați, urmați de toată ceata spre biserica Sîntul Elefterie.

Ajungînd înaintea bisericei, Baboi se opri și, întorcîndu-se către ei, le zise cu un ton imperios:

— Doi dintre voi să meargă a chema îndată pe paracliser să ne deschidă biserica.

— Dar dacă ne-o cunoaște, cocoane Baboi, și dacă o da de știre?

— Hei și? întrebă el răstit. Nu cumva asupraiea boierească merge pînă acolo încît să ne împiedice d-a jura în fața altarului pentru stîrpirea ei și împărțășirea tuturilor românilor din bunurile și drepturile țarei?

— Așadar voiți numai să jurăm? întrebă un altul.

— Se înțelege, dar ce credeți?

— Credeam că vrei să ne încerci dacă avem curaj să ne atingem de cele sînte.

— Dar pentru aceasta nu v-aș fi trămis să aduceți un paracliser.

— Credeam iar că vrei să ne încerci dacă ne pricepem a pune călușul în gură.

— Și crezînd acestea, m-ați urmat pînă aci cu hotărîrea d-a vă supune?

— Firește, răspunseră într-o voce toți dalcaucii.

— Cu asemenea soldați, strigă Baboi entuziasmat, vom ajunge desigur la ținta dorințelor noastre. Totuși nu trebuie să ne abatem de la obicei care este lege; jurămîntul nainte de toate. Trebuie să se deschidă biserica.

— Pentru aceasta nu trebuie cheia paracliserului, care poate nici c-ar vrea să vie acum după miezul nopței. Umerii noștri sînt de ajuns.

Și cîțiva dintre ei se puseră cu umerii în ușa, ținînd de clanță. Cîteva opinteli fură de ajuns pentru a rădica ușa din țîșni și a o răzima de părete.

Baboi și Sclipici intrară urmați de toată ceata.

Licărirea candelii din altar era prea slabă pentru a răsiți întunericul din biserică. Totuși le fu de ajuns pentru a-i face să dibuiască și să se apropie de altar, unde, din ordinul lui Baboi, îngenuncheară toți și așteptară într-o adîncă tăcere.

El intră prin ușa din stînga în altar, luă după pistol crucea și evanghelia și venind iar naintea celor îngenuncheați, îi făcu să repete după el un cumplit jurămînt prin care se legau către el: a se supune orbește și a face tot ce le va zice el; a nu recunoaște nici decăpitate, nici virtute, nici talent, nici prestigiu, decît acelor pe care-i va recomanda el; a nu se abate din voința și ordinele capului lor, nici chiar cînd cele mai scumpe legăminte de amicie și rudenie ar întîlni înaintea lor. Iar în schimbul acestei ascultări și supunerii, el capul lor, Baboi, și cu fratele său de cruce Sclipici, se legau prin același jurămînt a le face parte dreaptă după orsîrdia fiecăruia din foloasele ce va culege în urma lor.

Dalcaucii pe rînd se apropiară de Baboi. Fiecare făcea trei cruci, îi zicea cuvîntul: „Jur!“ la care el le răspundea: „Jur și eu!“ Ceilalți adăugau în cor: „Amin!“ Săruta crucea și evanghelia, și se retrăgea; și așa pînă cînd jurară toți.

După aceea Baboi le desfășură planul său d-a ajunge tari și mari în această țară. Le spuse că pentru aceasta n-are trebuință de oameni cu capacitate sau virtute, ci numai de un număr mare oricum ar fi. Pentru aceasta cerea de la ei ca fiecare să caute cu zor a înrola cît s-ar putea mai mulți. Le mai recomandă ca în toți aceia pe care-i vor înrola, să caute întîi a vedea dacă vor fi ascultători și supuși, dacă nu sînt din acele minți cari vor să se pătrundă despre orice.

— Trebuie să vă siliți a aduce în mijlocul vostru și sub ascultarea mea, — le mai zise Baboi, — oameni cari să lupte unii cu pumnul și ciomagul, alții cugura, iar alții cu punga. Burtă-verde nu ne poate aduce alt folos decît dînd banii cu cari noi să putem trăi pentru a lupta.

— Așa!.. Da, da!.. Prea bine!.. Aurită fie-ți gura!.. Trăiască coconul Baboi! — strigară ei.

El le dete cîteva zile pentru a căuta fiecare să cîștige mai mulți inși, să hotărască ziua, ora și locul în care Baboi să vază pe noii cumetri.

Terminînd tot ce avea de spus, căpitanul plecă cu ceata lui, lăsînd ușa bisericii de părete, și se întoarse la Sultănica unde urmară beția.

Dar se vede că nu toți rămaseră acolo pînă în cele din urmă, căci cînd se albi de ziuă, lipseau vreo zece inși. Iar toți ceilalți erau căzuți pe sub mese, lavițe și dormeau.

Simeon cu capul pe pîntecul lui Sclipici sforăia, Baboi cu picioarele pe laviță și capul jos pe niște cioburi de oală dormea piuind, ca cum ar fi fost culcat p-un pat de puf. Dar avea dreptul să doarmă liniștit, căci pusese temelia marelui partid pe umerii căruia se visa de acum rădicat în putere și mărire.

A doua zi agia căuta în toate părțile să prinză o ceată de hoți cari spărseseră în acea noapte biserica Sîntul Elefterie, și nu numai că furaseră toată argintăria, dar dezbrăcaseră și sîntele icoane de tot ce avea preț, furaseră pînă și legăturile cu albituri depuse pentru acatiste și sărindare sub pistol de către atîtea fete și văduve cari ardeau de măritiș!

O lună nu împlinise de la acea noapte, în cari umerii noilor ciocoi arătaseră ce pot, și numărul lor trecuse peste patru sute inși, așa că tot Bucureștii era împănat cu uneltele celor doi frați de cruce.

Nemuțumirea era mare pe atunci contra Regulamentului Organic care legiua privilegiile. Propaganda partidului național și liberal, condus de Eliade, Cîmpineanu și un mare număr de profesori, ale căror nume vor străluci la rîndul lor, începuse a-și da roadele, nu numai prin generația care ieșea din școale, dar și prin

cărțile cari răsipeau întunericul din mintea mulțimei.

În deșert încăpăținarea unor vechi boieri și apă-rători ai privilegiilor, adăuga sfircuri la biciul renu-mitului Căpitan Costache, mâna de fier a poliției de atunci, bucureștenii, nu numai nu se descurajau, dar se și îndârjeau a cîrți în gura mare.

Baboi înțelesese îndată tot folosul ce putea trage pentru el și ai săi din această fierbere a spiritelor.

Fără să se tulbure dacă el și Sclipici în cercul eliadiștilor nu insufla încredere, răcnea, ca cum ar fi trup și suflet cu partidul național și liberal. Lumea care nu știa scopul acestei tactice din partea lui Baboi și cum obiceiul ei este d-a se lua după cei cari fac mai multă larmă, căzu în lațele lui.

Îndată însă ce el văzu că numărul credincioșilor lui crește, ajutat de împrejurările de mai sus; îndată ce văzu pe lingă el și cîțiva burtă-verde, tîrgoveți cu dare de mîna și bună-credință, el își croi o mască de patriot, liberal, național, neamic al oricărui privilegiu, și al oricărui abuz, o mască pe care o punea oricînd se vedea față în față cu acei care-l judecau după cuvinte; iar așa cum era el din naștere și creștere, nu se mai arăta decît acelora cu cari se înhăitase de la început și pe cari acum nu mai putea să-i înșele.

Înzestrat cu toate calitățile cari fac pe comedian, îi fu foarte lesne să joace rolul: fățarnic, mincinos și lingușitor cu cei buni și drepți; iar franc, nerușinat și autoritar cu intimii săi, adică cu cei care-l știau cine este.

Sclipici, în scurt timp, ajunse a-i fi un adevărat frate gemen, a-l întrece chiar în unele privințe, adică în ipocrizie, cutezanță și lingușeală.

Dar cînd cetașii văzură ce bine prinde pe conducătorii lor masca de patrioți, își croiră și ei cîte una pe care o purtau cum se pricepeau mai bine; așa că peste vreo două luni, Băluță, Diogenul din acea epocă, spuse lui Eliade, Tell, Bălcescu, Goleștilor și altora, că propaganda națională și liberală a făcut atîta propășire, încît o mulțime de inși, pe care-i știa el spăr-gători de case și biserici, s-au făcut cei mai ageri apă-

rători ai libertății și crede că într-o zi vor ajunge și apărătorii proprietății când vor începe să aibe și ei ceva.

Să-i fi văzut și auzit pe la Cișmeaua Roșie, pe la Hanul Manuc, pe dealul Mitropoliei, cum dădeau din mâni și picioare, cîrtind contra Domniei, contra Obșteștei Adunări, contra Înaltului Divan, contra Visteriei, contra Carvasaralei, contra Spătăriei, te cruceai!

Într-o zi Băluță, după ce auzi pe Sclipici pălăvrind vreo oră și jumătate cu niște plapomari de lângă Hanu Roșu, îi zise:

— Știi tu, broscoi, c-o să ajungi un mare orăcăitor? Pentru a scăpa însă de pelticeală, ar trebui să faci ca Demosten: să vorbești cu pietricele în gură.

Sclipici plecă supărat, dar adunînd pietricele. Cum ajunsese acasă, închise ușa, își umplu gura cu pietricele și începu a citi cu glas tare pe *Argir*:

Ște vsai mișcînd din bujă,
O pia dăgăiașă mujă;
Tiu veși ghias ceiesc din guiă,
Caie inimie fuiă ...

Adică cum am zice noi:

Te visai mișcînd din buză,
O prea drăgălașă muză;
Tu verși glas ceresc din gură,
Care inimile fură.

Cu chiu și vai Sclipici ajunse a-și mai drege puțin limba, dar aceasta numai cînd vorbea rar și liniștit. Îndată însă ce-l ațîța cineva, pelticăiala revenea iar.

Și era nemîngîiat de acest cusur, care făcea pe toți aderenții să recunoască lui Baboi superioritate asupra lui.

Afară de acest mic vierme încolo nimic nu tulbura frăția de cruce dintre eroii noștri. Adevărul este că formarea coteriei le mergea găitan.

Sclipici oricînd se afla singur cu Baboi, încrucișa brațele pe piept și-i zicea:

— Maie diac ai mai fost, Baboi!

— Și încă să mai vezi! răspundea Baboi cu îngîmfare. Vezi cum se închină azi lumea la Eliade? Peste

puțin, tot așa și mai mult ea se va închina nouă, iar Eliade și ai săi vor rămînea ca mătura după ușa. A! nu vor să ne dea locul convenit între ei? Bine, vor plăti aceasta. Ascultă, Sclipici! Cînd vom avea vreo două mii de tîrgoveți cari să strige din toate părțile și în toate zilele, oricui o vrea sau n-a vrea să-i asculte, că noi sîntem cei mai buni români, cei mai învățați, cei mai isteți, că învîrtim pe deget toți consuli din București, că vodă se sfătuieste cu noi cum să scape de boieri, că nimeni nu știe să scrie ca noi, că nu este capacitate în univers pe care să n-o întrecem, fii sigur că lumea va începe să crează că așa sîntem și nu va întîrzia d-a cădea la picioarele noastre. Atunci să vedem ce bruma se va alege de Eliadiștii cari azi ne fac mutre. Deocamdată însă nu trebuie să ne luăm rău cu dînșii. Tu și eu să ne întrecem în a-i tîmnia, a ne ploconi naintea lor, iar în timpul acesta ai noștri să trîmbițeze în toate părțile că noi sîntem totul, iar ei sunt nimic.

Și rezultatele nu întîrziară a împlini prevederile lui Baboi.

Săracă omenire, totdeauna vei fi păcălită de șarlatani, totdeauna împilatorii tăi se vor susține prin gugumănia și nătîngia ta!

PARTEA A DOUA
AMOR ȘI PATRIE

IDILĂ

Era în vara anului 1848. Ca niciodată, Bucureștii răsunau de zgomotul plăcerilor, cu toate că un rău cumplit, un bici al Asiei și Africei, holera, începuse a bîntui prin sărăcime. Stradele și grădinile furnicau de lume. De la Obor pînă la Sîntul Elefterie, de la Vitan pînă în Mogoșoaia nu auzai decît chiote, cimpoaie și viori. Boieri, negustori, meseriași, salahori și robi, parcă uitaseră urele și durerile cari de atîți secolii îi despărțea în taberi gata să se sfișie.

Bibescu-vodă, certat cu legea țării, certat cu rușinea lumii, se plimba pe strade cu alai și zîmbea văzînd nebunaticul popor cum se arunca în brațele plăcerilor.

Un ochi pătrunzător însă ar fi văzut că acea bucurie era o mască sub care se ascundea ofilirea unei suferințe seculare; că bețiile și amorurile nu erau decît un mijloc cu care poporul își alina zvircolirile sufletești.

Românul bea, cînta, juca, dar din desperare. Ochii lui păreau că caută spre cer, doară vor vedea un fulger dumnezeiesc care să miște România pînă la țărîna din mormînt. În durerea lui, el nu mai voia nimic să fie cruțat. Sufletul îi era plin de setea răzbunării. Dar acea sete mută ca mormîntul, o îneca în vin, în cîntece, în amor.

Pe locul ce azi se numește Crucea de Piatră, atuncea era o livadie întinsă. Acolo plăcerile erau mai zgomotoase. Valurile poporului o inundau îndată ce apunea soarele.

Într-un capăt al acelei livadii, o casă își trăda învelișul de olane pîntre pomii și arborii cari păreau că vor s-o ascunză de arșița soarelui și de spionajul lumii.

Era locuința unei bătrîne văduve care viețuia cu ce ciștiga din frunza duzilor, din lucrul mînilor și din treizeci și șase galbeni, ce-i trămitea în fiecare toamnă un mic moșier din Vîlcea, un vechi amic al repauzătorului ei bărbat.

Acești bani erau plata pentru locuința, mîncarea, spălatul și încălzitul junelui Dimitrie Gimpa, fiul aceluia moșier, fiu care învăța la Sîntul Sava.

Pare că vedem încă locuința văduvei Dina Andricu. Era înconjurată de gard. Curtea din față era o grădină însmălțată cu flori.

În fiecare seară, după ce lăsa lucrul, mama Dina începea să smulgă buruienile dintre flori și iarba din poteci, iar fata ei Maria, o gingașă copilă de șaisprezece ani, scotea apă dintr-un puț din unghiul curței și stropea brazdele cu flori.

Vorbele schimbate între mamă și fată erau aceleași mai în toate zilele. Un spion ascuns sub gardul încărcat de viță sălbatecă, după cîteva zile, ar fi început să caște.

— Să lăsăm lucrul, Mario! zicea bătrîna, smulgîndu-se din gîndurile cari o absorbeau toată ziua; strînge mosoarele, sucala, bumbacul și le pune în cămară. Pînă cînd voi curăți florile și voi da mîncare la pasări, tu scoate apă.

— Bine, mamă! răspundea copila. Însă mai întîi să rînduiesc în casă la Trică. O să vie acum. De cîtva timp se supără cînd lipsește cîte ceva.

— Bine, bine, dar grăbește-te, zicea mama Dina, aruncînd copilei o uitătură care o făcea să roșească ca o cireașă.

Și fata urca răpede scara de lemn ce ducea la camera lui Dimitrie Gimpa sau Trică, cum îi zicea ea. Toate erau la locul lor, toate erau curate, și copila se învîrtea mereu prin casă pînă cînd ochii ei cădeau pe paharele cu flori de pe masa încărcată cu cărți latine, grece și române. Îi părea că florile nu erau bine puse. Pînă

cînd copila va îndrepta florile, să aruncăm o uitătură în acea casă ce îndemna la cugetări austere. La păretele din fund era un pat acoperit cu o velință. La capul patului într-o firidă erau icoanele încoronate cu crăiță, busuioc și panglice: Sîntul Dimitrie și Fecioara Maria, înaintea căror ardea o candelă.

Mama Dina la început pusese numai icoana Sîntului, dar copila observase că mai este loc pentru o icoană, și aduse una, a Mariei, cea mai frumoasă din cîte aveau în casa lor.

Lîngă pat era o masă cu cărțile și paharele cu flori. Nu erau decît două scaune, pentru că Maria zicea că ajung.

De la ferestre se vedea grădina, calea către Vitan și adîncimea umbroasă a livadiei.

În ziua cînd începe istoria noastră, nimic nu se schimbase în umila și retrasa locuință a mamei Dina.

Gimpa, un băiețandru smead, veni ca totdeauna către apusul soarelui, sărută mîna bătrînei, care era în curte, urcă scara, intră în casă, dete bună ziua Mariei, își puse pălăria neagră în cui și cărțile pe masă, se așeză pe un scaun și țintind ochii în jos scoase un suspin adînc.

Maria se întoarse răpede și, țintind asupra junelui una din acele uitături cari pătrund toată adîncimea inimei, îl întrebă cu o voce tremurînd:

— Trică, ce ai?

— Nimic! răspunse el, ridicînd capul.

Copila încremeni, văzînd paliditatea feței și lacrimile cari se rostogoleau în ochii lui.

— Pentru ce te ascunzi de mine? adăugă ea cu o voce înduioșată. Spune-mi ce te face să suferi? De cîtva timp ești schimbat. Nu mai ești voios ca odinioară. Mereu cugeți. Citirea nu-ți mai place. Sunt nopți cînd nu dormi. Am aflat deseori patul tău neatins. Știi tu că ceea ce faci, nu este bine? Mama mi-a zis că dacă vei duce-o tot așa încă două sau trei luni, o să mori!

Gimpa se uită lung și îngrijat la fată, întrebîndu-se în sine:

„Nu cumva mă iubește? O nouă nenorocire ar cădea pe capul meu“.

Apoi urmă tare:

— Nu, Mario, nu voi muri, căci am datorii de împlinit.

— Bine, așa te vreau, zise ea, mușcându-și colțul de la șorț, căci obida o-neca; dar de ce suferi?

— Mi s-a făcut dor de valea Oltului, răspunse el.

Fata dete din cap cu neîncredere, când vocea mamei sale se auzi chemînd-o în curte; ea îl amenință cu degetul și ieși ...

— Biata copilă! își zise el când rămase singur. Ce s-ar alege de ea dacă m-ar iubi, pe mine în inima căruia nu mai încap alt dor, pe mine care mă muncesc ziua și noaptea între jurămîntul ce am făcut d-a lupta și muri pentru binele țării mele, dar contra aceloră între cari strălucește steaua sufletului meu! Onoarea îmi zice: „Lovește!“ când inima-mi strigă: „Nu rădica mina contra boierimei în fruntea căreia este binefăcătorul tatălui tău. Apoi acel binefăcător nu este și tatăl aceluia înger căruia i-ai rădicat un altar în inima ta? Lovind în tatăl, nu vei lovi în copila lui și în pînea aceluia căruia-i datorești viața și lumina?“

Și tînărul rămase mult pe gînduri, cu fruntea apăsată în mîni.

Cînd rădică capul, ochii-i erau roșii de plîns, și strigă:

— Dor nebun, dor blăstemat, ce vei face tu din mine? Eu al cărui suflet era curat ca floarea crinului, azi mi-e frică să-mi arunc cugetarea înăuntru meu, căci remușcarea ziua și noaptea îmi roade inima. Oricine aruncă asupra-mi ochii, îmi pare că tot strigă: „Iacă ingratal! Iacă sperjurul!“ Dar nu este altă scăpare decît să fug din capitală. Iar tu, Smaraldo, nu vei afla niciodată ce se petrece în mine, nu vei avea niciodată să te plîngi de faptele mele. Sînt domn peste mine ca Dumnezeu asupra pămîntului. Mine chiar voi fugi. Doar o dată numai ochii mei să se mai îmbete de vederea ta, o dată numai auzul meu să mai soarbă vocea ta, Smaraldo!

Și cu ochii înflăcărați, cu fața asudată, își luă pălăria și ieși. Pașii lui nu mai atingeau pământul. Maria îl strigă, el nici nu întoarse capul. Copila începu a-și șterge lacrimile cari rourau din ochii ei căpriei și a-și apăsa inima care zvicnea sub ia de borangic.

ROBUL

Cu toate că era apusul soarelui, arșita era nesuferită, și lucrul fiind o tortură, poporul se îndesea în grădinele umbroase. Grădina Gierului era plină. Vedea acolo din toate meseriile, bolțile și curțile boierești. Fierarul cu figura pîrlită și buclele umflăte ca foile cu cari suflă în foc; pînzarul și lipscanul cu anteriul și mutra de ciocoi; căldărarul cu șorțul de piele neagră și cu caucul învelit în pînză albă; tabaci, preocupăți, dulgheri și zidari cu pantaloni largi și încreții pe pîntece; cu ilicul cusut în șnururi și cu epigrama pe buze; zaraful înotînd în șalvarii săi și cu degetele numărînd camăta ce a cîștigat în acea zi; lăutarii cu aneriile și dulamele lor, sunînd din viori ca să dea pofta vreunui d-a-i pune să cînte pentru un ort; copii grămădiți în jurul vreunui bragăiu; țiganii curțiilor boierești, umflîndu-se în pene ca să se cunoască că țin de case mari; toate acestea făceau o împetriștură ciudată, un vuiet de cîntece, chiote, certe, risuri și glume, cum numai pe la bîlciurile orașelor din județe mai aflăm. Mai adăugați apoi femeile cu costumul lor variat: ici fota de lînă cu colori, colo fusta de angină, dincolo rochia cocoanei sub care se mlădia corpul țigancei; țărani strecurîndu-se prin acest amestec cu sfiala în față și cu căciula în mînă, tîrînd după ei cîte un copil uimit și cu un șir de covrigi pe mînă. Apoi greci, armeni, unguri, bulgari, rățoindu-se prin mulțime.

Țiganii se răzbunau pe țărani de epigramele cu cari aceștia îi înveninau cînd îi apucau la largul lor, la sate.

Un țăran june care ținea de mână pe un altul bătrîn, socrul său, care și el ținea de mână pe fiica lui, iar ea trăgînd un lanț de copii care nu se mai termina, șerpuia prin mulțime. Cel din cap striga din cînd în cînd pe cel din coadă, ca nu cumva să se rupă acel sînt lanț al familiei.

Un țigan din curtea Bărcănescului, văzînd aceasta, începu a rîde și a striga:

— Ia vedeți ce funie de ligioni!

— Funie cu care vom spînzura într-o zi pe toți grecii și strămoșii lor! îi zise un măcelar cu mînele în buzunarele al căror fund părea mai adînc decît o traistă popească.

— Strămoșii grecilor, da, noi suntem! adăugă țiganul, după ce măsură din ochi pe măcelar și văzu că nu și-a găsit omul cu care ar putea să se încaiere.

— Auzi cioara cum se laudă cu strămoșia țigănească a grecilor, cînd chiar dracul și-ar scuipa în sîn și s-ar lepăda de asemenea strănepoți! — zise un dulgher cu o mîină răsucindu-și mustața, iar cu cealaltă mîngîind tesla ce avea la brîu.

Țiganul uitîndu-se chiorîș cînd la cuțitele măcelarului, cînd la tesla dulgherului, întoarse spatele ca să plece, dar mîna unui fierar îi apucă umărul ca un clește, ceea ce făcu pe bietul țigan să se scâlîmbe ca Tersit al lui Omer.

— Nu pleca, gașper înfumurat și spune nouă șirul istoriei. Cum se face că țiganii sînt strămoșii grecilor?

— Apoi iacă cum, răspunse țiganul care vedea că n-are cum să scape. Coconul...

— Spune șleau istoria și nu te abate la coconul. Știu eu că cocon va să zică sămînță de măgar, strigă un ucenic de cavaf.

— Apoi dacă nu tăceți, nu mai spun nimic.

— Nu te oțeri, strigă un alt meseriaș răsucind o funie în mîină, că acum te facem ciorchine negru colo în dud.

— Nu te supăra, frate ...

— Frate cu coconii din cauza boierului tău, iar nu cu mine, faraoane! strigă meseriașul necăjit.

— Ascultați istoria, jupînilor, — zise bietul țigan cu vocea rugătoare.

— Ascultăm, ascultăm!

Și lumea se făcu cerc în jurul grecului vechi care se simțea foarte strîmătorat. Cu toate acestea el începu:

— Coconul cel mic al Bărcănescului care știe multă carte grecească, într-o zi pe cînd îl duceam la școală, mi-a spus cele ce vă spun și eu acum. Traian împăratul nostru ...

— Nu și al tău, cioară, ci numai al nostru, se răsti un copil, puindu-și mînelé la spate.

— Bine, fie și numai al vostru, dacă nu voiți să fie și al nostru. Traian după ce a bătut pe eleni de i-a stins după fața pămîntului, s-a dus și a încărcat cinci sute de corăbii cu faraoni ca mine din Egipt și i-a adus în Grecia unde le-a zis ca Dumnezeu lui Adam: „Iacă pămîntul vostru. Munciiți-l! Cu sudoarea frunților voastre, să vă faceți pîne, pilaf, fes și fustanelă“. Bieții mei strămoși n-au avut ce să facă decît să se supună aceluia cărui se supunea toată lumea. Este învederat ca soarele, că din noi se trag grecii. Apoi probă despre adevărul cuvintelor mele, nu aveți decît să auziți cum numără ei și cum numărăm noi, cum zic ei *Tatăl nostru* și cum îl zicem noi. Despre apucăturile lor cari se aseamănă cu ale noastre ca două picături de apă, zău, nu mai încape îndoială.

Ascultătorii, cărora le plăcea ciudata explicație istorică a țiganului, îl aprobară pînă într-atîta că un zidar îi dete un pahar cu vin, un măcelar scoase din buzunar doi rinichi și o limbă și i le dete, zicîndu-i:

— Zi nainte. Cum te cheamă?

— Danciu.

— Ca toți țiganii; oricum, ești ager de minte! — strînge mîna.

Și pelasgul nostru, mișcat de generozitatea măcelarului, îi strînse mîna cu acea umilință cu care ar fi sărutat mîna unui popă.

— Apă, apă! ... Mor! — strigă o voce înăbușită spre poarta grădinei, și ceva greu ca un burduf cu untdelemn se auzi căzînd la pămînt.

Toți își întorc vederile.

Era un biet țigan, rob ca toți semenii lui, ascuns sub un cojoc și un sac. Căzut cu fața în jos și cu mâinele întinse, părea o cruce. Nici nu mai răsuflea. Lumea se grămădi în jurul său.

— L-a pecetluit în cojoc săracul! strigă o femeie, arătând ceara roșie pe catarama de la cintură.

— O cofă cu apă, zise un pescar, ridicându-l în sus și cercînd a-l ține pe picioarele cari i se împleteceau.

Vărsîndu-i-se apă în cap, țiganul își veni în fire. Unul voind să-i desfacă cintura ca să-i scoată cojocul, nefericitul se opuse, zicînd:

— Nu faceți păcat d-a vă atinge de pecetie că mă omoară cocoana.

— Dar ce ai făcut, ca să te pedepsească atît de cumplit acea cățea! îl întrebă o femeie.

— Vai! nimic. M-a chemat și mi-a zis: „Stane, să alergi acum la postelniceasa Cecropide de la Mogoșoaie, să-mi dea cîteva gogoși din risticul cu care își face sprîncenele; de acolo să te întorci la serdăreasa Eftihia de la Radul-Vodă, să întrebi de unde ia roșu pentru obraz, și să te duci să cumperi de unde îți va zice; apoi să te întorci la Obor și să-mi cumperi zece oca de floare de fîn, ca să fac baie; să te mai răpezi la serdăreasa Marghioala din Delea Veche, la clucereasa Catrina de la Stelea, la păhărniceasa Psihița din Armeni, la postelniceasa Cleopatra din Olteni, și să le spuni că le aștept mine seara la mine unde vor fi mai multe obraze mari“. Uf! și ca să mă întorc mai iute, pe această arșiță, m-a pecetluit în cojoc.

— Bietul om! Ce cruzime! Boierii sînt mai răi decît tătarii! Ce va să zică a fi rob! exclamă cei care-l înconjurau, și din ochi le picară lacrimi.

— Dumnezeu să vă plătească de binele ce mi-ați făcut, zise nefericita victimă a cochetăriei femeiești, și încărcîndu-se cu sacul în care era floarea de fîn, plecă împleticîndu-se și susținut de cel care spusese istoria colonizării Greciei.

Lumea se uită mult timp după dînsii, apoi schimbă uitături în cari puteai citi acea teribilă întrebare care anunță o adîncă zguduire socială: „Pînă cînd?“

Junele Gimpa, cum știm, plecase a mai vedea o dată steaua sufletului său. Ajungînd în fața locului unde strălucea iubita stea, înamoratul nostru, care de altminterea avea o tărie și un curaj care l-ar fi făcut să urce treptele eșafodului fără a clinti măcar, se simți însă atît de abătut și sfiicios încît nu cuteză să intre pe poartă. Adevărata iubire, pe bărbatul cel mai cerbicos și cutezător îl face mai sfiicios decît o fată, mai stîngaci decît un copil. Numai cei cari simulează iubirea, în această împrejurare, sînt liniștiți, siguri de ei și dibaci în subjugarea inimei femeiești.

Gimpa care nu era dintre răsfățații egoismului, urmă calea înainte, sperînd a se mai liniști puțin și apoi a se duce la Smaralda.

Iată de ce-l aflăm în grădina Giaferului, față la scena cu nenorocitul rob.

Vederea acelei victime îl făcu să se clătească în decizia lui, aceea d-a fugi.

Cînd lumea schimbă priviri fulgerătoare, el, ca cum ar fi citit în sufletul ei, strigă cu bărbăție:

— Pînă cînd aceste chinuri? cugetați voi. Să vă spun eu: Pînă cînd veți proba lumea că sunteți demni de strămoșii voștri!

Fețele scînteind de plăcere se întoarseră către junele oltean.

— Este școlar de la Sîntul Sava! murmurară unii.

Căpitan Costache urmat de cîțiva dorobanți, trecînd în acel moment și văzînd p-un școlar în vorbă cu poporul, ordonă să împrăștie mulțimea. Dorobanții începură a da în dreapta și stînga cu paturile puștilor, cu săbiile în cei mai sumeți. Gimpa, cu ochii scînteind de mînie, își încleștă pumnii și fu gata să sară asupra unui care sîngerase p-o bătrînă, dar brațele vînoase ale unui pescar îl smulseră din mulțime, zicîndu-i:

— Nu-i mai oțeri, cînd nu ai nici un pistol în brîu!

Cu cîteva capete sparte, cu cîteva spinări sîngerate, mulțimea se risipi și căpitan Costache plecă triumfător.

Gimpa strîngînd mîna pescarului, luă calea către casa Smaraldei.

Dar ce se petrecea în sufletul junelui nostru, în urma celor ce văzuse? Părea că dospește decizia prin o așteptare ca aceea ce este în natură mai înainte d-a scăpăra zorele. Era o deșteptare, dar vagă, indecisă, cu ceață, cu raze, cu rouă, cu murmure, cu strigări, cu flori pline de sânge, cu sărutări furate în umbră. Din când în când închidea ochii și cerca să distingă ceva din vârtejul de imagine ce fluturau în creierii săi, și în acel haos de lumină, întuneric și fulgere, nu distingea decât o figură pe care o numea Patria, dar pe care o semuia cu Smaralda. Văzându-l cineva mergînd cu picioarele în pulbere ca într-un nor, cu figura scaldată de razele roșiaticе ale soarelui apuind, care-i împleteau o aureolă, cu ochii scînteietori ațintați spre apus, ca cum ar fi voit să citească în purpura cerului răspunsul la întrebarea poporului: „Pînă cînd?” — ar fi zis: „Iacă un zeu“.

Tatăl Smaraldei, știind că în aer este o revoluție socială și avînd legături cu Domnia, nu voise a pleca din capitală, deși căldura era mare și holera îngrija pe toți. Înzestrat cu facultăți alese pentru politică și administrație, dezgustat că Domnia nu asculta consiliile lui, sta retras cu familia într-un cuib frumos la Cotroceni. De acolo observa răsfațîndu-se nepăsarea Domniei și uneltirile liberalilor din umbră.

Gimpa înainta spre acel cuib.

— Să te mai văz o dată, Smaraldo! cugeta el, și lacrimi arzătoare îi scaldau obrajii. Să te mai văz o dată ... și apoi mă voi duce departe, la Vilcea. Voi spune tatălui meu, că nu am mai putut să șez în București, căci mă încinsese dorul de valea și pajiștea unde pentru întîia oară pașii mei au urmărit mielul zglobiu; îi voi cere să împărtășesc cu el sarcinele moșiei. Iar dacă nu va voi, dacă mă va alunga ca pe un nedemn de iubirea lui, atunci ... atunci mă voi afunda în codri ... și va mai ieși un răzbunător al românilor impilați, pentru a sfărîma capul șerpilor străini cari sug sîngele fraților mei!

Și junele încleștă pumnii ca cum ar fi fost gata să izbească.

În acel timp valea Cotrocenilor se răsfăța naintea lui, verde și însmălțată de flori ca un covor, semănată de case albe ici și colo, răcorită de Dîmbovița care-și rostogolea undele între două șiruri de sălcii.

Se opri în loc și, simțind picioarele că i se împletesc, se rezimă de tulpina unui nuc. Inima-i bătea atât de tare încît nu putea să se uite spre coastă unde rîdea ochilor casa Smaraldei. Ochii săi plutiră mult timp peste vale, sorbind cu voluptate murmururile și profumele cari scăldau aerul.

Paserile părea că se sparg în cîntece. Frunzele și undele scînteiau de razele roșii ale soarelui apuind. Fumul de la case unde se prepara cina familiei, se înălța așa de încet în aerul îmbălsămit ca cum ar fi regretat că-și ia adio de la o vale atât de frumoasă.

Gimpa văzînd fumul, strigă, și cuvintele lui fură stropite de plînsul care-i izbucni deodată:

— Oh! mai este un fum care n-ar voi să zboare din aceste locuri... este sufletul meu! Dumnezeu, lungește-mi viața, ca să mă pot bucura mai mult de voluptățile și durerile acestui amor.

Și simțind că puterile-i sufletești renasc, plecă pe cale umbroasă ce urca coasta. Observînd cineva figura lui în acel moment, ar fi văzut lupta între energie și durere, încordînd toate trăsurile acelei fețe curate, mîndre și sumețe.

Coti la dreapta într-un alei de salcîmi în capul căruia era locuința ei.

Apoi se afundă în tufișul de lîngă gardul care o înconjură. Se rezimă d-o tulpină și se uită lung și trist prin împletitura nuielelor.

Voi cari ați iubit în primăvara vîrstei, atunci cînd sufletul nu simte, nu vede, nu respiră decît amor în tot ce-l înconjoară, în aer, în lumini, în flori, în ape, în paseri, în iarbă, amintiți-vă acele zvîrcoliri ale inimii voastre, și vărsînd o lacrimă de compătimire pentru acel care simțea moartea și cerul în sînul său, contempla casa iubitei sale, lăsați-l în extazul său. Depărtați-vă în vîrfurile picioarelor din tufișul unde l-ați urmat, luați seama ca crăngile să nu trosnească, acățîndu-se de vestminte, căci veți curma simțiri și cugetări pe

cari Dumnezeu și Satan numai cu bucuriile cerului și durerile infernului pot să le răsplătească.

În fundul ogradei se înălța casa cu învelișul de olane, cu un pridvor ai cărui stâlpi erau acoperiți de iederă. În stînga spre coastă erau înșirate bucătăria, magaziile, șopronul, grajdul și cotețele. În dreapta se răsfăța în vale întinsa și rizătoarea panoramă a Bucureștilor. La spatele casei rîdea ochilor una din acele grădini cum aveau părinții noștri și cari procurau legumele și poamele mesei, umbra pentru reverie și soarberea cafelei, florile pentru încîntarea ochilor. În ogradă o mulțime de paseri ciuguleau prin iarba care se întindea ca un covor.

Toate din această locuință respirau îndestularea, pacea și regula. Cine intra într-însa, era îndemnat să se încline cu respectul în inimă și lauda pe buze înaintea marelui boier.

ZÎMBIRI ȘI LACRIMI

Dar să lăsăm pe junele nostru contemplînd cuibul iubitei sale, și să facem cunoștință mai de aproape cu trecutul și împrejurările vieții lui.

Împrejurul acelor cari moșteniseră misia regenerării naționale se strînsese o mulțime de tineri cu talent, știință și patriotism. Numărul acestora crescuseră așa că ajunseseră a fi o armată de tot ce avea țara mai capabil, mai virtuos și mai strălucit. Toți se întreceau a înavuți literatura născîndă cu scrieri originale și traduse.

Avîntul era mare și frumos. Începutul făgăduia cele mai bune rezultate pentru propășirea națională. Nici că se putea altminteră cînd, pe lîngă geniul și devotamentul atîtor bărbați, un buchet de frumoase și înalte doamne din societatea capitalei se întrecea a îndemna și încuraja.

Unul din acei tineri, era și Dimitrie Gimpa, cum am spus, fiul unui moșier din Vilcea, fost pandur d-ai lui Tudor Vladimirescu. Junele Gimpa trecuse

cu succes învățăturile din colegiul Sîntul Sava și ieșise cu reputația că va deveni într-o zi un mare învățat. Familia lui însă fiind săracă, el abia puse piciorul pe pragul vieții reale și înțelese că, într-o țară mică și incultă ca a noastră, talentul, știința și virtutea, cînd nu sînt însoțite de avere, mai totdeauna sînt ca diamantul ascuns în pulbere.

— Fiul meu, îi zise bătrînul lui tată cu lacrimile în ochi, cînd Dimitrie Gimpa se întoarse de la cea din urmă împărțire a premiilor, pentru a putea să te ținem la școală a trebuit să vindem jumătate din moșioara noastră. Cu venitul celeilalte jumătăți d-abia vom trăi și noi cît ne va da Dumnezeu zile. De acum încolo caută să trăiești prin tine și pentru tine. Cu aceasta vei fi mîndria și mîngîierea bătrînețelor noastre.

— Trică, adăugă buna și bătrîna lui mamă, luîndu-l de gît și plîngînd, ți-am păstrat pentru timpul cînd vei avea să intri în viață o sută de galbeni. Este puțin, dar tot îți va ajuta ca să întîmpini trebuințele tale, pînă cînd vei putea să cîștigi și tu ceva.

Apoi se duse iute la scrin și scoase o salbă de galbeni, pe care o întinse zîmbind fiului său.

Acesta luă salba, o sărută cu respect și i-o înapoie zicînd:

— Ține-o, mamă, ca s-o dai nurorei ce vei avea într-o zi. Eu din banii ce mi-ați trîmis, am strîns ceva, cu care să mă ajut pînă cînd voi termina cursurile de drept.

El venise și se întoarse în București apostolește, zicînd că umbletul pe jos îi face mult bine. În adevăr că-i și făcea, căci imaginația lui țesea cu mai multă vioiciune, cînd cu capul în jos mergea încet și gînditor pe marginea drumului.

Peste cîteva zile, ajutat de recomandația marelui boier Racoveanu, fu numit scriitor în cancelaria marelui postelnic.

Oricît de mică era suma ce lua pe lună, la început îi păru că este prea mult pentru dînsul.

El care pînă atunci trăise în lumea viselor, în lumea cărților, liniștit, senin și cumpătat, pe nesimțite începu a simți în pieptul lui un gol, o dorință vagă, ceea ce-l

făcea să caute, să aștepte ... dar ce? El încă nu putea să-și dea seamă. O putem spune noi: era dorința d-ai iubi care se deștepta în sufletul lui și cu atât mai mult cu cât era plin de duioșie și o mare înclinare pentru singurătate!

Frământat de acest nou simțimînt, care-și întindea cuibul său, Gimpa, în orele libere de cancelarie, străbătea locurile singuratice și umbroase din București. El căuta pacea, seninul de altădată, dar în deșert; cu cât rătăcea mai mult prin livezile și dumbrăvile răcoaroase, cu atât focul se încingea mai mult într-însul.

Într-o seară, aflînd că la teatrul român, care atunci era pe locul unde este azi casa Capșa și strada Nouă, se reprezintă o tragedie din Alfieri, se duse, doară versurile tragicului italian îl vor face să-și uite misteriosul dor.

Dar chiar în acea seară văzu pe aceea ce dorea, căuta și aștepta prin norii cei vijălioși ai inimei sale; idealul, urmărit atât timp, îl află în Smaralda, care era chiar una din copilele marelui boier Racoveanu, protectorul bătrînului Gimpa. De cîte ori junele Gimpa se dusesse la curtea lui, nu avusese prilejul a vedea pe Smaralda, așa că întîia oară o vedea la teatru unde venise cu mama și surorile ei.

Din locul lui modest, rămase toată seara cu ochii și sufletul sorbind grațiile acelei stele care strălucea în cerul aristocrației noastre!

Deși nu era decît o copilă încă, dar era o adevărată stea, Smaralda Racoveanu, cu frumusețea caldă și vie, cu privirea mîndră și arzătoare, cu un păr bogat și negru, încadrînd o față rîzătoare.

Idealul frumuseței visat de poezii Andaluziei, nu putea fi mai viu și mai suav decît acea încîntătoare copilă. Părea că este una din huriile ce zburau prin creierii voluptoșilor regi din Alambra.

O plăcută cochetărie puna și mai mult în vază acest tezaur de frumusețe și viață.

Abia să fi avut șaisprezece ani, dar din atitudinea, zîmbetul și ochirile ei, se vedea că este sigură de imperiu asupra oricărui o contempla.

Dimitrie Gimpa îi întâlnește vederea. Din acel moment el rămase prins ca pasărea sub ochii șarpelui.

Trebuie să spunem că junele nostru era unul din cei mai frumoși. Niște ochi deprinși puteau citi îndată în fața, trăsurile și atitudinea lui, că era o ființă aleasă.

Smaraldei fuse de ajuns să arunce câteva ochiri răpezi; dar adânci, asupra frumosului ei admirator, pentru a înțelege că trebuia să fie mândră d-o asemenea cucerire.

O dată convinsă de aceasta, fu foarte răsipitoare de ochirile ei către dînsul. Zîmbea de plăcere și mîndrie cînd îl vedea roșind și turburat.

Cînd reprezentația se termină, Gimpa străbătu prin mulțime ca o săgeată, fără să se turbure de vorbele aceluia pe cari îi îmbrîncea din cale și ajunsela ușa teatrului. Întîia grijă îi fu d-a căuta să afle o trăsură pentru a urma steaua lui ... Din nefericire nu află nici una și simți o vie durere cînd văzu pe Smaralda suindu-se într-o caretă și plecînd în sus pe strada Mogoșoaie.

Rămase cu capul pe piept, ascultînd încă uruiala caretei, de roatele căreia părea că este legat un fir care se desfășura din inima lui.

Plecă în sus pe calea Mogoșoaie.

El nu știa nici cum se numește, nici unde șade.

Ar fi putut să întrebe pe unul din numeroșii lui amici cari erau în teatru; dar cînd inima ne este cuprinsă de frigurile amorului, sîntem atîta de sfiicioși și stîngaci încît ne ferim chiar de umbra noastră ca să nu afle ce se petrece în noi.

Umblînd, se uita în dreapta și stînga la marile case boierești, cari se înălțau mîndre și gînditoare în fundul curții, răzimate pe întinse și umbroase grădini.

Tot îi părea că aude într-însul o voce misterioasă care-i zicea: „Mergi înainte că o vei afla. O stea atît de frumoasă nu poate să se ascundă. Razele ei o denunță ochilor amorului“.

Era presimțimîntul, și el credea în această călăuză pe care Dumnezeu a pus-o în noi pentru a ne conduce prin întunericul, stîncile și prăpăstiile acestei vieți.

Cei sceptici poate că vor surîde cu dispreț, citind aceste cuvinte.

Noi însă avem temeieri puternice d-a crede în realitatea puterii prevăzătoare a inimei.

— Basmе! vor exclama scepticii.

În adevăr, basme par naintea celor cari, avînd minе tea întunecată și surdă, nu pot să vadă sau să auză razele și șoaptele misterioase cari izbucnesc din inimă. Cei cari, din fericire, nu sînt dintr-aceste ruine ome-nești, cred în presimțimînt.

Dar să lăsăm pe Gimpa să urmeze îndemnul pre-simțimîntului său, iar noi să spunem două cazuri cari vor învedera că avem temeи să credem în această facultate misterioasă.

Într-o seară stătusem la o femeie, pe care o doream, mai multe ore, pîndind un moment pentru a-i repeta aceleași vorbe dulci, dar fără să izbutesc din cauza nesuferiților ochi cari mă urmăreau. Cînd o văzui că și ea se retrage, rămăsei abătut. Nemaiputînd să rabd, plecai. Nu pășisem încă pragul, cînd avusei o presim-țire. Ca să ies, trebuia să trec printr-un coridor care era întunecat. N-am făcut trei pași și inima mi-a zis: „Întinde brațele și strînge-o la sîn!”

Așa și făcui, iar buzele noastre se întîlniră într-o lungă și înfocată sărutare.

Dar mi se va zice:

— Aceasta nu este decît întîlnirea a două dorințe.

Așa este; dar totuși cum se explică convingerea cu care, înaintînd printr-un întuneric des în care nu distingeam nimic, am întins brațele și am strîns-o la sîn? Apoi coridorul era destul de lung și nici suflul respirației, nici fluidul magnetic, n-au putut să mă facă a bănuи aflarea doritei mele acolo.

Nu, nu, presimțimîntul este o realitate, dar pe care n-o însușesc, poate, decît unele ființe înzestrate c-o nervozitate mai mare.

Acest caz fiind rezultatul unui simțimînt împăr-tășit de două inimi, voi trece la un alt caz, unde nu aveam nici o legătură cu aceia cari aveau să joace un rol tragic în constatarea presimțimîntului meu.

Pe la 1861 sau 1862, nu țin minte bine anul, — eram cu elevii școalei de medicină la monastirea Cozia pe malul Oltului.

Într-o seară, culcându-mă, mi-a fost cu neputință să adorm. M-am întors și p-o parte și pe alta, dar în deșert. Așa m-am zvîrcolit pînă la vreo două ore după miezul nopții. Ceea ce-mi gonia somnul, erau niște fiori care îmi treceau prin corp.

— Drace! exclamai, sculîndu-mă din pat. Trebuie să se întîmple vreo nenorocire.

Și mă dusei îndată în sălile unde erau culcați elevii, între cari era și fratele meu. Mă uitai lung la el, fi pipăii capul și mînele; era bine și dormea liniștit.

Ieșind în curte văd pe un elev, Costescu, rezimat de un stîlp.

Știind că nu era din cei cari făceau serviciul de noapte, îl întrebai de ce nu este culcat.

— Nu pot să dorm! îmi răspunse el.

— Dar ce ai?

— N-am nimic decît niște fiori.

Iar fiori.

— Îmbracă-te cu mantaua.

— Nu-mi este frig.

Acest elev era unul din aceia cari mă supăra mult și pe care nu-l vedeam cu plăcere. Cu toate acestea în momentul acela îmi insuflă o adîncă compătimire. Chemîndu-l în camera mea îi dădui cîteva picături antifebrice; apoi ieșii și umblai mult pe malul Oltului ca să ostenesc. Abia despre ziuă am închis ochii.

A doua zi după amiazi, m-am dus călare cu doctorul A. Vlădescu, la schitul Ostrovul. Pe cînd ne aflam acolo, iacă vine o trăsură încărcată cu ofițeri și elevi între cari era și Costescu. Cînd era să mă întorc la Cozia, un ofițer îmi propuse să trec în trăsură, iar el să încalece.

Propunerea lui, în cuvinte și cu accentul foarte natural, îmi produse însă un fior.

Refuzai și plecai nainte, zorind să ajung pentru a vedea pe fratele meu. Mă temeam, lui să nu i se întîmple ceva.

Ajunsesem la poarta monastirei Cozia cînd auzii în urma mea un răcnet izbucnind din tot satul.

Ce se întîmplase?

Trăsura cu ofițerii și elevii, speriindu-se caili, se prăvălise în Olt de la o înălțime de cîțiva stînjeni.

Unii putuseră sări în drum, alții se acățaseră de arborii crescuți în mal; iar trăsura cu caili și doi elevi căzu și se sfărîmă pe prundișul acoperit cu pietre, căci apa era retrasă. Unul din cei doi elevi, cari nu putuseră ieși din trăsura, era Costescu. El muri în cele mai cumplite dureri chiar în acea noapte. L-am îngropat la o biserică de lîngă spitalul județului, în Rîmnicul Vilcei.

Presimțimîntul meu că avea să se întîmple o nenorocire, nu mă înșelase.

Dar de ce oare omul ar fi mai puțin înzestrat decît animalul și vegetalul? Cînd nu tăgăduiește nimeni acestor din urmă instinctul, prin care prevăd și presimt apropierea unui pericol, pentru ce s-ar tăgădui omului presimțimîntul, care ne face același serviciu?

Dumnezeu, în mila pentru creația lui, a răspîndit în toată vietatea simțimîntul conservărei.

Acest simțimînt, înainte mergător, face pe unele plante să-și strîngă frunzele cînd se apropie o vijălie și să le deschidă cînd a trecut, pe animale să strige, să răgească, să urle sau să țipe cînd este să vie vreun cutremur, vijălie, înecăciune sau altă catastrofă, și să se bucure cînd au scăpat. Omul, în prevederea și presimțirea viitorului, nu este mai prejos de animale și vegetale; dar cum atenția lui este ocupată cu cele ce i se petrec în creieri, prea puțin își dă seamă de acei fiori misterioși cari străbat corpul și cari prin influența lor îl fac să presimtă un mare bine sau rău.

Prin urmare, nu trebuie să ne mirăm dacă Dimitrie Gimpa, ajungînd în fața curței, în fundul căreia se înălța casa Racoveanu unde venise de cîteva ori, se opri convins că acolo trebuie să șadă și ea, doamna gîndurilor lui. Presimțimîntul nu-l înșela.

Uitîndu-se tremurînd printre zăbrele, văzu în aripa din stînga casei o fereastră luminată, iar înăuntru venind și trecînd silueta unei femei.

Nu ochii, ci inima îi spuse că era ea, frumoasa, mândra fiică a lui Racoveanu.

Uitîndu-se mai mult, văzu că de la aceeași cameră o altă fereastră dădea în grădină. Cîțiva arbori își înălțau crăcile pînă în dreptul ei.

Nu cuteza să stea tot acolo, contemplînd fereastra ei. Cînd auzea pașii vreunui trecător sau uruiala vreunei trăsuri, pleca înainte; dar iar se întorcea, tremurînd și sfiicios, ca nu cumva cineva să ghicească ceea ce căuta el.

Era o lună plină care făcea din noapte zi. Adieri treceau prin aer. Capitala Basarabilor și Țantacuzinilor se afunda tot mai mult în somn, așa că nu trecuse o oră de cînd junele nostru trecea și se întorcea prin fața curții Racoveanu, și nimic nu mai tulbura liniștea nopții.

Tîrziu putu să se decidă a se întoarce la culcușul lui.

Din acea noapte casa Racoveanu deveni magnetul care-l atrăgea în neștire.

Înamoratul nostru mereu își frămînta capul pentru a avea prilejuri d-a intra în casa marelui boier.

Primit cu bunăvoință, el avu fericirea d-a face cîțiva pași în intimitatea copilei. Niciodată însă nu ieși din buzele lui cel mai mic cuvînt, care ar fi putut trăda focul ce ardea într-însul; niciodată nu uită distanța care-l despărțea de aceea care se juca în cutele purpurei domnești. Se mulțumea a-și mîngîia dorul în singurătate. Iubea pe Smaralda cum ar fi iubit steaua care-i strălucea din nălțimea cerului. Toată fericirea lui era d-a o vedea din cînd în cînd, d-a se îmbăta de vocea ei. Zilele cînd o vedea, erau sărbătorile cele mari din calendarul vieții sale.

Acum să ne întoarcem la dînsul, căci l-am lăsat pîndind prin gardul ce înconjură locuința de vară a boierului Racoveanu. El voia să se desfăteze nevăzut de nimeni în contemplarea aceluia cuib iubit, pînă cînd oarecare liniște se va face într-însul.

Cînd se simți mai sigur de el, intră în curte.

Luminile se aprinseseră în acea locuință patriarhală.

Toată familia era adunată în sala cea mare ale cărei ferestre se deschideau spre valea Cotrocenilor. La lumina lunii se vedea Dîmbovița argintie ici-colo printre sălcii și plopi. O adiere filfăia din cînd în cînd perdelele. Fluturii de noapte fulgurau în jurul luminiilor.

O masă mare și rotundă în mijlocul sălei era ocolită de d-na Racoveanu și fiicele ei cari vorbeau. Degetele lor se mișcau cu agerime pe gherghef. Bucuria scînteia în fețele tuturilor. Figura mamei plină de bună-tate, părea că este o oglindă în care se răsfrîngea sufletul fiicelor ei.

La o altă masă, aproape de fereastră, rezimat p-o canapea, sta domnul Racoveanu, răsfoind un volum din Omer. Ochii lui citeau versurile sublimului poet, dar în același timp părea că ascultă ce șoptește în somnul ei capitala lui Șerban Cantacuzin. Părea că ascultă niște sunete misterioase, cari numai pentru el se auzeau.

Domnul Racoveanu nu părea să aibă nici patruzeci de ani. Fruntea undulată de cugetări, privirea pătrunzătoare, arătau îndată inteligența vie de care era înzestrat. Un păr negru și o barbă îngrijită încadrau plăcut figura lui. Era un bărbat frumos în toată puterea cuvîntului.

Din fiicele lui, Smaralda era care-i semăna mai mult, și la trăsuri, și la expresia figurei, și la inteligența care scînteia în ochii ei. Dar pe cînd vederile tatălui păreau că observă și sapă lumea din jurul lui, ale fiicei păreau că zboară într-o lume necunoscută. Tatăl era bărbatul politic, mintea care urzește viitorul unei țări, pe cînd fiica era sufletul care-și deschidea aripele către ideal, visînd și căutînd perfecția îngerilor în această lume.

Domnul Racoveanu, care cunoștea caracterul fiicei sale și care știa stîncile de cari se izbesc visătorii, amăgirile și suferințele ce întîlnesc în viață, tremura de viitorul ei.

Bărbatul acesta, care era severitatea încarnată, cu o voință de fier, cu o voce dictatorială, se înmuia ca ceara sub privirea fiicei sale Smaralda. Grija lui era

d-a afla un soț demn de dînsa. Cum vom vedea, el se măgulea c-a aflat unul.

Foiletînd pe Omer, ajunsese la episodul Nausiceei, care este culmea idealizării femeiești. Omer pare c-a împrumutat sufletul lui Apolon, imaginația Venerei, castitatea Junonei și ochii Grațiilor pentru a scrie acele versuri etern strălucitoare de frumusețe și suavitate.

— Nausico, zise domnul Racoveanu, adresîndu-se către Smaralda, care, înțelegînd că pe ea o cheamă se sculă zîmbind și veni lîngă tatăl ei.

— Ce voiește regele Alcinus de la fiica lui? zise ea luîndu-l de gît.

— Să-ți traduc niște versuri în cari Omer descrie locuința noastră.

Și tatăl începu a citi acel episod. Cu cît citea, cu atît figura Smaraldei se înzeia. Cînd ajunsese la aceste cuvinte:

„Palatul mărinimosului Alcinus strălucea ca luna sau ca soarele. Înăuntrul lui se vedea o sală în care se pierdea vederea; jețuri erau înșirate pe lîngă păreți, învelite cu covoare și țesături fine, lucrute de femeile din acel palat. Statuie, pe înalte pedestaluri, țineau torțe cari luminau noaptea fericitele festine. Cincizeci de femei, în acel palat, lucrau mereu; unele frămîntau făina, altele răsuceau fusul sau aruncau suveica; mînele lor se mișcau ca frunzele plopiilor cînd suflă vîntul“.

— A! ce bine descrie! exclamă Smaralda. Pare că este casa noastră, unde toți lucrăm.

— Nu toți, zise tatăl, aplecînd capul fetei și sărutîndu-i fruntea, căci tu adesea nu lucrezi și stai gîndind. Ai voi să spui și mie unde zboară gîndul tău?

— Gîndul meu, tată? răspunse ea ațîntînd asupra lui ochii ei negri și scînteietori; apoi roșînd și-ascunse fața în sînul lui.

— Nausica mea n-ar dori să întilnească un Ulise?

— Ce glumeț ești, tată!

— Un Ulise care ar semăna cu junele George Boldur nu ți-ar plăcea?

— Tată, dar ești vrăjitor! strigă copila, trădându-și bucuria prin sărutări și îmbrățișări.

Doamna Racoveanu însă auzind acest nume, îi căzu lucrul din mână și o vie îngrijire i se zugrăvi în față.

Întilnind însă privirea scrutătoare a soțului ei, plecă ochii și-și reluă lucrul.

— Boldur mi-a cerut mîna ta. Ce zici tu? Este tînăr, frumos, deștept, demn de noi. Vrei să te măriți cu el?

Un *da*, ușor ca suspinul unei flori înamorate, flutură pe buzele ei.

— Știind că nu-ți displace și că nu putem afla altul mai bun în toată tinerimea clasei noastre, l-am și sărutat ca pe un viitor ginere. Va veni chiar acum să-i spun răspunsul tău. Vrei să-i spui chiar tu?

— A! ce fericită sînt! strigă ea, bătînd din palme de mulțumire. Tot mă temeam că-mi vei alege un altul.

În același timp se auzi în curte uruiala unei trăsuri.

Smaralda zbură radioasă în capul scării. Văzînd însă că junele Gimpa urca scara, se retrase puțin, înclinînd capul, dacă nu cu neplăcere, dar cu oarecare uimire. Fața ei se luminează însă cînd văzu că cel care venise cu trăsura, nu era Gimpa, ci tot Boldur, care urcă scara cu ușurința omului neatins de griji. Smaralda îi întinse amîndouă mînele, pe cari Boldur le sărută și intrară amîndoi voioși în sală.

Gimpa rămase abătut în capul scării. El niciodată nu-și făcuse iluzie că ar putea să aibă loc în inima mîndrei fete, dar avîntul și plăcerea cu care ea ieșise naintea lui Boldur, îi umplu sufletul de atîta amărăciune și descurajare, încît își zise:

„Ce mai caut aci acum!”

Și coborînd scara se făcu nevăzut în noapte.

Ajungînd în poartă, Gimpa se întoarse, plimbă vederea în acea curte prin care de atîtea ori se plimbase cu inima bătînd și în care ici-colo cite ceva îi amintea oazele care-i răcorise ascunsa lui patimă.

— Ah! strigă el unindu-și mînele și strîngîndu-le cu putere una într-alta, ceva îmi spune că acest George Boldur n-o va face fericită. Numai eu aș putea să-i

fac zilele senine și frumoase numai eu aș fi în stare să-mi dau tot sufletul pentru a răsfăța sufletul ei care nu visează decît curata iubire, numai eu aș putea să legăn mereu în brațe această femeie-înger, setoasă de ideal, și a o face prin devotamentul și iubirea mea să creadă și să fie mîndră că l-a aflat în lume. Acum este o copilă, care ia de aur tot ceea ce lucește; dar va veni o zi cînd va vedea cît de amar s-a înșelat și că nu este altă fericire decît întîlnirea a două inimi în adevăr născute una pentru alta, că numai această fericire poate lumina și încălzi pe om spre declinul vîrstei. Știu că numai cu mine i-ar trece viața senină și rîzătoare. Dar ce sînt eu pentru ea? Ce este călătorul care merge în noapte pentru steaua care strălucește vie în nălțimea cerului? Ce să mă fac acum?

Și înțelegînd că mintea lui nu era în stare să-i dea un consiliu, căci ea nu mai vedea nimic dincolo de orizontul luminat de ochii Smaraldei, plecă să ceară consiliu altora.

SPIONII

Să ne întoarcem o oră înapoi.

Pe cînd Gimpa ieșise și se îndrepta spre locuința lui Racoveanu, doi inși se furișară prin livezi, căutînd a nu-l pierde din ochi. Cînd junele se apropie de poarta iubitei și se afundă în tufișul de lîngă gard, cei doi inși se tupilară prin bălării și stătură la pîndă.

Nu mai cînd Gimpa se decise a intra în curte, cei doi urmăritori se sculară din bălării și începură a vorbi încet. Cititorul se va mira aflînd că nu erau alții decît Baboi Zefchide și Iancu Sclipici. Următorul dialog va lămuri cum înțelegeau ei a se asocia cu cei cari urzeau revoluția.

— Dar știi că mă ustură tălpile! zise Sclipici, rezimîndu-se de un arbor și scuturîndu-și picioarele. — A-l urmări de la Sărindar pînă la Crucea de Piatră și d-acolo pînă în valea Sîntului Elefterie, este un drum și jumătate.

— Oricum trebuie să fim mulțumiți, adăugă Baboi, că în cele din urmă am izbutit să prindem unul care este curierul între Racoveanu și conspiratori. De acum vodă și consulul nu vor mai zice că conspirația nu se întinde și între boieri, cînd chiar acum văzurăm pe Gimpa, care a fost azi la Eliade, Cîmpineanu și Bălcescu, că intră la Racoveanu.

— Dar dacă se va afla ce rol am jucat noi în această afacere? — întrebă Sclipici ...

— Ce rol! — răspunse Baboi. — Uți că eu către Olteniceanu, favoritul lui vodă și credinciosul consulului, mi-am dat aerul că, dacă iau asupra-mi misia ce mi-au încredințat, este numai pentru a-l încuraja să se pună și dînsul în capul mișcării noastre! Știind că Racoveanu voiește să tragă apa revoluției la moara lui, pentru ce Olteniceanu și consulul n-ar trage-o la moara lor? Va fi o luptă dreaptă: care pe care!

— Bine, dar noi ce cîștigăm?

— Sclipici, ține minte cuvintele mele. Ești o ade-vărată nulă și nu ai altă valoare decît aceea care ți-o dau eu. Ce cîștigăm? Iacă ce. Dacă revoluția izbutește, rămînem bine cu capii ei, căci ne vom întrece a face gălăgie; dacă nu izbutește, atunci rămînem bine și cu Domnia și consulul, ca unii ce n-am ieșit din vorbele lui Olteniceanu și l-am servit cu credință pînă în cele din urmă.

— Îndrăcit ai mai fost, Baboi! exclamă Sclipici. A zis dracul și te-ai făcut!

— Credeai tu, urmă Baboi, că c-o ceată de descre-ierați vom ajunge în doi-trei ani să învîrtim capitala pe deget, încît și agia și partidul liberal și consulul rusesc să trateze fiecare cu noi ca cu o putere?

— Drept să-ți spun, nu mă așteptam la un ase-menea succes.

— Dar să lăsăm acestea, curmă Baboi cu autori-tate. Să mergem a da de știre lui Olteniceanu, care trebuie să ne aștepte în apropiere, căci i-am trîmis vorbă că chiar astă-seară sînt sigur a prinde urma vînatului.

Și amîndoi apucînd în vale, Baboi adăugă:

— Și ce ți s-a raportat că zice lumea de stihurile cari le-am lipit pe palatul de la Băneasa și prin cari fac cu ouă și oțet Domnia?

— Face un haz nespus.

— Și cetățenii au izbutit să facă lumea a crede că stihurile sînt de ...

— Toți jură că stihurile sînt de Dimitrie Gimpa, îl întrerupse Sclicici. Còpiile trec din mîină în mîină.

— Bine, zise Băboi cu mulțumire. Nu pot să sufăr p-acest Gimpa din ziua cînd, ieșind împreună de la Cîmpineanu, mi-a zis că eu cu numele Băboi semăn ca lupul în pielea oii. Mi-ar plăcea să-l văd acum plătind cu spinarea stihurile făcute de mine.

— Oricum, zise rîzînd Sclicici, bine te-a înțepat, grecoțeteiule.

— Taci tu, care ar trebui să te numești Ivan Sclicicevici, ca un bulgăroi ce ești.

Să lăsăm însă pe acești doi spioni și să ne întoarcem la Gimpa care plecase din curtea lui Racoveanu cu jalea în inimă.

MARIN NAȚIONALUL ȘI CĂPITAN HRISTESCU

Întîmplarea făcu să-i iasă înainte doi cunoscuți cari, deși nu erau studenți, dar frecventau cercurile lor și erau chiar dintre mesagerii cari comunicau tinerimei inspirațiile supremului consiliu național.

Aceștia erau Marin Sergescu și postelnicul Hristescu.

Nu putem zugrăvi mai bine pe aceștia, decît spunînd pentru ce unul se numea cu îngîmfare Marin Naționalul și altul Căpitan Hristescu.

Marin Naționalul era cel mai mare neamic al Rusiei, iar postelnicul Hristescu cel mai devotat amic al Turciei. Iacă pentru ce.

Pe cînd ei erau flăcăiandri locuiau în curtea lui Vilara.

Marin era paracliser și cîntăreț la bisericuța boierului, iar Hristescu ținea catastihul de ceea ce se cheltuia în curte.

Într-o zi Kiseleff rugă pe Vilara să-i trimiță cîțiva tineri cari să ajute la copiarea unor hîrtii. Între cei trîmiși fu și Marin, care „avea icoană la scris“.

După ce termină copierea care ținu vreo două săptămîni, Kiseleff gratifică pe fiecare cu cîte o sută de ruble noi și frumoase.

Marin al nostru se crezu în al noulea cer. Niciodată el nu avusese atîția bani. Cum se întoarse la curte în mica lui odaie unde abia încăpea un pătuleț, o mescioară, un scaun și o lădiță, zăvorî ușa. Începu a scoate rublele din buzunar, a le vărsa în pat, a se juca cu mînele prin ele și a le săruta.

În culmea bucuriei, nu mai știa ce să facă. Vîra capul între ele, le lua cu pumnii și le vărsa prin păr; apoi le punea în sîn și le strîngea cu aceeași voluptate cu care ar fi strîns o iubită, spunîndu-le vorbe dulci: „Fetițele mele, stați aci lipite de pieptul meu.“

Peste cîteva zile însă, sculîndu-se într-o dimineată; Marin se uită la vestmintele lui și văzu că sînt foarte vechi. Diavolul luxului îl gîdilă la inimă, șoptindu-i că ce frumos i-ar ședeă într-un rînd de vestminte ca al coconașilor. Dar rublele erau așa de frumoase!.. Cum să se despartă de ele?

Întîmplarea făcu că chiar în acea zi să-i pară că una din femeile curței cu ochii negri ca mura, cu buzele roșii ca cireașa, cu obrazii rumeni și cu gropițe, cu gîtul alb și plin de mărgele, se uită cu oarecare silă la vestmintele lui cele vechi.

Marin rămase rușinat. O nouă luptă începu în inima lui. Dar ochii femeii învinse iubirea de argint și Marin alergă și-și cumpără un rînd frumos, dar scump!.. Paisprezece ruble a cheltuit pe vestminte, cipici, șapcă și baston.

A doua zi era sărbătoare. Cum înnoptă, Marin se aruncă în pat, voind să adoarmă iute ca să-i vină mai curînd ora cînd să semene ca un coconaș naintea celei cu ochii negri, buzele roșii, obrazii rumeni, gîtul alb și plin de mărgele. Dar dacă întristarea alungă somnul,

bucuria nu mai puțin. În deșert Marin închidea ochii, somnul nu se lipa de genele lui.

În cele din urmă, văzînd că nu poate să doarmă, se sculă din pat, se îmbracă cu cele vechi, se duse la biserică, aprinse cîteva făclii și începu să scuture, să frece sfeșnicele și candelile cu vestmintele lui cele vechi și să măture în toate părțile. Cînd simți că poate să doarmă din cauza ostenelei, se duse și adormi ușor.

A doua zi se sculă voios, se îmbracă iar cu vestmintele cele vechi, cari acum erau și pătate de sus pînă jos, și alergă în biserică unde aprinse candelile, făcliile și policandrul. Apoi se întoarse la odaia lui, zăvori ușa, se spală bine cu săpun rachiu, se prăjeni și începu a se îmbrăca.

Tavanul de la odăița lui era foarte jos. Deasupra mesei, care era lîngă pat, era icoana Sîntei Fecioare. Înaintea ei, atîrnată de tavan, o candelă mare ardea ziua și noaptea.

În păretele opus icoanei era o oglindă.

Marin își puse șapca în cap, ușurel ca să nu-și strice cărarea; luă din ladă cîte un pumn de ruble și le vărsă în fiecare buzunar, apoi își luă bastonul și se uită în oglindă.

Îi păru că este atîta de frumos, încît se întoarse răpede spre icoană, scoase iute din buzunar o basma roșie cu vârgi galbene, o întinse jos și îngenunche pe ea ca să nu-și păteze pantalonii, apoi începu:

„Sîntă Fecioară, Maică precurată, cui datoresc cu toate acestea, dacă nu acestor ruble albe și frumoase? (Și la această izbucnire a recunoștinței, Marin scoase și vărsă rublele înaintea lui.) Binecuvîntată fie împărăția care mi le-a dat! — (urmă el mîngîindu-le cu mîna!) Sîntă Fecioară, ajută dreptcredinciosului nostru împărat al Rusiei să supună pe toți vrăjmașii săi și să întindă hotarele împărăției pînă dincolo de Marea Roșie. Ajută-mi, Maică precurată, să văd pajărea Rusiei pe Sînta Sofie, iar pe păgîni să îi văd gonîți peste nouă țări și mări, unde a înțarcat dracul copiii. Sîntă Fecioară precurată, mîncăți-aș gurița, ține sub aripa bunătăței tale și umple de toate bucuriile pe cei cari mi-au dat acești bani frumoși, bani iubiți, bani

ușurători de necazuri, bani dătători de fericire, bani binecuvîntați de Dumnezeu.“

Și pe cînd îndruga aceste cuvinte, cu mîncele își punea rublele în buzunar.

Rădicîndu-se cu bastonul în mîină, urmă monologul.

„Maică preacurată, dacă ții la fiul tău, mînca-v-aș gurițele la amîndoi, ajută dreptcredincioasei și milostivei Rusii“.

Și în culmea fericirii, voind să trîmiță o sărutare sîntei icoane, Marin rădică mîna în care era bastonul și lipi degetele de buze; dar bastonul izbi candelă care era deasupra lui și spîrgînd-o, tot untdelemnul îi căzu în cap și-l umplu de sus pînă jos.

Tocmai atunci se auzi zguduind ușa și un glas strigînd:

— Marine, ai nebunit de nu vii la biserică? A venit boierul. Părintele a început liturghia. Aleargă de cîntă că este vai de tine!

Marin rămase încremenit cînd untdelemnul îi curgea din candelă în cap, pe față, pe vestminte, așa că într-un minut era uns de sus pînă jos, ca cum s-ar fi scîldat într-un butoi cu untdelemn. Cînd rădică mîna și-și luă șapca din cap, un alt șiroi țîșni din mîneacă.

Bietul Marin, galben ca ceara, se uita la vestminte a căror față era portocalie, și văzu că nu mai poate ieși cu ele în lume. O adîncă durere începu a-i munci inima. Ieși din lacul de untdelemn care se făcuse sub picioarele lui și începu a se dezbrăca încet. Cu cît se dezbrăca și vedea halul fiecărui vestmînt, cu atît îl îneca mai mult necazul și plînsul.

N-apucase încă a se dezbrăca, cînd iar se auzi zguduind ușa și strigînd:

— Marine, Marine!.. sări mai iute, c-a început boierul să înjure pe părintele că de ce nu începe. Deschide ușa!.. Ce faci acolo?

Dar bietul Marin nu mai avea putere nici să răs-pundă. Brațele îi erau moi ca ceara. Nu mai erau în stare să apuce nimic. Apoi capul îi vîjîia. Nu mai știa unde-și pusese vestmintele cele vechi, nici albiturile, căci toate trebuia să le schimbe.

După multă trudă le află și începu a îmbrăca cămașa.

Dar atunci vocea detunătoare a vătafului se auzi strigînd:

— Marine, hai în biserică că te omoară boierul. Hai că zorește să se ducă la măria-sa vodă.

Și aflînd ușa închisă, începu s-o zguduie.

Un plîns amar înecă pe bietul Marin, cînd văzu vestmintele cele vechi că nici ele nu mai erau de ieșit în lume. Crezînd că n-o să mai aibă trebuință, cum știm, frecase în acea noapte cu ele, așa că erau o pată mare de vinețală, rugină și unsoare de sus și pînă jos.

Ce să facă?

Vătaful zguduia mereu ușa, strigînd.

— Marine, ai murit?.. Marine, ai innebunit? Deschide tilharule, că te calc în picioare!

Un alt servitor veni să vază de ce întîrzie vătaful cu aducerea lui Marin.

Noi strigăte, noi amenințări, noi zguduiri de ușă, cînd bietul Marin stătea pe marginea patului uitîndu-se tîmpit cînd la surtucul cel vechi și plin de pete, cînd la vestmintele cele noi și unse, cînd la lacul de untdelemn.

Un fișit de mătase se auzi prin sală. Era preotul în odăjdii care, în culmea desperării că începuse boierul a se înfuria, venea să aducă pe cîntăreț în strană. Punînd toți umerii, sparseră ușa și intrară.

Preotul, fără să se mai uite la halul în care era bietul Marin, îi puse mîna în păr și îl trase afară în curte.

Tocmai atunci boierul Vilara ieșea din biserică, înjurînd și turbînd.

— Iacă-l, cocoane! zise preotul descleștînd mîna din păr și uitîndu-se cu mirare, cînd la mîna lui plină de unsoare, cînd la capul lui Marin din care picura încă untdelemnul.

— Așa-ți vezi de treabă? strigă boierul, văzînd pe Marin. Pentru tine să nu pot eu fi de dimineață la palat? Pentru tine, lighioană îndrăcită, să cad eu în urgia domnească?

Și înhățându-l de păr, începu a-l învăța val-virtej. Când îl lăsă, Vilara se uită cu scîrbă la mîna-î, simțind-o unsă.

— Pe cînd eu așteptam în biserică, tu te pomăduiai? Întrebă boierul cu o nouă furie.

— Ce pomadă, cocoane? răspunse preotul. Este untdelemn curat. Îmi tot ziceați că prea merge mult untdelemn la biserică, douăzeci de oca pe lună. Iacă de ce! Îndrăcitul acesta făcea băi de untdelemn.

— Așa! strigă boierul în culmea furiei. Să nu te mai văz în curtea mea că te împușc. Acum să pieri din ochii mei!

Nu mai era mijloc d-a îmbuna pe boierul.

Bietul Marin se tirî umilit ca un cîne bătut pînă în odăița lui și începu a-și strînge tărăbușele, căci vătăful îl zorea să plece cît mai curînd.

Cînd puse mîna pe vestmintele cele noi și simți rublele în buzunar, le scoase și, uitîndu-se lung la ele, căzu în genunchi naintea icoanei și începu a striga plîngînd și oftînd:

— Of! of! bani afurisiți și îndrăciți! Bani de la dușmanii țării! Bani, ochii dracului, cum mă darăți voi de potcă! Blăstemați să fiți și voi, și cine mi v-a dat, și împărăția care v-a turnat. Iartă-mă, Măiculita Domnului! Sîntă Fecioară, iartă-mă că m-am atins de banii celor cari vor peirea țărișoarei mele; iartă-mă că destul m-ai pedepsit prin pierderea celui mai bun stăpîn ce norocul îmi scosese în cale.

Și peste o oră bietul Marin Sergescu, stînd pe lada lui într-o căruță cu un cal, ieșea din curtea boierului Vilara, jurînd Rusiei dușmănie pînă la moarte.

Al doilea individ, postelnicul Hristescu, era crescut tot în curtea lui Vilara.

Pe cînd Sergescu se recomanda prin cea mai înverșunată ură contra Rusiei, Hristescu se recomanda prin cel mai mare devotament pentru Turcia.

O întîmplare, tot așa de hazlie, a contribuit și la zămislirea acestui devotament.

Ar fi păcat să n-o spunem cititorilor noștri.

După recunoașterea de către Turcia a dreptului

nostru d-a face să filfii pe undele Dunării și valurile Mării Negre pandiera română, boierul Vilara puse și-și construi o corabie căreia îi dete un nume favorit, „Marița”, și pe care arboră culorile Valahiei.

Fu o zi frumoasă pentru Valahia când această corabie începu să se lege mîndră și ușoară pe undele bătrînei Dunăre. Entuziasmul făcu chiar să vibreze coardele poetului Cezar Bolliac, care-i închină cîteva versuri patriotice.

Vodă, voind să-și arate recunoștința către sultanul, ordonă ministrului său Vilara să trimită înția corabie română la Constantinopol cu daruri din ale țării pentru a saluta saraiul sultanului.

Pentru aceasta însă trebuia să se numească căpitan un român curat. Pe cine? Cercetară în toate părțile, dar nu aflară nici un român care să știe a comanda o corabie. A numi căpitan p-un străin, amorul propriu național se zbirlea la această idee.

După oarecare gîndire, acei boieri regulamentari aflară un mijloc pentru a împăca necesitatea d-a încredința corabia pe niște mîni harnice și cerința d-a nu jigni simțimîntul național; numiră dar căpitan pe Hristescu, care nu știa să mîne nici o luntre pe lacul de la Colentina, cu însărcinarea numai d-a se plimba în uniformă și a reprezenta naționalitatea corabiei; iar sub el numi pe un grec, vechi și bun căpitan, cu însărcinarea d-a comanda vasul.

Ca toate începuturile și începutul marinei noastre fu incomplet.

Corabia „Marița”, încărcată cu cerbi, căprioare, oi, vaci, unt, miere, sare, grîu, porumb și altele ieși din gurile Dunărei și zbură pe Marea Neagră, fără ancoră! Dumnezeu o duse însă liniștit și bine pînă la Constantinopol. Acolo se făcură convenitele onoruri pandierei noastre, iar căpitan Hristescu, cu personalul „Mariței”, fu prezentat marelui vizir și apoi sultanului, care ordonă să fie gratificați toți convenit gradului. Căpitan Hristescu primi o mie de rubiele.

Pe cînd corabia română sta legată de țarm, căpitanul nostru cu oamenii săi, după ce termină vizitele

oficiale, se duse și în bazarul de corăbierie, spre a târgui cele necesare „Mariței”.

Acolo ajutorul căpitanului Hristescu, îi zise că ar fi bine să cumpere și o ancoră.

— Alege, zise căpitanul nostru cu mândrie.

Și ajutorul său alege o mică ancoră potrivită pentru corăbioara noastră.

— Dar de ce așa mică? întrebă răstit cumplitul căpitan.

— Pentru că și corabia este mică, răspunse acela cu umilință.

— Auzi vorbă! strigă căpitanul „Mariței”.

Și plimbându-se printre ancore, alege pe cea mai mare.

— P-aceasta o vreau, zise el, și o voi plăti cu banii mei.

Două sute rubiele plăti el pentru acea uriașă ancoră.

Cînd o transportară în port și văzură nuca de care se va anina acea stîncă de fier, un hohot general se rădică din toate părțile.

Căpitan Hristescu însă nu se turbură de rîsul mulțimei și zise cu mândrie:

— Mă pricep eu mai bine decît voi!

Că s-a priceput, nu putem zice și noi; dar că i-a ieșit bine aceasta, da.

A doua zi, „Marița”, vîntul fiindu-i priincios, ieși din Bosfor. Începe de Varna însă începu o cumplită furtună, care ar fi sfărîmat-o de stînci dacă n-ar fi avut acea uriașă ancoră care a ținut-o bine.

Ajunghînd la gurile Dunărei, bătrînul grec nu se putu opri d-a mărturisi că dacă n-ar fi avut acea ancoră, ar fi pierit toți, cu corabie, cu tot.

— Nu ți-am zis că mă pricep eu? răspunse căpitan Hristescu.

Amintirea de frumoasa primire ce i s-a făcut la Constantinopol, adevărul că fără cele o mie de rubiele date de sultanul n-ar fi putut să cumpere acea ancoră, convingerea că fără acea ancoră ar fi pierit și icoana grozavei furtuni care i se întipărise în minte, toate

acestea făcură din căpitan Hristescu cea mai devotată raia a strălucitului padișah!

Pe aceștia îi întâlnești din întâmplare în cale înamoratul Gimpa.

Ei cum îl zăriră, se apropiară cu aer misterios de dînsul.

— Așa te vreau! îi zise Marin Naționalul, strîngîndu-l de mîină și bătîndu-l pe umeri. De cînd ai jurat comitetului revoluționar că vei lupta pînă la moarte pentru triumful libertății, nu te-am mai văzut. Începusem a te bănuî. Te căutam să te întîlnesc, pentru a-ți zice numai aceste cuvinte ale lui Lamennais: „Ia seama, tinere, că este în cer o dumnezeire și pe pămînt o patrie. Nu poți trăda pe una, fără a fi pedepsit de cealaltă!“ Dar acum cînd te aflu umblînd în noapte, cum trebuie să umble conspiratorii, mi se răsipește toată bănuiala. Bravo. Încă o dată: așa te vreau.

Și Naționalul scutură de umeri pe junele nostru.

— Mai încet, zise căpitan Hristescu, uitîndu-se cu grijă împrejur. Poate să ne auză cineva. Ulucile și pomii aceștia or fi avînd urechi.

— Căpitane, adăugă Marin, după ce se uită îngrijat împrejur și văzu că nu se simte picior de om, ești un fricos. Vezi un spion ascuns în fiecare frunză.

— Paza bună, trece primejdia! răspunse primul căpitan român de corabie.

— Dar de unde veneai, tinere? întrebă untdelemnul conspirator.

— De la Racoveanu, răspunse Gimpa cu nepăsare.

— De la Ra ...! strigă Marin, retrăgîndu-se doi pași și uitîndu-se speriat.

— Eu vă las, adăugă Hristescu, care se speriasse și el. Mă duc să-mi văd o rudă. M-am săturat de comploturile voastre. Ce zici, Gimpa? Nu am face mult mai bine să mergem chiar acum la Sîntul Elefterie și să punem pe preotul Constantin să ne citească pentru dezlegare de jurămînt?

— Hei, lăsați-mă în pace cu asemenea bănuieli, strigă junele, care înțelese îndată că amîndoi cumetrii

se temeau de el. M-am dus la Racoveanu, pentru că îmi place să mă duc acolo.

— Înțeleg, urmă căpitanul „Mariței“, care trecea de adorator al sexului frumos. Fluturii noaptea zboară spre lumină, și apoi ce lumină mai vie decât aceea care strălucește în ochii Smaraldei, căci una este frumusețe în tot Bucureștiul, fiica marelui boier Racoveanu! Nici regina Savei, nici Cleopatra Egiptului, nu sînt mai suave decât ea!

Gimpa își mușcă buzele de mînie.

— Și dacă nu este cu supărare, zise Marin cu ironie, de cînd fiul lui Gimpa din Vilcea are harul d-a merge seara să joace pichet cu boierul care s-a luptat pentru domnie cu măria-sa?

— Racoveanu, zise junele cu tărie, este binefăcătorul tatălui meu. L-a ajutat în nevoi și l-a mîngîiat în dureri. Patriotismul trebuie oare să sugrume în sufletul nostru recunoștința datorită celor cari în zile negre au fost providența vetrelor noastre? Este oare cu neputință a împăca în sufletul nostru aceste două simțimînte? La aceste întrebări vă cer răspunsul, căci dacă nu este cu putință împăcarea între patriotism și recunoștință, apoi cum a zis căpitan Hristescu, mai bine un preot să mă dezlege de jurămîntul meu. Nu voi servi, dar nici nu voi trăda vreunul din aceste două simțimînte.

O lungă tăcere urmă acestor cuvinte. Dacă ochii lor ar fi putut pătrunde în noapte, ar fi văzut că dintre tulpinele unor duzi, care-și întindeau ramurile frunzoase, cîțiva inși îi pîndeau și că într-o depărtare aștepta o caretă.

— La întrebarea ce ne faci, zise Marin Naționalul, nu pot să-ți răspund. Întrucît privește însă numai recunoștința ta către boierul Racoveanu, știu că este din toți boierii cel mai luminat, cel mai ager, cel mai bun, și, dacă n-ar fi casta care-l leagă de Bibescu-vodă, crede-mă, tinere, că de mult el ar fi cu noi și noi cu el, căci nu avem altul mai capabil pentru a-l pune în fruntea noastră și în tronul țării.

Aceste cuvinte merseră la inimă junelui nostru.

— În adevăr, adăugă primul român căpitan de corabie, nici că s-ar putea altul mai bun pentru domnie, mai cu seamă că tronul ar fi înconjurat de beizadele și domnițe între cari una are niște ochi... niște ochi... cari aprind în inimi atîta foc încît toate tulumbele agiei nu pot să-l stingă.

— Sînt deprins a respecta vîrsta, zise Gimpa, su-grumîndu-și minia, cu condiție însă ca și ea să se respecte.

— Nu este timp de ceartă, interveni Naționalul. Simțimîntul de care este mișcat junele nostru îl onorează. „Inima are și ea morala ei!” a zis Bossuet. La întrebarea ce ne-ai făcut, numai Nicolae Bălcescu poate să te lumineze. Mergem chiar acum la dînsul. Vino cu noi. Dar, cum căpitan Costache Chiorul cînd vede doi inși la un loc, bănuiește, iar cînd vede trei, se face foc, este bine să mergem unul cîte unul.

Așa și făcură. Marin plecă înainte, la vreo treizeci de pași venea Hristescu iar departe mult venea Gimpa.

În urma acestuia se auzi uruiala unei trăsuri. Cînd Naționalul și Hristescu trecuseră podul Dîmboviței, trăsura, care era o caretă, ajunsese în dreptul lui Gimpa. Trei inși năvăliră asupra lui pe la spate, îi apucară brațele, îi năbușiră gura și într-o clipă fu legat și aruncat în caretă.

MISTERUL ȘI CARCERA

Să ne întoarcem c-o jumătate oră înapoi.

Abia ieșise Gimpa din curtea lui Racoveanu, cînd Baboi și Sclipici întilniră pe Olteniceanu, un ofițer nalt și frumos, însoțit de trei tiști d-ai agiei, iar mai departe stînd o caretă.

Baboi îi raportă.

Olteniceanu, cugetînd puțin, întrebă:

— Și ziceți că acesta vine mereu p-aci?

— Da, măria-ta! răspunse Sclipici, plecîndu-se cu respect. Mai în toate zilele. Cînd nu vine ziua, vine

seara. Dă ocol curței, caută printre pomi să vadă dacă nu este ascuns cineva, mai pîndește cîtva timp; apoi sau se urcă sus, unde stă mult de vorbă cu boierul, sau pleacă.

— Și sînteți siguri că el se duce și pe la adunările revoluționarilor?

— Da, măria-ta. Nu ne-am încredințat numai pe cuvintele oamenilor noștri. L-am văzut mergînd și fiind bine primit pe la Bălcescu, Eliade, Roset, Goleștii...

— Bine, zise frumosul ofițer, și voi credeți că este unul din credincioșii lui Racoveanu, prin mijlocirea căruia se înțelege cu revoluționarii?

— Măria-ta, așa ne-a tăiat capul pe noi să bănuim, și de aceea n-am întirziat a da de știre.

— Veți fi răsplătiți pentru credința și vegherea voastră... Dar poate că acest tînăr vine p-aci, atras de ochii cei frumoși ai vreuncea din fiicele...

— Ce vă trece prin gînd, măria-ta! exclamă Baboi cu uimire. Dar este un băiat sărac. Am cercetat despre dînsul. Este fiul unui arendaș de lîngă Drăgășani. Locuiește la Crucea de Piatră în casa unei văduve. Învață legile la dascălul Moșoiu. S-ar putea un asemenea lîndine să rădice ochii la cer... asupra unei fete de...

— N-ar fi de mirare, căci mulți nebuni sînt cari iubesc stelele; dat totuși, deoarece am aflat azi că cea din urmă fată a lui Racoveanu se mărită cu George Boldur, îmi vine să cred ca voi că nu este nici un pui de amor la mijloc și că acest tînăr nu este decît un mijlocitor între Racoveanu și revoluționari. Trebuie să-l cercetez însumi de scurt. Să-l luăm cu noi.

Și apucînd pe aleiul unde mergea Gimpa, ordonă celor trei tiști răpirea junelui. Apoi se duse în livadie unde-l aștepta careta, se urcă într-însa, recomandînd vizitiului să meargă încet, dar în depărtare cît va putea vedea cu ochii pe cei trei tiști.

Am văzut cum și în ce moment Gimpa a fost răpit, înăbușit la gură, legat cot la cot, suit în caretă și pus lîngă ofițer. Doi tiști se suiră după el, iar al treilea se puse pe capră lîngă vizitiu. Rădicarea se făcu cu atîta răpeziciune încît Gimpa nu avu timpul

nici să reziste, nici să strige. Când se dezmetici era legat cobză, cu călușul în gură și aruncat în trăsură.

— Ce voiți cu mine? cercă el să întrebe, dar călușul nu-l lăsă a scoate nici un cuvânt.

În fața siluirei cu care nu putea lupta, el se resemnă, și un zîmbet desprețuitor, dacă era lumină, s-ar fi văzut pe buzele lui. Se înclină pe spate și așteptă.

Careta trecu pe lângă Marin Naționalul și căpitan Hristescu, cari nici nu bănuiau ce se petrecuse în urma lui.

— Legați-i ochii, zise necunoscutul, și la mine.

Unul din tiști, scoțînd o basma, îl legă la ochi.

Gimpa nu mai era decît un buștean, care cugeta însă. Peste cîteva minute careta începu a urui p-o stradă pavată cu piatră. Înțelese că era în apropierea palatului domnesc, căci nainte de 1848 numai stradele din jurul palatului aveau această onoare; celelalte erau pavate cu grinzi.

Careta se opri și el auzi un sunet ca cum un soldat ar fi prezentat arma.

Lăsîndu-l singur, ceilalți se deteră jos. După cîteva șoapte, doi inși îl ridicară din trăsură și-l ajutară a merge cîteva pași, apoi a coborî vreo douăzeci trepte. Cu cît cobora, cu atît simțea umezeala pătrunzîndu-l. Auzi un zgomot de chei, una învîrtindu-se în broască, apoi o ușă scîrțîind cu greutate în țîțînele ei. Fu îmbrîncit înăuntru. Îi dezlegară mînele și ochii, îi luară călușul din gură.

La lumina searbădă a unui felinar de țiplă, Gimpa văzu un zid netencuit, licărind mucezeala pe el, și apoi o adîncime întunecoasă în care nu puteau pătrunde. Lîngă zid era întinsă o rogojină rădicată la un cap peste o piatră în loc de perină, apoi un urcioc cu apă și o pîne neagră.

— Aici ești ca la domnia-ta, coconașule! îi zise un lipcan cu mutra de țigan, legănînd un mănunchi de chei în mînă.

— Scotociți-l, zise tot lipcanul către cei trei tiști. Aceștia începură a-i scoate vestmintele. Gimpa se lăsa, înțelegînd că rezistența ar fi în deșert. Îi luară toate

hîrtille ce avea. Voind a-i lua și un mic volum, odele lui Horațiu în latinește, Gimpa îl smulse din mîna lor, zicînd:

— Lăsați-mi această carte, vă rog, ca să-mi treacă de urît.

— Nu putem, coconașule, răspunse lipcanul cu mu-tra de țigan, căci am uitat să punem un policandru în acest salon, așa că nu veți vedea să citiți.

Și voi să-i ia cartea.

— Dacă este așa, lasă-mă să iau ceva dintr-însa.

Și junele scoase o hîrtiuță îndoită în care era un fir de resedă.

Într-o zi Smaralda, culegînd un mănunchi de resedă din grădină, îi aruncase și lui acel firicel, pe care-l păstra cum păstrează credincioșii lemnul sfînt. Era poema vieței lui în acel firicel de resedă.

— Este un semn! zise lipcanul, răpindu-l.

Gimpa rădică amîndoi pumnii să-l lovească; dar fiind îmbrîncit cu putere, căzu jos. Lipcanul și tiștii ieșiră cu felinarul. Ușa se închise gemînd, cheia se învîrți și bietul june rămase singur în acel mormînt întunecos și umed.

— Călăii! exclamă Gimpa, sculîndu-se de jos. Mi-au luat-o. Dar cum au știut ei că acel firicel de resedă era un talisman pentru sufletul meu? Ce mîngîietor ar fi fost să-l simț lipit pe sînu-mi, în acest mormînt unde cine știe cît voi sta!

Apoi aruncînd vederea împrejur, exclamă:

— Draceeee... Ce întuneric! Dar poate că la ziuă va pătrunde o rază de lumină. Pînă atunci n-ar fi rău să-mi dau seamă de locul unde sînt aruncat.

Și apropiîndu-se de zid, se răzimă cu mîna; apoi merse tot înainte număriînd pașii, pînă se întoarse la rogojina de unde plecase. Numărase vreo două sute paisprezece pași.

— Cum văd, își zise el, salonul meu are un spațiu de vreo cincizeci și trei de pași pătrați. Asemenea spațiu nu poate fi decît sub o clădire foarte mare. La agie nu sînt... la vornicie nu sînt... la spătărie iar nu sînt, căci cam știu ce lărgime ar putea să aibă pivnițele lor. Unde-oi fi?

Și rămase mult pe gânduri.

Umezeala începînd a-l pătrunde, se culcă, punînd capul pe căpățiul de piatră și trăgînd peste el o parte din rogojină. Apoi, ca cum ar fi fost în patul lui, adormi.

Să-l lăsăm dormind și să urmăm pe necunoscutul ofițer care, în timpul cînd coborau în pivniță pe nefericitul june, el suia treptele palatului domnesc.

Cine era el? Unul din favoriții domniei. Tînăr, înalt, frumos, de la întîia vedere impunea mulțimei. Un fizionomist însă, văzînd grija ce avea de exteriorul lui, de a-și modula vocea, de a păstra în figură totdeauna un aer de bunătate, fără ca în ochii lui să scapere nimic din acele scînteii cari vorbesc inimii, ar fi înțeles îndată că sub acel exterior frumos și manieri plăcute se ascundea egoismul, ipocrizia, trufia și răutatea; și nu s-ar fi înșelat! În adevăr, Iancu Olteniceanu era un monstru pentru toți cei cari aveau prilejul să-l cunoască de aproape. Fiînd unul din cei cari erau mîna dreaptă a lui George Bibescu, el dicta în toate serviciile publice. Miniștrii erau cu numele, el era totul. Pentru a-și îndestula lăcomia de mărire, de avere, de plăceri, nu avea nici un scrupul. Lingușitor cu domnul, plăcut cu cei de seama lui, crud sau rece cu cei mici, nu avea decît un cult: interesul lui. Pentru acest interes, era în stare să sacrifice tot: pe amicii săi cei mai devotați, interesele cele mai mari ale țării, chiar legămintele de familie. Era român cu numele, dar nu avea naționalitate; era creștin prin botez, dar nu avea religie; era curtenitor cu femeile, dar nu putea iubi, căci nu avea inimă. Devotamentul, abnegarea, recunoștința, pentru dînsul erau cuvinte seci. O curtezană din acel timp zicea despre dînsul: „Mîncă carne de om, dar gura-i miroasă a trandafir“.

Iacă omul care răpise pe Dimitrie Gimpa și care acum suia scara palatului domnesc.

În capul scării un ofițer veghea, și salutînd cu respect pe Olteniceanu, îi zise:

— Măriile-lor vă așteaptă.

— Bine, răspuse el cu trufie și, deschizîndu-i-se ușa, intră cu fața veselă și zîmbetul pe buze.

Bibescu-vodă și doamna ședeau p-o canapea, naintea unei mese încărcată cu rapoarte și scrisori.

La lumina a două candelabre, domnul citea și spunea din când în când observațiile lui doamnei.

Amândoi erau îngrijați.

Timpul amorului încetase pentru dînșii. Blăstemul doamnei Zoe din curtea Mitropoliei, în mijlocul poporului indignat, începuse a sparge urna mîniei divine în capul perechei adultere și sperjure. Nu mai vedeau în jurul lor decît un cerc de curteni lacomi, ipocriți, tirători, incapabili de a-i da un consiliu și gata d-a-l părăsi la cel mai mic semn de pericol. Dincolo de acest cerc era poporul, a cărui mînie se rădica ca marea umflată de flux; iar sub tron, ziua și noaptea, simțeau cum partidul național săpa mereu, pregătind liberarea poporului. Scrisori și rapoarte, toate anunțau că marele eveniment se apropie cu pași gigantici.

Doamna Maria, înclinîndu-și capul în mîină, iar spațele de canapea, arunca printre genele lungi și stufoase o privire în care se amesteca grija, regretul și dezgustul. Dacă Bibescu-vodă ar fi întîlnit acea privire, care cădea asupra lui, ar fi înțeles că, pentru a cîștiga inima și mîna acelei femeie, în deșert călcase în picioare legile țării, legămintele bisericeii, datoriile morale, în deșert prădase poporul și o înconjurase cu fastul și splendorile orientale, în deșert investise un vestmînt ca al lui Mihai Viteazul după portretul din monastirea Cernica, căci el rămăsese tot neîncălzit de iubirea ei. Femeia cochetă, primise daruri, averi, străluciri și se dase lui ca curteană, închizîndu-i însă inima. Poate că pe acel soț desfrînat, care tremura lîngă ea de amenințările viitorului, îl învăluia cu același dispreț cu care învăluisse pe întîiul ei bărbat, care călărise mîndru în fruntea cortegiului nunței, cînd ea intră în capitala țării cu Bibescu în caretă!

Dar ca femeie lacomă de străluciri și răsfățări, ea ținea la coroana ce-i închinase George Bibescu. Împărțea grijile lui, nu ca soție, dar ca femeie iubitoare de fast.

Dintre toți favoriții lor, acela care le insufla mai multă încredere era Iancu Olteniceanu.

Știindu-l legat prin interes de soarta lor, nu mai vedeau, nu mai auzeau, nu mai judecau decât printre-însul.

De aceea când Olteniceanu intră în cabinetul unde se aflau, îl întâmpină cu priviri întrebătoare; dar, văzându-l cu fața veselă și zîmbetul pe buze, încrederea licări în ochii lor.

— Ce știre, Oltenicene? întrebă domnul, făcându-i semn să șază.

— Măria-ta, în urma probei ce am, nu cred că te vei mai îndoi de înțelegerea ce este între partidul național și Racoveanu, răspuse Olteniceanu cu siguranță.

— Și acea probă o ai? întrebă doamna Maria, ai cărei ochi scăpărară de ură.

— O am.

— Vorbește, adăugă Bibescu, nu vreau decât să fiu convins și voi lovi în oricine ar fi.

Olteniceanu urmă:

— După arătările agenților, am pîndit însumi astănoapte în jurul locuinței lui Racoveanu și am prins pe tînărul prin mijlocirea căruia corespunde cu revoluționarii. Am mai spus măriei-tale ce mi-au comunicat agenții despre mișcările tînărului Gimpa.

— Da, mi-ai spus, zise Bibescu, bătînd cu degetele în masă, că acest tînăr vine uneori ziua, alteori noaptea, dă ocol curței, pîndește printre arbori, apoi se duce la Racoveanu sau pleacă... Toate aceste dau bănuielei dar nu probează.

— Însă dacă voi spune măriei-tale că acest tînăr de la Racoveanu se duce pe la revoluționari?

— Atunci bănuielele sunt serioase, dat tot nu probează!

— Și apoi un tînăr, adăugă doamna zîmbind, poate ocoli și pîndi casa unde locuiește o fată frumoasă, fără ca politica să aibă vreun amestec.

— Tînărul meu, zise Olteniceanu, mușcîndu-și buzele, nu este din aceia... Și după cîteva mîngîieri părintești, urmă el cu un zîmbet feroce, va spune însuși, cred, că nu este amorul care i-a călăuzit pașii la locuința lui Racoveanu.

— În fine, zise Bibescu, după ce se gîndi puțin, oricum ar fi, tot putem afla ceva de la dînsul... Vorbeai de ceva mîngîieri pîrintești...

— Tocmai pentru acestea l-am adus aci, legat la la ochi și l-am aruncat în beci.

— Bietul tînăr, dacă n-o fi știind nimic! exclamă doamna cu oarecare milă.

— Cred că siguranța și liniștea noastră fac mai mult decît vreo sută de bețe pe spinarea unui școlar! zise Bibescu. Și ideea ta este că, dacă am izbuti să aflăm ceva din cele ce urzesc revoluționarii, să simulăm o izbucnire ca din partea lor... și cînd acea izbucnire ar face pe toți conjuerații să se trădeze, ieșind în strade, agia și armata să cază pe ei, să-i prindă sau să-i măcelărească!

— Da, măria-ta, adăugă Olteniceanu, după mine este singurul mijloc pentru a smulge răul din rădăcină și a băga groaza în lume.

— Nu zic ba, dar asemenea jocuri sunt totdeauna periculoase. Nu poți ști cum se schimbă vîntul și unde duce focul... Dar deocamdată să vedem ce ne spune tînărul tău.

Tocmai în acel moment, un ofițer anunță lui Olteniceanu că chelarul beciului dorește să-i vorbească.

Olteniceanu ieși, peste un minut se întoarse cu lucrurile aflate la Gîmpa. Erau cîțiva bani, cîteva pagini traduse din monografia lui Alfieri asupra *Tiraniei*, un briceag și acel mic volum din Horațiu cu firicelul de resedă.

— Acest manuscris, zise Bibescu, răsfoind traducerea din Alfieri, probează că tînărul este din neamicii noștri.

— Și această floare, adăugă doamna, care răsfoise prin Horațiu și aflate reseda, probează că tînărul este din cei cari ocolesc și pîndesc casa unde locuiește o femeie iubită.

— Dar curînd vom afla adevărul, zise Bibescu, și, sculîndu-se, chemă un ofițer cărui dete cîteva ordine.

— Ce cruzi sînt bărbații! exclamă doamna, care, înțelegînd ordinele date, își ascunse capul în mîni. Apoi uitîndu-se drept la soțul ei, îi zise:

— Cel puțin făgăduiește-mi că nu-l vei lăsa să moară sub lovituri.

— Sint și eu creștin, zise Bibescu-vodă, sărutînd-o cu iubire de mai multe ori, și apoi ieși, însoțit de Olteniceanu.

— Nu știu de ce, își zise doamna, rămîind singură și uitîndu-se la firicelul de resedă, acest nefericit tînăr, singurul din cei căzuți în ghearele lui Olteniceanu, mă face să am milă de soarta lui.

O grijă dureroasă cuprinse tot sufletul tinerei doamne. Vederile-i rătăceau peste fastul care o înconjurau, dar reci și disprețuitoare.

— Ah! nu știam, exclamă ea, unindu-și mînele, că tronul este înălțat pe spini, că sceptrul strivește inima, că coroana arde fruntea. Ce silă am de această mărire, ce dezgust îmi insuflă acești curteni cari au minciuna pe buze și trădarea în inimă! Ce soartă, să te știi în tot momentul hulit d-o țară întreagă și să n-ai putere d-a sfărîma cuibul de unde plec acei șerpi cari se numesc naționali, liberali, revoluționari, cari înveninează poporul, sapă tronul și ne amărăsc zilele! N-avem putere, căci cînd mugetul poporului se rădică, toți acești boieri tremură, cochetează cu tulburătorii și ne îndeamnă d-a nu lovi pe cei cari ne sapă mormîntul. Numai soțul meu și acest devotat Olteniceanu își mai fac iluzii despre viitor. Eu însă, ca femeile care văd limpede, nu mai am nici una, și aștept cu resemnare ziua cînd vom fi zdrobiți de furia mulțimei sau siliți a fugi... și unde să fugim? Ah! blăstemele doamnei Zoe, acelei nebune, mereu răsună la auzul meu. Oriunde am fugi, umbra ei ne va urmări, glasul ei ne va turbura somnul.

În acel moment țipătul sinistru al cucuvelei răsună în noapte deasupra palatului.

Doamna se sculă înfiorată, se uită cu groază împrejur apoi, acoperindu-și fața cu mînele, se puse pe plîns, zicînd printre oftări:

— Dar de ce mă lasă singură, cînd știe că-mi este teamă și de umbra mea?

Apoi voind a-și face singură curaj, după o scurtă pauză își zise:

— Ce copilă sînt! Cum îmi fac spaimă din nimic! Și chiar cînd poporul s-ar răscula și ar năvăli în palat, ce rău mi-ar face? Nu sînt atîta de frumoasă încît să se îmblînzească, văzîndu-mă? Nu mai departe decît deunăzi, plimbîndu-mă prin tîrgul Moșilor pe jos, am auzit p-o femeie zicînd: „A avut vodă pentru cine să lase pe doamna Zoița!”

Și apropiindu-se de oglindă, doamna Maria se văzu mîndră și frumoasă, dar cu fruntea încrețită.

— Cum aș voi să strivesc capul celor cari mi-au încrețit fruntea! exclamă ea cu o furie-necată; și apropiindu-se de masa încărcată cu hîrtii urmă:

— Să vedem ce ne mai spun rapoartele despre uneltirile lor, rapoarte cari dezminț mine ce spun azi, dar din cari nu înțelegem decît că vijălia se apropie.

Și frumoasa domană, luînd unul din rapoarte, citi:

„*În casa lui Cîmpineanu...*, Nicolae Bălcescu a zis că m.-sa a întrecut prin jafuri și împilări pe toți domnii fanarioți; că atît de mult îi lipsește rușinea de lume, încît a mers a propune să se schimbe legea asupra zestrei ca să poată prăda pe nenorocita doamnă Zoița de averea ei.

Cîmpineanu a zis: — Din fericire pentru moralitatea publică, vodă Bibescu a primit o bună palmă, căci marea majoritate a Adunării a respins cu scîrbă propunerea. Toți pare că avem naintea ochilor două femei: una, soția tristă, nebună și alta, țiiitoarea tru-fașă, cutezătoare și încărcată de onori...”

— Ah! strigă doamna cu ochii scînteind de mînie și bătînd cu pumnul în masă, cum aș înfige o mie de ace în limba care mă hulește atîta!

— Dar, urmă ea, după oarecare gîndire, este o lipsă de respect sau delicateță din partea lui Bibescu, d-a lăsa ca asemenea ocări scrise să-mi cază în mîină... Este adevărat însă că eu am venit în cabinetul lui... Dar ce să fac? Mi-e atît de mult frică să stau singură! Și apoi el nu voiește să se lungească la vorbă cu mine bărbații sau femeile; tot se teme că-mi vor comunica din cele ce se spun despre mine... Dar ce-mi pasă! Să vedem ce mai este?

Și trecu la un alt raport:

„*Casa lui Eliade*: Arhitectul Melic a spus că este uimit de nerușinarea m.-sale stăpînitorului, care voiește ca din clădirea Teatrului să-și facă un alt palat la Băneasa.

— Fiind însărcinat cu facerea teatrului, a zis Melic, am refuzat să dau înscris că am primit o sută mii de cărămizi, iar nu douăzeci și cinci mii de cărămizi cît primisem. M-a chemat și mi-a zis: — Ce dracul, trebuie să urli cu lupii!

— Nu știu să urlu, am răspuns.

— Atunci du-te și lasă pe alții cari știu să urle mi-a zis vodă. Neavînd ce face, m-am retras și a însărcinat pe altul cu lucrarea.

Un școlar dintre cei cari se aflau față, Dimitrie Gimpa, a zis:

— Mă voi duce la Băneasa unde să lipesc pe ziduri versuri în cari să spun tîlhăriile ce se fac pentru gustul Pompadurei din valea Dîmboviței.“

— A! strigă doamna, scrișnind dinții și sculîndu-se ca o leoaică, și acel școlar este aci în beci. Iadul l-a dat în mînele mele. Nu se poate plăcere mai mare decît să-l văd dîndu-și sufletul sub lovituri.

Și trecînd iute în apartamentul ei, își înveli capul și fața cu o dantelă neagră, prin care i se vedea ochii scăpărînd de furie, se înfășură într-un șal, și în acea oră tîrzie a nopții, pe cînd cite o lampă fumega ici și colo, iar sentinelele dormitau rezimate în puști prin coridoare, doamna păși ca o fantasmă sinistră, dînd lozinca celor cari voiau s-o oprească.

Ajunse în ușa beciului unde păzea o sentinelă, o deschise, se opri puțin, apoi ca cum și-ar fi ațîțat din nou mînia, coborî răpede treptele cari duceau în acel mormînt.

MÎNGÎIERI PĂRINTEȘTI

Să ne întoarcem cîteva momente mai înapoi.

Vodă Bibescu și credinciosul său Olteniceanu, ieșind din cabinetul unde lăsase pe doamna, trecură

într-o cameră de unde ieșiră cu cîte o mască în mînă și înfășurați în mantale lungi și largi, cari le ascundeau vestimintele.

Trecînd printre sentinelele cari prezentau armele, coborîră în curte. Mascîndu-și fețele, se îndreptară spre ușa din afară a beciului cel mare, o ușă cu zăbrele de fier, unde era o sentinelă.

Dînd lozinca sentinei, împinseră ușa și începură a coborî scara. În capul de jos al scării era o altă ușă.

Acolo aștepta temnicerul, acel lipcan cu mutra țigănească. Ținea într-o mînă un felinar, cu care lumina scara, iar într-altă mînă mănunchiul de chei. La spatele lui erau înșirați alți patru lipcani, din cari unul avea sub braț un mare mănunchi de nuiiele lungi, iar ceilalți cu cîte un felinar și osebite unelte de tortură, toate datorită minței născocitoare a lui căpitan Costache Chiorul, zbirul acelei domnii.

Cînd Bibescu și Olteniceanu ajunseră la cele din urmă trepte, temnicerul întoarse cheia în broască, trase zăvorul și împinse ușa care izbi gemînd pările.

Lumina acelor felinare nu putu sparge întunericul din acea uriașă subterană; totuși luminează o parte dintr-însa și pările albi de muzezeală.

Gimpa, la zgomotul ușei izbind pările și la lumina felinarelor, se deșteptă din somnul cel greu care îl coprinsese, împinse rogojina și se sculă în picioare. Apoi se uită lung cînd la cele două fețe mascate, cînd la cei cinci călăi. Nimic în fața lui nu trăda teamă. Nu puteai citi decît o sumbră resemnare. Un zîmbet desprețuitor flutura din cînd în cînd pe buzele lui, cînd vedea nuiiele și uneltele de tortură, pe cari faima le făcuse de mult cunoscute lumii.

Bibescu se uită curios și lung la acea ființă costelivă, care, cu brațele încrucișate pe piept, cu aerul și privirea părea că-l bravează.

O lungă tăcere urmă, în care nu se auzeau decît feștilele plesnind în felinare și picăturile de umezeală căzînd din boltă și pări.

Atitudinea acelu omuleț liniștit și resemnat impunea puternicului gospodar, care-și frămînta mintea cum să înceapă convorbirea cu mai multă dibăcie.

Cînd văzu că și cei din jurul lui se simțeau turburați, apucă cea dintîi cale ce i se înfățișă, zicînd:

— Racoveanu, care este unul din cei mai mari și mai iubiți boieri ai domniei, s-a plîns agiei că acum cîteva zile i s-a furat o cutie în care erau giuvaerele familiei. A declarat agiei că te bănuiește!...

Gimpa răspunse cu un zîmbet atîta de ironic, încît Bibescu se turbură.

— Văzîndu-te, urmă el, am înțeles îndată că, chiar dacă ai fi furat acele giuvaerii, a fost un simțimînt înalt care te-a împins la aceasta. Precum știm și noi, aceștia de la agie, revoluționarii se plîng că nu au bani și-i caută prin toate mijloacele. Ca tînr care idolatreză pe acei oameni, se poate să fi luat giuvaeriile și să le fi dat lor, pentru ajungerea scopului patriotic ce urmăresc.

Junele pufni într-un rîs cu hohot.

— De ce rîzi? strigă răstit Olteniceanu.

— De ce rîd?... Căci dacă ar fi fost să fur ceva din casa boierului Racoveanu, n-aș fi furat acele giuvaerii, ci altul mult mai prețios, mult mai dorit...

— O fată cu ochii negri și scînteietori? îi zise vodă Bibescu.

— Măria-sa este vrăjitor? — întrebă junele, țintind asupra lui Bibescu o privire scrutătoare.

Acesta, auzind intitularea cu care i se adresa junele, nu-și putu înfrîna o mișcare:

— De ce-mi zici măria-sa cînd nu sînt decît un agent al poliției secrete?

— Să nu mai jucăm această greșoasă comedie, răspunse junele cu dezgust. Ești măria-sa George Bibescu, căci numai măria-sa ar avea interesul d-a-și ascunde roșeața frunței cînd joacă un rol atît de nedemn. Cît pentru domnul de alături, care asemenea este mascat, se ascunde decît ca să nu trădeze pe fatalul consilier al domniei. Fața lui este o mască. Mă mir de ce a mai pus și pe aceasta!

— Insolentule, strigă Olteniceanu, te voi pedepsi chiar cu mîna mea.

Și smulgînd din mîna unui călău un gîrbaci ale cărui sfîrcuri aveau în vîrf alice și cîrlige, voi să lovească pe semețul tînăr, Bibescu îl opri zicîndu-i:

— Înfrînează-te.

— Ca să nu mai lungiți vorba și să pierdeți timpul, să vă spun eu pentru ce m-ați adus aci, zise Gimpa. Nu pentru un hoț murdar s-ar fi deschis beciul palatului domnesc. Măria-sa crede că știu hotărîrile comitetului revoluționar și prin durere voiește să-mi smulgă trădarea. Măria-ta, pentru că voiesc a-ți cruța încă o infamie, ascultă: Nu știu nimic decît că ești desprețuit și urît de tot ce este curat în această țară și că nu dorim alt decît ca țara să scape de un asemenea domn. Cum și cînd, nu știu.

— Vom vedea dacă știi numai atît, zise Olteniceanu, întorcîndu-se și șoptind călăilor.

Aceștia se apropiară de nenorocitul june, care, galben, dar fără să tremure, le zise:

— Nu este trebuință să puneți mîna pe mine. Spune-ți ce am să fac și voi face.

— Să rămii gol pînă la brîu, răspunse temnicerul cu mutra țigănească.

— Îndată, și cu cel mai mare sînge rece și iuteală, Gimpa își aruncă vestmintele și cămașa, arătînd la lumina felinarelor un corp care ar fi smuls admirația unui statuar. Gimpa putea zice ca eroul lui Alfred de Musset: „Natura m-a făcut mic, doar ca să mă facă gingaș!“ Toate erau perfecte într-însul.

Unul din călăi trînti jos vrafal de nuiete. Luînd cîteva în mîna stîngă și una în cea dreaptă, începu a-și exercita brațul, simulînd lovirea în aer.

— Măria-ta, zise junele cu un zîmbet trist, te rog să ierți slăbiciunea fizică. Corpul are să geamă, are să se zvîrcolească. Sub lovituri îți va părea că cer iertare. Să fii sigur însă că sufletul meu nu este complice și că într-însul nu plutește decît o credință, aceea că ești mai mizerabil decît cei cari pradă și omoară la drumul mare.

Înainte d-a zice aceste cuvinte, doamna Maria apăruse în pragul ușii și asculta.

Doamna Maria învălui dintr-o privire acea grupă sinistră și, ținând ochii asupra junelui, își zise:

— Indignarea contra acestui rătăcit de patima politice, îmi va da oare puterea d-a asista la chinul lui?

Și simțind că picioarele nu o țin, se rezimă de stîlpul ușei.

— Lovește cu mai multe nuiiele deodată, zise Olteniceanu lipcanului.

— Te temi că numai cu una durerea nu va fi destul de vie! strigă Gimpa cu amărăciune, și aruncînd ochii către vodă Bibescu urmă: — Ce nenorocită este țara al cărei domnitor se înconjoară de asemenea monștri! Și cînd mă gîndesc că de cîțiva ani această hiară, cu figură de om și cu vorba dulce, mă stimula cînd veneam naintea măriei-tale să iau răsplata zelului meu la studiu! Cum aș fi rîs cu hohot de acela care mi-ar fi spus că într-acest om cu exteriorul plăcut se ascunde tot ce poate fi mai hidos și mai sălbatic!

— Începe, strigă Olteniceanu, galben de minie.

Și călăul începu.

La fiecare lovitură o dungă se umfla pe spinarea bietului june. Nu se auzea decît șuierea nuiielelor și sunetul surd al izbirei în carne. După cîteva izbiri, dungile umflate se neteziră, spinarea se învineți și sîngele începu a roua.

Gimpa-și astupase gura cu mînele, ca să-și încece gemetele. Durerea îi smulse lacrimi cari începură a curge șiroaie, dar nici un strigăt nu ieși din gura lui.

Vodă Bibescu se plimba în sus și în jos, nemai-voind să vadă; numai Olteniceanu contempla c-o voluptate sălbatică.

Cînd călăul își simți brațul ostenit și se opri ca să mai răsuflă, junele martir murmură cu vocea stinsă:

— Să mor fără s-o mai văd!

— Ce zice? întrebă Olteniceanu pe lipcani.

— N-am înțeles, măria-ta, răspunse temnicerul.

— Ce ai zis? întrebă Olteniceanu pe Gimpa, apropiindu-se de el,

— Mizerabile! răspunse acesta, strîngînd pumnii de durere.

— Cel cu gîrbaciul să lovească!

Și zece lovituri ale acelui gîrbaci, care avea în sfîrcuri alice și cîrlige, îi făcură spinarea carne vie din care țîșnea singele.

— Oh! se auzi din gura junelui, și învîrtindu-se îndoit spre spate, căzu ca un buștean la pămînt. Pămîntul răsună de căderea lui, dar răsunară și bolțile de țipătul doamnei Maria, care căzu leșinată pe pragul ușii.

Bibescu-vodă alergă spăimîntat și o rădică în brațe.

— Doamna aci! exclamă Olteniceanu, care se apropie, pe cînd Bibescu dezvelea fața soției sale.

— Ajută-mi s-o scot d-aci! răspunse acesta.

Și cu cea mai mare iuțeală urcară scara, ducînd în brațe pe nefericita doamnă care nu mai da nici un semn de viață.

Peste cîteva momente o întindeau în patul ei și se sileau s-o deștepte.

După multe îngrijiri, doamna Maria începu a mișca pleoapele, a ofta greu; deschizînd ochii mari, văzu pe Olteniceanu și strigă cu groază:

— Ucigaș!... Fugi!... Fugi!... Fugi!...

— Fugi, îți zice! îngînă rugător Bibescu-vodă, în-genunchind la pat și sărutînd mîna soției sale...

Olteniceanu se retrase umilit, dar rînjind. Doamna îl urmă cu ochii îngroziți, pînă îl văzu ieșind; apoi înclinînd capul pe umărul soțului ei, o năpădi plînsul.

Lacrimile nefericitei părechi se amestecară.

Plînsul întremînd-o puțin, doamna zise cu jale:

— George, mizerabilul acesta te-a pierdut... Nu ne mai rămîne decît să fugim. Țara nu poate suferi în tronul ei un călău... Să fugim departe, departe, ca lumea să ne uite, să ne ierte... Uitați, iertați, vom fi fericiți, căci te iubesc.

Apoi rădicîndu-se pe pat, coprînsă d-o nouă groază, strigă:

— Dar unde s-a dus el?... George, aleargă îndată să nu mai atingă p-acel tînăr. Acum să-l scoată afară, acum să-l ducă la părinții lui, acum să cheme doctor.

Vreau să-l învieze, să-l însănătoșească... auzi tu?... Și dacă nu faci ce vreau, ies în strade și strig că ești...

Și atîrnîndu-se cu brațele de gîtul lui, urmă plîngînd:

— Aleargă îndată, un fir de păr să nu se mai cletine din capul acelu nenorocit. Du-te, du-te!

Și sculîndu-se din pat, doamna Maria împinse pe soțul ei, care plecă făgăduindu-i că va face cum zice ea.

Ieși și alergă îndată la teatrul acelei crime, tremurînd d-a nu afla decît un cadaver.

Văzu pe Olteniceanu și călăii aplecați asupra junelui, la lumina felinarelor, privindu-i fața și pieptul care zvîcnea.

— N-a murit? întrebă cu groază vodă Bibescu.

— Nu, măria-ta, răspuse unul din călăi, dar poate să se ducă.

— Vreau să trăiască, auziți voi! strigă Bibescu, bătînd din picior și frîngîndu-și mînele, se uită lung și dureros la fața junelui, față de mort.

— Dacă este așa, măria-ta, să-l scoatem de aci. Altminterea nu va deschide ochii decît ca să-și dea sufletul.

— Cincizeci de galbeni fiecăruia, strigă domnul, dacă acest tînăr scapă cu viață.

Apoi întorcîndu-se către Olteniceanu, urmă:

— Să-l scoată de aci, să-l ducă în ascuns undeva, să-l îngrijească bine și ia măsuri ca ceea ce am făcut să nu se afle.

— Nu ar fi mai bine mort decît viu? zise Olteniceanu.

— Taci, pentru Dumnezeu! strigă Bibescu cu spaimă. Răspund de viața acestui june naintea doamnei. De zilele lui atîrnă amorul, fericirea mea. Ai înțeles? Ordon!

Olteniceanu se înclină cu respect și supunere, dar fără să-și poată opri un zîmbet rău.

Peste cîteva minute, călăii, în vestminte de pescari, scoteau pe nenorocitul june din acel beci, îl duceau pe brațe prin grădină la margina Dîmboviței; acolo

il puneau cu dinșii într-o luntre și apucau în josul apei spre Radu-Vodă.

Noaptea era întunecoasă și picături de ploaie începură a cădea.

Dîmbovița se turburase. Pe atunci toată apa ei curgea prin capitală, așa că mai la fiecare casă pe maluri era cîte o luntre pentru felurite trebuințe. Luntrele pluteau în sus și în jos. Acest folos însă capitala îl plătea cu dese și mari nenorociri: Dîmbovița îneca partea cea mai importantă a Bucureștilor.

Domnitorul Știrbei împlini cîțiva ani în urmă ceea ce proiectase ministrul Știrbei: facerea șanțurilor cari scăpară capitala de potoape.

Noaptea fiind înaintată, luntrea ajunse în dreptul bisericuței Bucur și se opri lîngă mal.

— Mai mișcă? întrebă unul din acei lipcani, aplecîndu-se și punînd mîna la inima lui Gimpa. Hîrra! strigă el nemulțumit de ceea ce simțea. Mi se pare că dă ortul popei.

— Se duc dracului cei cincizeci galbeni! răspunse un altul. Dar să-l dăm iute jos. Poate moș Ignat, făcătorul de minuni, l-o învia.

Și îndată rădicîndu-l pe brațe cu multă îngrijire, îngrijire izvorîită nu din milă, ci din făgăduiala celor cincizeci galbeni pentru fiecare, trecură pe mal; apoi printre sălcii apucară o potecuță care-i duse la o căscioară ascunsă între pomi.

— Moș Ignat! strigă unul dintre ei, bătînd la ușă. Scoală c-am prins ceva cu plasa.

— Plasa voastră! se auzi mormăind năuntru. Ce o mai fi!

Ușa se deschise și lipcanii intrară cu sarcina lor. Știînd seama casei, așezară pe tînăr în pat. În timpul acesta numitul moș Ignat răscolea cenușa, scotea un tăciune, sufla într-însul pînă flăcăra și aprindea o văpăiță; apoi cu ea în mîină moș Ignat, un bătrîn ca de vreo șaptezeci ani, cu părul alb ca zăpada, cu fața blîndă, se apropie de corpul care sta nemișcat în pat.

Văzîndu-i fața, văzîndu-i sîngele, bătrînul se retrase, strigînd cu indignare:

— Ce!... și copiii sînt dați acum pe mîna voastră, tîlharilor? Ce a putut face copilul acesta? O fi lovit cu zmeul butca domnească!... S-o fi supărat doamna și l-a dat pe mîna voastră! O mînie a lui Dumnezeu, cum de nu-i trăsnești!

— Lasă blăstemele, moș Ignat, zise chelarul beciului, și caută să-l scapi... căci ca să-l scapi îl aducem aci, știindu-te mai meșter decît toți vracii din lume... Dacă o scăpa, ai de la fiecare dintre noi cîte un galben.

— Să-l scap! răspunse bătrînul, clătînd capul. Mai bine un preot să vă scape sufletul.

Și începu a scoate de pe corpul junelui vestmintele pătrunse de sînge. Cînd îi văzu spinarea sfîșiată ca cum cincizeci de șoimi s-ar fi jucat cu ghearele în carnea lui, se ridică și luînd un ciomag, strigă către lipcani:

— Acum să pieriți din ochii mei că vă zdrobesc capul.

— Iacă pierim, zise chelarul, dar scapă-l, și gura-ți fie mută ca mormîntul căci limbușia o plătește capul.

Cînd lipcanii ieșiră, bătrînul închise ușa după ei.

CĂUTAREA BĂNUITULUI

Am lăsat pe Marin Naționalul și căpitan Hristescu mergînd unul după altul, dar depărtați cît puteau vedea cu ochii în noapte. Amîndoi credeau că junele Gimpa îi urmează, căci cum am spus, răpirea acestuia se făcuse iute și fără cel mai mic zgomot.

Ajungînd în dreptul bisericii Gorgani, Marin se opri în ușa unei cofetării și așteptă pe Hristescu; apoi amîndoi așteptară pe Gimpa. Așteptarea lor fu lungă și deșartă. Pierzînd răbdarea, Marin luă de braț pe întîiul român căpitan de corabie și trecu podul spre Mihai-Vodă.

Cînd nu văzu pe nimeni în jurul lor:

— Ce crezi de această dosire? întrebă Naționalul pe căpitanul.

— Nu-mi miroase bine, răspuse acesta cu un zîmbet ironic.

— Nici mie. Încep iar a bănuî pe acest tînăr. În cine să te mai încrezi?... Şi apoi, nu ştiu cum s-a purtat, dar el cîştigase încrederea tuturilor din comitet, aşa că ştie poate mai mult decît noi. Trebuie să dăm de ştire.

— Nu, zise Hristescu, care nu bănuia aşa de răpede, să aflăm mai întii de ce nu s-a ţinut de noi şi unde s-a dus. Ştiu că cei din comitet nu cam iau în serios şi chiar cam bănuiesc pe cei ce aruncă bănuiala asupra altora.

— Ai dreptate. Dar unde să-l aflăm?

Şi după ce se gîndi puţin, urmă:

— O idee! Dacă el ne vinde, trebuie să fie cunoscut la agie. Să mergem a întreba pe aprozi, dacă l-a văzut p-acolo.

— Eşti încăpăţinat în bănuielile tale. Eu tot nu-mi vine să cred că acest tînăr ar putea să ne trădeze. Ceea ce înţeleg, este că nu i-a plăcut să meargă acum cu noi, şi jura ce bănuiesc, este că o fi pîndind chiar acum în jurul vreunei case iubite... Umblă totdeauna cu capul în cer, iar cu picioarele se izbeşte de pietre şi dă prin noroi; deci, trebuie să fie înamorat, şi, ca înamorat, ce-i mai pasă lui de ţară? El nu vrea decît să-şi dogorească sufletul în ochii iubitei sale. Tu zici să-l căutăm la agie, eu zic să-l căutăm în jurul casei lui Racoveanu. N-a văzut nimeni pe Smaralda Racoveanu fără a fi săgetat de ochii ei, cari, dacă n-ar fi stele în cer, sînt ei pe pămînt.

— Eşti cu capul plin de romane, îi curmă Marin Naţionalul. Îl vom căuta şi p-acolo. Decamdată fiind aproape de agie, să întrebăm.

— Bine, du-te singur, eu te aştept aci. Nu-mi place mirosul de agie, mă face să strănut.

— Aşteaptă dar, şi Marin plecă cu paşi grăbiţi. Întră în curtea agiei şi ducîndu-se la cancelarii, întrebă din odăiaş în odăiaş dacă a văzut pe un băiet Gimpa.

— Nu l-a adus aci, îi răspuse unul în cele din urmă.

— Dar unde l-a dus? întrebă Naţionalul nedormit.

— Nu știu, răspunse odăiașul; apoi țintindu-l bine, urmă: Dar de unde ești?

— De la coconul Vilara.

— Aș! De la coconul Vilara să trămîță a întreba pe odăiași, ce se potrivește! Așteaptă puțin.

Și adresîndu-se ironic către un alt odăiaș:

— Nicolae, ține de vorbă domnului pînă-i aduc răspunsul! și intră în o cancelarie.

Nicolae se apropie de Marin Naționalul, care începu a tremura. Înțelese că din acel moment era arestat. Începu a-și frămînta capul cum să scape.

— Ai tutun, domnule? îl întrebă Nicolae, odăiașul.

— Îmi pare rău că nu am, răspunse Marin, regretînd amar că-i lipsea acest mijloc d-a cîștiga harul prea puternicului odăiaș.

— Nu tragi tutun... Se vede că vrei să te popești?

— Așa! exclamă Marin al cărui cap lucra mereu.

Dar dacă ești bun să trimiți pe cineva să cumpere!

— Cum nu! răspunse Nicolae, luînd sfațul ce-i întindea. Mai cu seamă că ai să aștepti mult timp răspunsul aci.

— Nicolae, cheamă un dorobanț! zise un cancelarist, scoțînd capul pe ușă și dispărînd iute.

— Acum, cocoane, răspunse odăiașul, și întorcîndu-se către Marin Naționalul, adăugă:

— Așteaptă că aduc și tutun. Dacă tragi cu ciubucul, am unul în vizuina mea.

Și plecă iute.

Dar abia odăiașul făcuse cîțiva pași și Marin Naționalul începu a rade zidul cu inima tremurînd. Ieșînd în curte, se puse pe fugă spre ieșire.

— Stai! strigă sentinela, văzîndu-l trecînd ca o săgeată.

Dar Marin nici gînd n-avea să stea. Picioarele-i sfîrșiau.

— Ochește și trage, zise caporalul.

— Dar nu-l mai văd, zise sentinela ochînd și trăgînd.

Un răcnet se auzi în capul stradei, apoi nimic.

Glontelee trecu prin brațul stîng al lui Marin Naționalul care, zguduit, dete un răcnet; apoi, apăsîndu-și cu mîna dreaptă rana din care gîlgîia sîngele, își urmă fuga.

Bietul tînăr nu era din cei curajoși, din cei cari așteaptă fără tremur moartea. Din moment în moment se aștepta ca un nou glonte să-l izbească în spate, să-i pătrundă inima și... adio, lume!

De aceea, în groaza lui, fugînd, se ruga la toți sînții și sîntele calendarului.

Pe cînd picioarele îi sfîrșiau, pe cînd sîngele îi curgea din rană printre degetele mîinii drepte, buzele îi murmurau numele sînților și sîntelor din luna iunie precum:

„Sînte Nicefore, mucenicule Iustine, mucenițo Apilino, sînte Iudo, mucenițo Agripino, scăpați-mă de urgia în care am căzut! Doamne... Doamne Isuse Hristoase, mucenițo Fevronio, cuviosule Samsioane, sînților cardași Petre și Pavel, veniți-mi în ajutor!”

Dar cu toată invocarea sînților din luna iunie, la începutul căreia se desfășurau aceste evenimente, bietul Marin n-avu să mulțumească decît sîntelor lui picioare, cari, mai agere decît ale ogarului, îl scăpară din goana cîtorva soldați trămîși după el.

Fără să-și fi propus o țintă în fuga lui, fără să-și dea seama de unde-l duc picioarele, deodată se trezi deschizînd o portiță și trîntînd-o după el, intrînd într-o casă și trîntînd iar ușa după el, năvălînd într-un salon, unde erau mai mulți inși adunați, căzînd într-un scaun și strigînd

— Fugiți că suntem vînduți!

Picioarele, din deprindere sau din întîmplare, îl dusesse chiar la Nicolae Bălcescu, unde în acel moment erau adunați dintre luptătorii mișcării naționale.

Toți se grăbiră a-i da ajutorul cuvenit, legîndu-i rana, care nu era periculoasă.

Cînd fu în stare să vorbescă, Bălcescu îl întrebă:
— Spune acum cine te-a rănit?... Cine ne-a vîndut?
Și Naționalul spuse tot ce știm.

Cei din jurul lui rămaseră mult pe gînduri.

Nicolae Bălcescu curmă tăcerea, zicînd:

— Din cele ce ne-a spus Marin, nu înțeleg că tînărul Gimpa a putut să ne vînză; înțeleg însă că fiind știut în legături cu noi și cu Racoveanu și cum Bibescu se teme din amîndouă părțile, l-au rădicat.

— Și, adăugă Bălcescu, odăiașul la întrebarea lui Marin a răspuns că *nu l-a adus acolo*. Apoi un vînzător nu se aduce, ci se duce.

— Oricum, zise Eliade, trebuie să ne convingem din acestea și din cele ce v-am spus că suntem urmăriți de aproape, și că, dacă nu vom grăbi, dintr-un moment într-altul putem fi zdrobiți și mișcarea năbușită în sînul ei.

Toți conveniră că nu mai este timp de amînare și că prudența reclamă de la fiecare să se ascundă pînă cînd va bate ora d-a se afla la postul lor.

— Eu, zise Eliade, chiar mîne dimineață plec la Islaz, ocolind prin Tîrgoviște.

Dar acestea fiind inelele istoriei, le lăsăm și ne întorcem la principalii eroi ai romanului nostru.

Căpitan Hristescu, sau cum se numea el: înfiul român căpitan de corabie, se apropiase de agie și aștepta întoarcerea lui Marin Naționalul. De la lumina unui felinar văzu pe acesta fugind ca un iepure, auzi pocnetul puștei, văzu pe soldați alergînd în urma lui, și fără să-și dea seama, se puse și el cu soldații în goana amicului său.

Acesta, ajutat de agerimea picioarelor, de întunericul nopței și de cotirea stradelor, pieri ca o nălucă din ochii lor și fură siliți a se întoarce.

Unul din soldații, cari văzuse pe Hristescu gonind cu dînșii, se apropie de dînsul și-i zise:

— Nu-l puturăm prinde, domnule...

— Căpitan Hristescu, adăugă iute marinarul nostru, ca să curme familiaritatea soldatului și să-i impună.

— Să trăiți, domnule căpitan! strigă soldatul, salutînd militărește gradul. Nu-l puturăm prinde!

— Dar de ce voiăți să-l prindeți?

— Zău, nu știm. „Puneți mîna pe el!” ne-a zis căprarul, după ce a descărcat pușca și ne puserăm în goană. Dar cum să-l prinzi, cînd felinarele acestea nu licăresc nici la douăzeci pași?

Și apropiindu-se de postul agiei, căprarul și cei doi odăiași le ieșiră nainte.

— Îl aduceți? strigă căprarul.

— Nu, căprar, că i-am pierdut urma, răspuse un soldat. Iacă l-a gonit cu noi și domnul căpitan... Dar cum să prinzi năluca?

— Să trăiți, domnule căpitan! urlă căprarul cu o voce de tunet...

— Trăiți, trăiți, răspuse căpitanul nostru cu îngîmfare. Dar cine era acela pe care-l gonirăm?

— Să vezi, domnule căpitan, zise odăiașul, care însărcinase pe Nicolae a ține de urît fugarului nostru, astă-seară s-au dus trei tiști să ridice p-un școlar, care tot colindă prin valea Cotrocenilor. Nu trecuse două ore după plecarea lor, și iacă vine un domn, care mă întrebă dacă am văzut pe domnul Gimpa. Am înțeles îndată că era în legătură cu acel Gimpa, că prin urmare trebuia să punem mîna și pe dînsul; dar pînă să dau de știre mai-marilor mei, s-a făcut nevăzut.

— Păcat că n-am putut pune mîna pe dînsul, zise căpitanul Hristescu, simulînd nepăsarea. Trebuie să fie și el părtaș cu acel Gimpa!... Dar ce a făcut acela?

— Este din cei cu revoluția!

— A! și unde este acum?

— Apoi p-acea nu-i aduce aici, ci într-altă parte, căci alte persoane le ia tacrirul. ...

— Așadar nu știți bine dacă l-a prins?

— Tot așa desigur sînt că l-a prins, cum te văd. De două zile tistul Iordache îi ține urma, și cînd tistul Iordache dă în urma cuiva, apoi acela mai drăcos decît dracul să fie și tot nu-i scapă.

Căpitanul de marină înțelese că nu putea să afle mai mult, și dorindu-le izbutire în urmărirea cumplitului zavergiu, le zise noapte bună și plecă spre Izvor.

Nu era nici din cei care amenință să spulbere pămîntul în mîină, nici din cei cari năbușesc cu amicia pe cel dintîi venit, dar nu-i lipsea nici oarecare curaj, nici oarecare simpatie pentru a veni în ajutorul celor nefericiți.

— Că Naționalul a scăpat, își zise Hristescu mergînd, nu mai încape îndoială. Am văzut cu ochii. Dar acum unde o fi Gimpa?

Și tot frămîntîndu-și capul, ajunse la ideea că trebuie să dea de știre marelui boier Racoveanu. Omul nostru nu era din aceia cari avînd o minte născocitoare, să stea să aleagă din mai multe idei. O idee, o dată născută, o punea și în lucrare, cu siguranța că mintea lui, ostenită d-o naștere atît de grea, mult timp va sta în repaus, stearpă.

Peste cîteva minute era în curtea lui Racoveanu. Servitorii albi și negri, liberi și robi, toți erau în mișcare. Știrea că cea mai frumoasă din fiicele boierului se mărită cu cel mai frumos din coconii Bucureștilor, în cîteva minute ajunsese din gura celor de sus în auzul celor de jos; și acum lămureau faptul, care cum îi tăia capul.

— Dar de ce atîta zor pentru nuntă? înteba o bătrînă roabă. Abia astă-seară au spus fetei și după poimîine, duminică, vor să facă nunta! Ce atîta zor!

— Dar tu nu înțelegi, răspunse un alt rob, cu figura inteligentă, pentru că nu știi ce se vorbește prin lume. Dintr-o zi într-alta, o să înceapă o nouă zaveră... și boierul nostru se grăbește a-și mărita fata, ca, cu toți împreună, să plece peste munți.

— O fi! răspunse țiganca.

Tocmai atunci căpitan Hristescu ajunse între ei și întrebă cum să vorbească marelui boier.

Un tînăr oltean, care servea în apartamentul boierului, îl conduse. Fu primit chiar în sala din fața salonului, unde era adunată familia.

— Ce dorești? întrebă Racoveanu, ieșindu-i nainte și aruncînd asupra lui o privire pătrunzătoare.

Căpitanul nostru, fără a-și pierde cumpătul sub acei ochi inteligenți, răspunse că știind bunăvoința ce marele boier a arătat junelui Gimpa, s-a crezut dator a veni să-i dea de știre că chiar în acea seară l-au arestat oamenii agiei.

— Gimpa arestat? întrebă Racoveanu, încruntînd sprîncenele. Și pentru ce?

— Nu știu bine, răspuse Hristescu, dar îmi pare că-l bănuiesc de legături cu revoluționarii.

— Dar între ei este și locul tinerimei, adăugă marele boier care în suflet era mai democrat decît democrații.

Cuvintele lui Racoveanu răsunară în auzul celor din salon.

— Bietul Gimpa! strigă Smaralda, luînd de mîna pe fidanțatul ei. Dar cînd ai venit, urca și el scara în urma dumitale. Aflîndu-ne într-un eveniment atît de solemn pentru noi, n-a mai stat de vorbă după obicei.

— Se vede că o fi, răspuse George Boldur, din școlarii cari lipsesc versuri ocărîtoare pe zidurile palatului domnesc.

— Oricum ar fi, zise Smaralda, privindu-l rugător, mîne să-l scapi. De nunta noastră nu vreau să fie nimeni în nefericire.

Și o adîncă înduioșare pătrunse sufletul frumoasei fete. Poate că chiar în acel moment, nefericitul tînăr, pe cînd loviturile îi sîngerau corpul, îi trămitea suspinele adîncului și misteriosului său amor, căci două lacrimi se legănară în genele ei.

— Voi cerceta mîne despre dînsul, zise domnul Racoveanu către căpitan Hristescu, și voi face tot ce trebuie.

Căpitanul nostru se retrase.

Marele boier rămase afundat în gînduri cîteva minute. Apoi apropiindu-se de fiica lui, o sărută pe frunte, și strîngînd mîna viitorului ginere, zise cu solemnitate:

— Copiii mei, după ce vă veți cununa duminică, trebuie să plecați peste Olt. Cînd se apropie vijălia, paserile trebuie să-și caute cuibul.

— De ce vijălie vorbești, tată? îl întrebă Smaralda, luîndu-l de gît.

— Dacă ai avea vîrsta mea, ai auzi-o cum se apropie, mugind în aer!

Și cu aceste cuvinte se încheie toată grija despre soarta junelui Gimpa în casa către care îi zbura mereu dorul stropit de lacrimi.

A doua zi dimineața căpitan Hristescu se duse la Marin Naționalul. Îl află culcat în pat și gemînd, pe cînd doctorul Mawer îi lega o rană ușoară ce-i făcuse glonte, răsîndu-i puțin brațul. Marin, văzîndu-l, începu a se văita ca cum i-ar fi tăiat un picior. Întîiul român căpitan de corabie nu-și putu opri un zîmbet.

— Rîzi, inimă de piatră, strigă Marin, aruncîndu-i o privire fulgerătoare, căci nu știi cît sufăr...

— Cum să nu rîd! zise Hristescu. Aș fi voit să te văd în locul meu pe Marea Neagră, în furia acelei furtuni cum nu s-a mai pomenit din timpul lui Darie împărat.

— Oh! oh! oh! striga Marin, și în curînd are să fie nuntă, și eu nu voi putea juca la nuntă!

Dar tocmai atunci doctorul Mawer, terminînd legarea, îi zise:

— Acum poți să te scoli și să mergi la nuntă.

— Cum domnule doctor? strigă Marin. Pot să mă scol?

— Dar de ce ai sta ca o babă în pat pentru o mică zgîrietură? răspuse doctorul. Pentru premenirea legăturii voi trimite un om de la spital.

Și doctorul, salutînd, ieși.

Amîndoi își comunicară ceea ce știau. În cele din urmă Hristescu zise:

— Trebuie să aflăm ceva despre soarta lui Gimpa.

— Nu mă amestec. Este un om bănuît. Am întreat numai de numele lui, și m-au ciuruit gloanțele.

— Dar este bănuît în bine...

— Ce-mi pasă, dacă pentru mine iese în rău!

— Mă duc să întreb la casa lui...

— Nenorocitul! strigă Marin. Vrei să te arunci în gura lupilor? Dar casa lui trebuie să fie înconjurată de puști, de săbii, de sulii, de tunuri...

— Voi trece prin ele, cum ai trecut și tu, zise căpitan Hristescu, gătîndu-se să plece.

— Merg și eu, adăugă Marin. Ajută-mi să mă îmbrac.

— Să mergi și tu! exclamă Hristescu. Dar știi tu că Leonida de la Termopile este un iepure pe lângă tine?

Și înșirînd felurite glume, îi ajută să se îmbrace.

Peste cîteva minute Marin Naționalul, cu brațul într-o basma roșie atîrnată de gît, plecă, rezimîndu-se cu mîndrie de brațul amicului său.

Apucară spre Crucea de Piatră.

Poate că cititorii au uitat pe gingașa copilă Maria, singura fiică a văduvei Dina Andricu. Este timp să le-o amintim.

TURTURICA

Știm dialogul în urma căruia Gimpa își luase pălăria și plecase din casa văduvei Andricu. Maria îl strigase de mai multe ori, el nici nu întoarse capul. Fata se puse pe plîns. Cînd se simți mai ușurată, își șterse ochii și se dete jos.

Mama ei văzînd-o cu ochii roșii, o întrebă:

— De ce plîngi?

Maria neștiind ce să răspundă, plecă ochii și alte șiroaie de lacrimi începură a-i curge și sînul a-i sălta de sughițuri.

Bătrîna încetă d-a mai învîrți socala cu care răsucea borangicul, o împinse cu piciorul, trase un sca-unel lângă ea și, luînd de mîină pe fată, o făcu să șază. Apoi își scoase ochelarii, îi șterse bine cu un colț al șortului, îi puse iar și apucînd cu brațele pe fată, o lipi de ea și se uită lung în fața și ochii ei. Cu cît se uita, cu atît se turbura mai mult.

— Vai de copiii ai căror părinți nu mai au ochi buni! Cum ai slăbit și îngălbenit! Ce ai tu, fata mea?

Maria, fără a răspunde un cuvînt, își ascunse fața în sînul bătrînei mame și începu a plînge cu hohot.

— Plînsul tău nu spune boală, zise bătrîna, luînd capul fetei și uitîndu-se țintă în ochii ei. Ce ai tu, copila mea?

Nici un răspuns, decît lacrimi și sughițuri.

Văduva Andricu se uită lung și dureros la fată. Capul ei se frămînta să afle adevărul.

— Te-ai certat cu Trică?

— Nu, mamă, răspunse fata, voind să-și înece plînsul.

— De ce a plecat așa de iute?

— Nu știu, mamă. De cîtva timp nu știu ce are.

— O fi avînd și el grijile lui!

— Dar de ce nu mi le spune? De ce stă tot mîhnit? De ce nu doarme toată noaptea? Azi dimineață chiar, după ce a plecat, m-am dus să-i deretec. Știi tu, mamă? Deși n-a mai ieșit din odaia lui aseară, patul era neatins. El nu dormise. Ce o fi avînd?

Dina Andricu se uită iar adînc în ochii fetei. Punîndu-i o mînă pe cap, cu cealaltă mînă își rădică testemelul și fesul, așa că-și dezveli părul cel alb și, bătîndu-se peste păr, zise cu o voce gravă:

— Fata mea, vezi tu părul acesta? A albit fără prihană. În fiecare post m-am împărtășit, în toate sărbătorile m-am dus la sînta biserică, căci n-am avut păcat pe sufletul meu, nici cu fapta, nici cu gîndul. Din calea dreaptă nu m-am abătut. Cînd a fost să moară bărbatul meu, repauzatul postelnic Vasile Andricu, m-a chemat și făcîndu-mi semn să șed pe pat lîngă el, m-a luat de mînă și mi-a zis: „Dino, sînt aproape să întorc ceea ce mi s-a dat: corpul pămîntului, și sufletul lui Dumnezeu. Ne vom despărți. Cît am trăit, eu faptă rea n-am făcut: de aceea telas, săracă de bani, dar bogată de ajutorul celor cari m-au cunoscut. Am scris la toți, rugîndu-i să aibă grijă de soția și fiica mea. Dino, cît timp vei fi văduvă curată în ochii lumii, pînea din casă nu-ți va lipsi. Toți se vor întrece a milui, a îngriji pe văduva postelnicului Andricu!” Și dîndu-mi cea din urmă sărutare, și-a dat sufletul în brațele mele. Adevăr mi-a spus, căci din vorba lui neieșind, noi lipsa n-am cunoscut. Au fost timpuri grele, dar totdeauna, mulțumită Domnului, am avut o azimă sub țest și o fiertură la foc. Eu n-am păcătuit. Dar tu, fata mea, rușina-vei părul acesta care a albit cinstit de lume?

— Nu, mamă, răspuse fata, rădicînd capul și uitîndu-se drept și limpede în ochii ei.

— Dumnezeu să fie lăudat, strigă ea, sărutînd fruntea Mariei, că mi-ai rădicat o piatră de pe suflet. Fuse un minut cînd am tremurat că nu vei ieși din casa părintească fată curată ca crinul.

— Nu te îngriji, mamă.

— Îți mulțumesc că-mi dai credința, fata mea. Am naintea lui Dumnezeu, naintea lumii și naintea celui care a fost cu tatăl tău mai bun decît un frate, o îndoită grijă: aceea de sufletul tău și de sufletul lui Trică. Cînd tatăl său l-a adus să treacă școalele aci și mi l-a lăsat, mi-a zis: „Ai o fată, îți mai aduc și eu alta, băietul meu. Să mi-l dai cum ți-l aduc, fată mare!” Nu vreau să rămîn de rușine, fata mea. Dacă ceva se va strica din curăția lui, să nu se strice din casa noastră; naintea nimărui să n-avem răspundere. Și cum o mamă trebuie să fie pentru fiica ei mai mult decît un duhovnic, spune mic. Dezvăluiește ochilor mei toate cutele inimii tale. Fără grijă, fără teamă, spune: de ce ai slăbit și ai îngălbenit?

— Mamă, adevărul îți voi spune, răspuse fata, luînd-o de gît. N-am liniște, sufăr, de cînd văd pe Trică turburat. Întreabă-l tu ce are.

— Îl voi întreba și va trebui să-mi spună tot. Dar tu ascultă, iubita mea fiică, și nu ieși din cuvintele mele: tu nu-l poți iubi, pentru că nu-l poți lua de bărbat. Și tu ești fată de oameni cumsecade și încă foarte frumoasă; dar vezi învățătura a făcut că Trică n-ar mai fi fericit cu tine. Nu-l auzi cum vorbește? Cartea l-a făcut mîndru. Crede că boierii sînt tot una cu el. De aci trebuie să înțelegi că nu va lua soție pe fata unei văduve sărace; va lua o fată de boier.

— El nu vorbește din mîndrie, mamă, ci pentru că așa crede. Îmi spunea într-o zi, după ce a oprit pe niște băieți cari rîdeau de un țigan, că Dumnezeu a făcut pe toți oamenii deopotrivă; că nu este altă ose-bire decît aceea pe care o face vîrsta și mintea; că numai răutatea și împlinirea unora, a împărțit lumea în boieri, muncitori și robi.

— Oricum ar fi, fata mea, întrerupse bătrîna, nu ieși din cuvintele mele.

Apoi, uitîndu-se împrejur, urmă:

— Iacă a înserat. Mă duc să aprind focul, pentru a găti mîncarea. Tu vezi de paseri, închide cotețul. Cînd va veni Trică, după ce vom mîncă, să mă lași singură cu el. Voi afla ce vierme-l roade.

— Iubită mamă, strigă fata, luînd-o de gît și săru-tînd-o cu recunoștință.

— Mario, Mario! exclamă bătrîna. Nu uita cuvintele mele, căci altmîntea vei plînge cu lacrimile cît pumnul.

Și amîndouă plecară la trebuințele lor.

Noptase și Dimitrie Gimpa tot nu se întorsese. Tăciunii în vatră tot mai licăreau, iar fiertura în oală secase jumătate. Carnea sta înfiptă în frigare, gata să fie pusă la foc. La lumina tăciunilor se vedea un cîne negru încolăcit, pîndind și gata să scarmene p-o pisică cenușie care rotcea și arunca din cînd în cînd priviri galeșe la frigarea rezimată pe polița vetrei. Iar în casă bătrîna Andricu făcea la ciorap, șezînd în pat, lîngă o mescioară pe care ardea o luminare. Regulat, cînd schimba cîrligele, rădica ochii și se uita lung la fată, care sta rezimată p-un scaun și făcea cute șorțului, pîndind cele mai mici zgomote de afară.

Orele treceau și Gimpa tot nu se întorcea. Pisica plecă de la vatră și veni în cameră, unde începu a se freca de picioarele fetei. Cînele veni și el în prag și se întinse căscînd.

— Unde o fi el! se întrebă bătrîna cu mirare. Nu pot zice că sînt la el apucături rele, dar de cîtva timp s-a schimbat.

— Și a slăbit, mult, mamă! adăugă fata, năbușindu-și un suspin, ce era să izbucnească tare.

— Noi să mîncăm și să-i punem friptura deoparte. O fi avînd și el treburile lui!...

— Să-l mai așteptăm puțin, mamă, se rugă fata, care numai de mîncare nu avea poftă.

— Bine, Mario!... Dar vezi că dobitoacele acestea nu mai pot să rabde. Dă-le ceva să mînce.

Fata se sculă îndată și, ducîndu-se la vatră, pre-găti în cîte o strachină mîncare pentru pisică și cîne. La lumina tăciunilor care se răsfrîngea roșiatică în fața ei, se vedeau lacrimi licărind în gene-i.

— Dumnezeu să mă ierte, zise bătrîna din pat, dar mi se pare că se urzește ceva. Numai de n-ar fi iar vreo zaveră. Ieri și azi am văzut mereu pe popa Constandin de la Brad umblînd din casă în casă și șoptind cu bărbații. Popa Constantin este finul lui Eliad. Știe multe și se amestecă în toate.

— Trebuie să fie ceva, mamă! răspunse fata, ștergîndu-și lacrimile. Trică mi-a spus că n-ar voi să moară nainte d-a vedea pe toți oamenii deopotrivă; adică să nu mai fie nici boieri, nici negustori, nici țărani, nici țigani, ci toți totuna și toți să plătească bir și să meargă la oaste.

— Auzi colo ce drăcii i-a intrat în cap! exclamă văduva Andricu. Crezi tu că s-ar putea una ca aceasta? Dar nu s-ar lăsa boierii odată cu capul! Hei, fata mea, mai vorbea gogoși de acestea Lazăr, care era dascăl la Sintul Sava, nainte de zaveră; dar l-au pus boierii bine, căci din om sănătos cu mintea întreagă, deodată a început să se vaite că-l arde ceva la stomac și numai cu băutura își mai alina arsura. A tot băut săracul pînă simțind că o să moară, s-a dus peste munți în țara lui și acolo și-a dat sufletul.

— Așa răi sînt boierii?

— Ce vrei tu! Toți oamenii se fac hiare sălbatice cînd este să le iei ceea ce cred că este dreptul lor. Apoi bieții boieri, din moși-strămoși, așa s-au învățat: să trăiască din d-a gata, din munca altora; pentru ei toate bunurile, toate plăcerile, pentru ceilalți sudori și lacrimi. Hei, hei!... așa a fost să fie, căci cum zice Oprea Cobzarul:

A tot bătut vîntul
De cînd e pămîntul,
Și va bate vîntul
Cît va fi pămîntul!

Fata auzind pași răsunînd pe pămîntul uscat din stradă, ieși și se uită prin zăbrelele porței. Erau cîțiva

înși între cari recunosc și pe popa Constandin, veneau din sus. Se opriră în dreptul porței. Fata se dete în lături și se ascunse sub gardul încărcat cu mărăcini, de unde auzi aceste cuvinte:

— Cum v-am spus, trebuie să fim gata căci dintr-o zi într-alta poate să ne zică: „Cu Dumnezeu nainte pentru țară și binele obștesc!“ Destul ne-au supt și strivit strigoii aceștia! Și când mă gândesc că sînt numai o mîină de oameni aceștia cari ne sug măduva de atîtea veacuri și că am fi fost de ajuns numai noi aceștia din Brad, Crucea de Piatră, Vitan și Dobroteasa, ca să le rupem junghetura, îmi vine să-mi arunc potcapul după cîni.

Și popa începu să bată în poartă la văduva Dina Andricu, apoi vocea-i răsună în noapte:

— Mario! Mario!

Fata se făcu că vine despre casă și ieși în fața porței:

— Iacă-mă, părinte!

— Acasă este Gimpa?

— Nu, părinte.

— Spune-i că l-am căutat cu niște fini.

Și popa Constandin se depărtă cu finii săi.

— În adevăr, zise fata intrînd în casă și adresîndu-se bătrînei, trebuie să fie ceva.

— Ce-ți spusei eu, adăugă bătrîna Andricu, este ceva în aer. Dumnezeu să aibă milă de noi și de toți. Dar ce o fi?

Și amîndouă căzură pe gînduri.

Minutele treceau lungi și grele pentru biata fată, care nu mai avea astîmpăr și se freca din cînd în cînd la gît ca să-și oprească suspinele.

Bătrîna lăsă ciorapul, se sculă și aduse fiertura pe masă.

Aruncînd ochii asupra fetei, îi văzu două lacrimi legîndu-se în gene, și luînd-o de mîină, o sărută pe amîndoi obrazii cu iubire, zicînd:

— O fata mamei, dar de ce te mîhnești pentru atîta lucru! O fi și el dus la vreo petrecere!

— Nu cred, mamă! răspunse ea cu vocea tremurînd. Niște fiori îmi spun că lui Trică i s-a întîmplat o nenorocire. Îmi vine să alerg în ajutoru-i... dar

unde?... Unde o fi el acum?... Cînd ar fi la o petrecere, nu mi-ar bate inima așa de grozav, nu aş simţi aceşti fiori cari mă cutremur; apoi ne-ar fi spus să nu-l aşteptăm, căci el nu calcă cuviința.

— Lasă spaimetele și vino de îmbucă ceva! îi zise mama Andricu, trăgînd-o lîngă masă și așezînd-o cam cu sila pe scaun. Îmbucă de cîteva ori, soarbe nițel vin și-ți vor trece fiorii și bătăile de inimă, cari vin din foame și așteptare.

Maria voi să mînce pentru plăcerea mamei sale, dar nu putu, căci falcile îi erau încleștate și nu putea înghiți. Apoi auzul ei era îndreptat tot afară; dar nimic nu mai turbura liniștea de la Crucea de Piatră. Nu se auzeau decît păzitorii strigînd cu o voce somno-roasă: „Cine e acoloooo!”

Amîndouă, după ce închiseră poarta și ușa bine, se culcară.

Cînd Maria auzi că mama ei sforăie, se sculă ușor din pat, rădică clanța și, împingînd ușa spre țîșine ca să nu scîrție, o deschise. Ieși în tindă. De acolo deschise ușa tot așa și ieși afară.

Oftă adînc de mai multe ori, se apropie de poartă și rezimîndu-și capul de stîlp, se uită lung pe calea ce ducea în centrul capitalei.

Nici o umbră de om nu se vedea, nici un zgomot de pași nu se auzea.

Înecată de obidă, se puse pe plîns. Plîngea cu hohot și avea de ce să plîngă, căci ea credea în pre-simțimînte.

Iubea din toată inima pe Gimpa, dar simțea că el n-o iubește, că iubește pe alta și că în acel moment el suferă.

Ah! nu este durere mai vie, nu este junghi mai sffșiotor decît a-ți simți sufletul coprins d-o patimă mistuitoare, a-ți arăta focul către acel sau aceea ce iubești, și în loc d-o vorbă mîngîietoare, să-ți răspundă risul ascuțit al nepăsării. Șerpii Eumenidelor nu șuieră mai cumplit decît cuvintele nepăsării în auzul adevăratei iubiri.

— Dar pe cine o fi iubind el?... pe cine?... pe cine? striga copila, izbindu-se cu pumnii în piept. Nu cred

eu, că dacă el n-ar iubi pe alta, n-ar simți că eu nu trăiesc decît numai prin dorul d-a-l vedea, a-l asculta și a-i vorbi! Ah! Doamne, Doamne, cum aș fi voit să-mi trec toată viața în genunchi la picioarele lui! Ce ar mai fi toate icoanele bisericei pe lîngă el, icoana sufletului meu!

Și în prada acestei dureri, adînci și sfișietoare, ea trecu toată noaptea, umblînd prin curte ca o neună.

Cînd se revărsă de ziuă, deschise la paseri și le dete grăunțe, duse dulceață mamei sale care, deșteptîndu-se, începu a se ruga la icoane. Apoi desperata copilă se sui în camera lui Gimpa, și îngenunchind înaintea patului, rămase plîngînd și oftînd.

Maria nu se smulse din dureroasele cugetări decît atunci cînd auzi bătînd la poartă. Fața i se lumină ca un soare, sări în sus de lîngă patul unde rămăsese îngenuncheată. În nerăbdare d-a vedea dacă în adevăr este Gimpa, se apropie de fereastră și se uită ... Vai! nu era el.

Fața i se întristă iar. Totuși se grăbi a merge să deschidă lui Marin Naționalul și căpitan Hristescu căci ei erau. Recunoscîndu-i, căci adesea veneau la iubitul ei, ea fu care-i întrebă cu vocea tremurînd:

— Dar Gimpa n-a fost cu d-voastră?

— Nu, fată, răspunse Naționalul.

— Nu l-am mai văzut de aseară, adăugă Hristescu.

— De aseară ... unde? urmă ea.

— L-am întîlnit pe la Sîntul Elefterie. Se întorcea de la boierul Racoveanu. I-am zis să meargă cu noi undeva. A primit bucuros și am plecat cu toți. El mergea în urmă. Cînd am ajuns în Gorgani nu mai era cu noi.

— Unde o fi el? întrebă fata, gata să plîngă. Că nici p-acasă n-a dat de ieri.

Căpitanul văzînd întristarea și grija ei, îi răspunse cu duioșie și ca încurajare:

— Aseară, pierzîndu-l din urma noastră, amicul meu Marin s-a dus să cerceteze undeva, iar eu m-am întors la boierul Racoveanu. I-am spus și mi-a făgăduit că va cerceta.

— O! boierul ține mult la Trică, strigă copila cu încredere, numai d-ar ști unde este.

— De aceea nu te îngriji, adăugă Marin. Curînd se va întoarce acasă.

— Dumnezeu să te audă! exclamă ea din inimă.

Cei doi revoluționari plecară, făgăduind că vor cerceta pînă i-or da de urmă.

Maria rămase oarecum încurajată. Orele însă curgeau, dar încet, ca cum ar fi avut niște ghiulele de picioare, căci greu trece timpul în așteptarea unei dorințe.

Veni amiazul. Trică tot nu se întorsese. Fata nu mai avea astîmpăr. D-o sută de ori se dusesse la poartă, naintase cîțiva pași în stradă, se uitase lung dar nevăzîndu-l, se întorsese tot mai tristă, tot mai abătută, tot mai descurajată.

Începuse a toca pe la biserici.

Îi păru că-i toacă pe inimă cînd cugetă că va apune soarele, că va însera, că va nopta și Trică tot nu va fi întors. Îi venea să se dea cu capul de păreți cînd cugeta că va apuca-o noaptea fără să știe nimic de dînsul.

Umblă mai mult prin curte, căutînd în mintea ei un mijloc d-a afla ceva. Ca să întrebe pe mama ei, nici gînd. Biata bătrînă n-ar fi fost în stare să-i dea nici o idee, căci toate ideile le avea fata ei.

— Acela mi-a spus că boierul Racoveanu va cerceta, își zise ea. Dacă a cercetat, trebuie să fi aflat ceva. Dacă m-aș duce să-l întreb?

Și după ce cugetă puțin, zise cu hotărîre:

— Mă duc. Nu știu unde șade... dar voi afla.

Și iute se duse la fîntînă, scoase apă, se spală pe ochi, căci avea ochii roșii de plîns. Intră în casă, se găti cît putu mai bine.

Mama ei privind-o cu mirare, ea îi zise:

— Mă duc la popa Constandin de la Brad, pe la cunoscuții lui, să întreb de el...

Pentru înția oară ea mințea, dar amorul era vinovat. La ce păcate nu te împinge el!

Bătrîna Andricu nu zise nimic, căci ce voia Maria voia și ea.

Numai cînd văzu pe fată cotind în capul stradei, se întrebă:

— Dar de ce n-am mers și eu? Acum însă e prea tîrziu. Niște picioare bătrîne cum să ajungă niște picioare tinere, cari abia ating pămîntul!

Maria merse tot înainte, întrebînd din cînd în cînd dacă merge spre Sîntul Elefterie.

Era deprinsă ea cu centrul capitalei, căci adesea Trică o plimbase sărbătoarea pe la Mitropolie, pe la Sîntul George, pe la Bărăție, pe la temnița Sîntului Anton, pe la Curtea Veche, pe la Curtea Arsă: dar niciodată așa departe ca la Sîntul Elefterie.

Ieșind din Gorgani, apucă spre Izvor, apoi spre Sîntul Elefterie.

Întrebînd de casa boierului Racoveanu, un bătrîn i-o arătă pe coastă, scaldată în razele soarelui apuind.

Cînd se apropie și văzu acea clădire măreață într-un rai de flori și verdeață, ea nu se opri d-a-și zice:

— Ce frumos! D-aceea vine des aicea!

Intrînd în curte, văzu o servitoare pe care o întrebă cum ar face să vază pe boierul Racoveanu, că are să-i cază la picioare și cu lacrimi fierbinți să-i facă o rugăciune.

Servitoarea era miloasă, căci îi răspunse cu bună-tate:

— O puica mamei, ce rău ai nemerit! Boierul a plecat la casa din podul Mogoșoaie. Acum pleacă și cocoana cu coconițele, căci de-aseară se face acolo logodna coconiței Smaralda cu coconașul George Boldur. Poimîne va fi nunta la Sărindar, și apoi sfîr ... sfîr ... zboară porumbeii peste Olt. Iacă trage careta la scară.

Și Maria întorcînd ochii, văzu o frumoasă caretă cu doi cai cari mînceau foc naintea casei.

Servitoarea pleacă răpede într-acolo, ca să mai vază o dată pe viitoarea mireasă.

Maria rămase în loc, neștiind ce să facă. Părea înmărmurită. Nu-și veni în fire decît auzind uruiala caretei, care plecase spre poartă. Se dete într-o parte. Cînd careta trecu, ea se uită bine să vază pe fericita mireasă.

O văzu și era așa de frumoasă încît biata copilă se împletici, zicînd:

— Doamne, ce frumoasă! Ce sînt eu lingă ea pentru Trică!

O pînză se rupsese dinaintea ei. Acum știa viermele care rodea inima lui Trică.

— Iacă pentru ce venea el așa des p-aicea! își zise Maria cu o duioasă resemnare. Dar ea se mărită acum și el suferă ca un suflet osîndit! De aceea nu mai mînca, nu mai zîmbea, nu mai dormea; de aceea umbla mereu, surd la chemarea mea, orb la lacrimile mele ... Dar unde o fi el acum?

Și cugetînd puțin, urmă:

— Dacă nu este arestat, sînt sigură că-l voi vedea deseară la logodirea acelei frumoase coconițe sau poimîne la cununia ei.

Și luîndu-și inima în dinți, ceru de la servitoarea cu care mai vorbise, lămuririle care-i trebuiau, apoi plecă.

Văzînd-o mergînd cu pași ușori, n-ai fi putut crede cîtă sfișiere era în sufletul ei. Pentru ca trecătorii să nu-i văză lacrimile, ea coti prin livezile umbroase ce se întindeau de la Sintul Elefterie pînă la Balta Cișmegiului. Ea-și luase hotărîrea d-a nu se întoarce acasă, nainte d-a afla despre dînsul. Această hotărîre o întărise și îi dase curaj d-a străbate acele locuri singuratece.

Cînd ajunse la locuința lui Racoveanu din calea Mogoșoaie, era noapte. Toate ferestrele erau luminate, curtea plină de carete, iar muzica militară cînta într-un balcon despre grădină.

Maria, care-și făcuse planul, după lămuririle ce-i dase servitoarea, se strecură prin mulțimea trăsurilor, coti pe la spatele casei, deschise o portiță, intră în grădină și de acolo se îndreptă spre pavilionul unde îi spusese că mai totdeauna se retrage boierul Racoveanu și se gîndește fumînd.

Copila își făcuse planul d-a cădea la picioarele boierului, a-l ruga să-i spună ce știe despre Gimpa și a-l face să se intereseze.

Pavilionul din grădină era luminat.

Ea se apropie cu inima bătînd de bucurie. Credea că Dumnezeu îi vine în ajutor, dar cînd fu lîngă pavilion, inima îi bătea așa de tare încît se opri între niște trandafiri ca să se liniștească puțin.

Boierul Racoveanu era în adevăr în pavilion, dar nu singur.

Azul fetei fu izbit de aceste cuvinte, cari o încremeniră în loc:

— Steaua lui George Bibescu este la apusul ei ... Dar n-o fi vreun spion p-aci?

Și îndată un bărbat înalt ieși din pavilion, se uită prin întuneric, ocoli pavilionul și, nevăzînd copila care rămăsese tupilată între trandafiri, reintră în pavilion, zicînd:

— Suntem singuri!

Bărbatul care atît de mult se îngrija de spionii lui Bibescu-vodă, este cunoscut cititorilor noștri, cari sigur că n-au uitat de ofițerul Iancu Olteniceanu, atît de mult așteptat și primit cu iubire de Bibescu-vodă în palatul său noaptea trecută.

Fata auzind teama de spion, se temu să nu fie bănuită; nu cuteză nici să fugă, nici să anunțe că este acolo și se tupilă și mai mult după trandafiri.

— Trebuie să știi că de cîtva timp sînt foarte bănuît de Bibescu, zise Iancu Olteniceanu, șezînd lîngă Racoveanu pe canapeaua care ocolea pavilionul.

— Mă mir! zise Racoveanu, aruncîndu-i o privire pătrunzătoare și fumînd dintr-un ciubuc lung de iasomie. Te știam favoritul lui pînă mai ieri. Ce a putut să-l facă a se schimba așa iute?

— Cum ți-am spus, steaua lui este la apus. Ca orice om care-și așteaptă pierirea din toate părțile, se teme și de umbra lui. Nu se mai simte sprijinit nici la Constantinopol, nici la Petersburg; iar în țara lui îi clocotește sub picioare un vulcan, gata să izbucnească dintr-o zi într-alta.

— Îl plîng, zise Racoveanu cu o vădită înduioșare. Voind să mulțumească pe toți străinii, s-a înstrăinat de țară. Despre aceasta sînt vinovați și cei care-l

înconjoară. Un prinț nu poate vedea singur toate. Amicii și credincioșii lui sînt datori să-l ajute cu vederea lor.

Olteniceanu își mușcă buzele, apoi zise:

— Nu cumva mă bănuiești a fi șoricelul care, cînd simte că o clădire este gata să se surpe, fuge?

— Nu, imputarea mea nu privește pe un tînăr ca tine, ci pe bătrîni ca Vilara. Tu ești încă în vîrsta cînd vezi lumea prin fierberea sîngelui. Nu ți se poate cere consiliu, căci consiliul tău este o licărire înșelătoare. Dar pe Vilara îl judec altminterea ...

— Unchiule, vrei să-ți spun credința mea?.. Nici Vilara nu este vinovat, ci tot măriasa. Vilara mai pierduse un domn, pe Alexandru Ghica, prin îndemnurile și faptele lui. Vilara nu era un om nou cînd măriasa s-a suit pe tron. Îl știa cît era de urît în țară și de compromis în afară. De ce s-a mai servit de el?

— Aci ai dreptate!.. Dar cred că este încă timp pentru măriasa a-și îmbunătăți poziția, a-și întări tronul.

Olteniceanu izbucni într-un rîs, care numai vesel nu era.

— Glumești, unchiule? îl întrebă el. Sau vrei să faci cu mine pe vicleanul?

— Ce vrei să zici? adăugă iute bătrînul Racoveanu, încruntînd sprîncenele.

— Ceea ce zic toți în jurul mării-sale ... că dacă nu încurajezi revoluția, dar cel puțin nu te supără cînd o vezi viind ...

— Și ce aș cîștiga eu?

— Ce ați cîștiga?.. Cînd se dărîmă un tron, cînd cade un prinț, cade și coroana ... De ce n-ar cădea pe fruntea dumitale, unchiule?

— Atît de negru m-au zugrăvit în ochii mării-sale cei care-l înconjoară? Eu sînt aproape bătrîn, tu ești încă tînăr; dar te rog să-mi spui ce trebuie să fac pentru a convinge pe măriasa că, deși am stimă pentru cei cari sînt în capul mișcării naționale, sînt însă cel mai devotat boier al domniei. În familia mea este o ser-

bare acum... logodirea fiicei mele. Poimîne va fi cununia. Mă duc să rog pe măriasa să fie nunul junei părechi.

— Trebuie să știi, iubite unchiule, îi zise Iancu Olteniceanu, că chiar graba d-a. face această nuntă a săpat și mai mult bănuiala în sufletul măriei-sale, că nu vezi cu ochi răi revoluția ce amenință a izbucni, și că chiar pentru aceasta voiești să scapi mai iute d-asemenea datorie de familie.

— Ce rău judecă măriasa și cei care-l înconjoară! Un bun părinte ca mine nu amestecă soarta copiilor săi în vultorea politicei! Este adevărat că voiesc să-mi mărit fata cît mai curînd, pentru că nu văd viitorul senin și apoi de cîteva zile holera a început să secere în capitală.

— Ai toată dreptatea, eu unul nu te bănuiesc; dar ce să faci măriei-sale care este atît de bănuitor.

— A ajuns pînă acolo Bibescu-vodă că se teme și de umbra lui?

— Ce mai vrei, dacă se teme și de mine?

— În adevăr că ești mai mult decît umbra lui, îi răspunse Racoveanu cu un zîmbet ironic; ești chiar brațul lui care execută hotărîrile, nu însă hotărîrile luate atunci cînd înțelepciunea domnește ...

Olteniceanu își mușcă buzele.

Nu-i plăcea ca unchiul său să-l considere complice în faptele cari aveau să cauzeze căderea unui domn.

— Unchiule, adăugă el, după un moment de cugețare, sînt devotat corp și suflet celor ce-i servesc, chiar cînd aceia se rătăcesc.

— Asemenea devotamente sînt pieirea domnilor, strigă Racoveanu, neputînd să-și ascundă indignarea. Dar să nu ne certăm, să vedem mai bine ce putem face pentru îndreptare. M-ai nemerit în niște momente cînd un părinte nu poate avea toată libertatea cugețării pentru politica țării... Să vedem... Crezi că Bibescu este pierdut cu desăvîrșire? Crezi că dacă ar satisface întrucîtva cererile mișcării naționale, nu s-ar întări coroana pe fruntea lui?

— Dar demnitatea lui... dar prestigiul tronului ...

— Toate acestea sînt deșertăciuni, cînd este a dezarma viitorul de amenințările lui.

— Ai dreptate ... și dacă ai spune aceste cuvinte mării-sale, cred că l-ai ridica din abaterea în care a căzut și ar vedea în domnia-ta pe cel mai devotat amic.

— Roagă pe măriia-sa să mă primească chiar astă-seară. Îndată ce voi schimba inelele copiilor mei, îndată ce datoria părintelui va înceta, voi veni să depun la picioarele tronului consiliile mele.

— Îți mulțumesc, unchiule, în numele mării-sale, Merg să-i duc această știre. Ea va răsuna ca trîmbița învierii în palatul care de cîtva timp seamănă a cimitir. Unde-ți arunci ochii, nu vezi decît atitudini încremenite, fețe palide, frunți gînditoare, ochi speriați.

— Du-te nu eu voi întîrzia.

Și Racoveanu, strîngînd de mîna pe junele și perfidul nepot, se sculă și plecă să iasă. Dar cînd să pună piciorul în prag, deodată se retrase. O fată era îngenuncheată înaintea ușei și întindea mînele spre el. Era atît de speriată încît cuvintele îi mureau pe buze. Era Maria.

— Ce voiești copilă? o întrebă bătrînul boier, mișcat de atitudinea și întristarea ce vedea în fața ei, scaldată de lumina lampei din pavilion.

Fata mișca buzele, dar nici un cuvînt nu ieși, numai două șiroaie de lacrimi începură a-i curge pe obraji.

— Curaj, copilă! îi zise Racoveanu cu blîndețe, apropiindu-se și mîngîind-o pe frunte! Vorbește fără teamă. Am și eu o fată, care se logodește acum. Nu pot fi rău cu tine care ești tot de vîrsta ei.

Dar emoția era prea mare pentru nefericita Marie, căci încordîndu-și puterea ce-i mai rămăsese, abia putu să pronunțe cuvintele: „Gimpa, unde este?” dar așa de încet, așa de ușor, încît ele-i ieșiră din gură ca o suflare. Apoi căzu leșinată pe nisip.

Bătrînul bătu în palme, și venind un servitor, îi ordonă s-o dea în grija servitoarelor.

Apoi intrigat plecă sus, fără să observe că Iancu Olteniceanu rămăsese lîngă fata care zăcea în neștire.

INTRIGĂ ȘI CALOMNIE

Două servitoare alergară. Văzînd o fată din popor, se retraseră speriate, căci aceeași bănuială fulgeră în mîntea fiecăreia și același cuvînt sinistru le ieși din gură:

— Holera!

— Nu, n-aveți teamă, le zice Olteniceanu, căci n-are semnele holerei. Ajutați-mi s-o duc în pavilion, unde o puteți îngriji mai bine.

Dar aplecîndu-se, ridică în brațe ușorul corp al copilei, așa că o duse în pavilion fără ajutorul lor și o întinse pe sofa. La lumina lampei, văzînd acel corp grațios și acea figură palidă cu trăsuri d-o suavitate îngerească, rămase uimit.

Cele două femei asemenea își uniră mînele și exclamară:

— Ce frumoasă fată!

Și luînd o carafă de apă începură a o stropi.

— O cunoașteți? întrebă Olteniceanu, ai cărui ochi nu se mai rădicau de la fată.

— Nu, cocoane! Pentru întîia oară o vedem aci la curte, răspunse una din ele.

— Adevărat! Dar atunci ce caută aci?

— Nu știm!

Olteniceanu rămase pe gînduri, apoi un zîmbet ironic îi strînse buzele.

„Dracul să mă ia, cugetă el, dacă această fată nu este una din victimele celui ce poimîne va fi bărbatul Smaraldei. Auzind că se logodește, ea, în desperare a alergat să-l pîrască lui Racoveanu; dar durerea i-a secăt puterile, așa că n-a fost în stare să scoată nici un cuvînt“.

Maria căzuse într-un somn letargic. El nevăzînd nici un semn că se va deștepta curînd și înțelegînd că, cu toată curiozitatea ce avea d-a afla secretul acelei copile, nu mai putea sta acolo, o recomandă îngrijirii servitoarelor, lăsînd cu precugetare să-i cadă din gură aceste cuvinte cu un zîmbet infernal:

— Iacă ce pat fetele cari alunecă cu cei ce nu sînt de seama lor! Dar să nu spuneți nimic nici ginerelui, nici miresei.

Și plecă.

Celor două femei le fuse de ajuns aceste cuvinte pentru a rămînea convinse că în adevăr acea copilă era o amantă abandonată de George Boldur, care chiar în acele momente schimba inelele cu cea mai frumoasă din fetele Bucureștiului.

Olteniceanu prevăzuse efectul cuvintelor lui și de aceea, în loc d-a se duce la palatul domnesc, se sui la Racoveanu și așteptă.

Servitoarele ținuse atît de mult secretul ce le recomandase el, încît peste o oră ajunsese din pavilion în splendidul salon! Invitații îl comunicau unul altuia, așa că peste puțin bucuria și încrederea pierise mai din toate fețele, căci toată lumea, bărbați și femei, se uita cu compătimire la Smaralda care surîdea cu încredere fidanțatului ei, George Boldur, un Don Juan pe care victimele desfrînării lui îl urmăreau pînă și în casa socrului.

Olteniceanu retras lingă o fereastră observa c-o bucurie infernală efectul cuvintelor lui și din moment în moment aștepta să-l vadă și asupra fidanțatului.

El era însurat. Soția lui era o protejată de casa Bibescu. Tocmai pentru aceasta o și luase. Iar acum cînd steaua lui Bibescu era la apus, cînd vedea că o altă stea este să se ridice, începuse a regreta că s-a însurat și se uita cu invidie la George Boldur. Prevăzînd că într-un viitor apropiat socrul acestuia va fi puternic în țară, turba că nu-i este el ginere. Nu că-l răpea frumusețea Smaraldei, nu că-l atrăgea spiritul și inima ei. Pentru acestea el era nesimțitor. Ceea ce-l răpea, ceea ce-l atrăgea era ambiția d-a fi tare și mare. Nesimțindu-se capabil însă d-a ajunge prin sine, căutase să ajungă prin căsătorie. Întîia căsătorie îl rădicasese sus. Dar cum zeul acelei căsătorii era să fie în scurt timp răsturnat, Olteniceanu ar fi voit să fie liber pentru a căuta în altă căsătorie o nouă scară la mărire.

Dar n-avusese timp să văduvească și Boldur i-apusese nainte. De aceea ochii îi cădeau plini de ură asupra lui Boldur și plini de lăcomie asupra Smaraldei, radioasă de încredere.

Nenorocirea, care mai totdeauna este aliata celor răi, făcuse că la acea fidațare era și soția lui, vară și amică intimă cu fiica lui Racoveanu.

El înțeluse îndată că numai soția lui ar putea să strecoare în auzul Smaraldei, ceea ce se șoptea de toți. De aceea o și chemă lângă el. Pîndind apoi momentul cînd juna fidațată se uita spre ei, zise soției sale:

— Mi se rupe inima cînd mă uit la Smaralda. Se nefericește. Una din amantele lui Boldur a venit adineauri blăstemînd, s-a înveninat și acum trage să moară în grădină.

Groaza ce produsese aceste cuvinte asupra soției lui, nu scăpă din vederea Smaraldei. Cînd cele două vere se întîlniră, una din ele, doamna Olteniceanu era palidă.

Smaralda voi să știe cauza și află.

Din acel moment căsătoria ei era pierdută.

Olteniceanu plecă, frecîndu-și mînele de mulțumire și zicînd:

— Nunta tot se va face, dar am aruncat sămînța. Acuma-mi rămîne s-o fac să rodească. Dacă într-un scurt timp eu și Smaralda nu văduvim, apoi este semn că dracul nu se mai ocupă de afacerile acestei lumi.

Fidațata, izbită în inimă de această săgeată neprevăzută, se retrase îndată. Se închise în camera ei și plînsese. Ideea că la cîțiva pași de dînsa o nenorocită femeie moare blăstemînd-o, era înfiorătoare. Din acel moment între ea și George Boldur vedea un cadaver, o victimă, care cu ochii sticloși o urmărea, iar cu brațele înghețate o îmbrîncea de lângă fidațatul ei.

Olteniceanu, ieșind din salon, își zise:

„Să vedem dacă acea copilă s-a deșteptat din leșin!“

Și coborînd scara, se duse spre locuințele servitorilor.

Maria era tot leșinată și întinsă p-un pat. Nu era lângă ea decît o bătrînă servitoare. Celelalte erau ocupate cu treburile serbărei.

— N-a deschis încă ochii, bătrîno? întrebă Olteniceanu, oprindu-se în prag și uitîndu-se la fată.

— Nu, cocoane! răspunse bătrîna, sculîndu-se iute și punînd minele la piept.

— O cunoști cine este? urmă Olteniceanu.

— Nici n-am mai văzut-o pînă acum.

— A scos vreun cuvînt?

— Ba da, căci din cînd în cînd aiurează.

— Și ca ce cuvinte?

— Se vede că cheamă pe cineva ... pe un Dumitru, pe un Gimpa.

Olteniceanu tresări și-și zise:

„Draceee! ... Acel nume pe buzele acestei fete ... cînd mă așteptam să se audă al lui George Boldur! Acum înțeleg: se vede că această fetică este fiica bătrînei unde șade tînărul pe care l-am rădicat aseară. Ea venise la Racoveanu să întrebe de dînsul. Deșteptîndu-se, ea va spune ceea ce a făcut-o să vie aci, și spunînd se va dezminți știrea ce am făcut să intre în capul celor de sus și mai cu seamă în al Smaraldei. Trebuie dar să nu se deștepte aci“.

Mai gîndindu-se pușin, un zîmbet infernal îi trecu pe buze murmurînd aceste cuvinte:

„Și rădicînd-o d-aci, să las a se crede că Boldur a făcut-o nevăzută“.

Ieșind iute în stradă, chiar la poartă întîlni un agent d-ai agiei.

— În acea odaie, — îi zise Olteniceanu, arătîndu-i spre una din locuințele servitorilor, este o fată leșinată. Trămite îndată un agent tiptil c-o trăsură, s-o rădice d-acolo fără nici un zgomot. Va fi de ajuns să spună că este fratele sau unchiul acelei fete și că a venit s-o ia d-acolo din ordinul coconului Boldur. S-o ascundă undeva, așa ca nimeni să n-afle un cuvînt din gura ei înainte d-a o vedea eu. Ștreangul vă așteaptă dacă nu veți face întocmai cum vă zic.

Se știa că Olteniceanu, cel cu vorba de miere, era o fiară la suflet, că nu glumea cînd amenința.

Peste cîteva minute, ordinul fu executat.

Ieșind trăsura cu acea copilă, Olteniceanu își zise:

— Acum să întîlnesc pe Boldur.

Și urcînd scara iute, începu a-l căuta prin mulțime. Domni și doamne șopteau despre victima din grădină. Curiozitatea d-a vedea pe acea nenorocită abandonată mergea crescînd.

După multă căutare, întrebînd p-un servitor, află că Boldur este într-o sală, unde da ușa de la apartamentul Smaraldei.

În adevăr că-l și află acolo. Bietul ginere, îngrijat de retragerea subită a fidanței, măsura sala cu pași agitați, ascultînd din cînd în cînd la ușa un plîns cu sughituri.

Olteniceanu merse drept la dînsul și-l luă în brațe, simulînd avîntul unei adevărate amicii.

— George, îi zise el, vezi cine este acea fată, care zace leșinată în curte. Lumea își face felurite bănuieli ... chiar Smaralda ... Aleargă și răsipește-le iute.

Boldur, auzind, rămase ca trăsnit. Dar pentru că trecutul lui nu-l lăsa să se creadă la adăpost de asemenea bănuieli, întrebă:

— Și unde este?

Infernalul favorit al lui vodă Bibescu, îi spuse.

Și junele fidanțat, cu fața speriată, trecu ca o săgeată prin mulțimea invitaților, coborî scara și se îndreptă spre odaia indicată.

Lumea, văzîndu-l, se convinse și mai mult că, în adevăr, acea femeie era una din victimele lui.

Olteniceanu izbutise.

IAR LA MOȘ IGNAT !

Îndată ce ieși din curte trăsura cu Maria, leșinată, agentul polițienesc care primise ordinul lui Olteniceanu, se urcă și el în trăsură lîngă cel care se declarase că este unchiul fetei.

Cîteva oftări anunțară că leșinul Mariei era aproape să înceteze.

Agentul strigă birjarului, care asemenea era agent polițienesc, să dea goană cailor, și pietrele stradei Mogoșoaie începură a scăpăra sub potcoavele cailor.

Cînd trăsura uruia în mijlocul nopții pe strada pustie, agentul își frămînta capul unde să ascundă mai bine pe acea fată care dintr-un minut într-altul ar putea să se deștepte și să înceapă a striga. Pentru a preîntîmpina orice zăticnire, scoase o basma și trase capul fetei lîngă el, așa ca să fie la îndemîină pentru a-i înăbuși orice strigăt. Apoi începu a se gîndi.

Ca s-o ducă la unul din numeroasele aresturi, care se înființase încă din ianuarie 1848 mai la fiecare răs-pîntie și prin cari guvernul boieresc pritoccea poporul, nici nu era de gîndit.

Coconul Olteniceanu îi ordonase cu asprime ca nimeni să nu vorbească cu acea fată înainte de el.

Aresturile fiind pline de oameni, nu era cu putință nici s-o ascundă, nici s-o oprească d-a vorbi cu cineva.

Ca s-o ducă la biserica Icoanei, unde se închideau nebunii atunci, iar nu-i venea, deoarece călugărițele sînt foarte limbute. Apoi nu știa ce să creadă despre acea pradă ce-i încredințase favoritul lui Bibescu. Să bănuiască că ar fi o puicuță destinată a fi sacrificată pe altarul lui Cupidon? Nu-i venea să creadă că tocmai în curtea lui Racoveanu s-ar fi făcut o asemenea vînătoare. Mai mult bănuia că este o victimă care avea să serve la cine știe ce intrigă politică sau descoperire de complot. Deci, trebuia s-o apere ca ochii din cap de orice întîlnire ...

Dar unde s-o ascundă? Și pe cînd caii goneau mereu, agentul se gîndea. Deodată își izbi fruntea cu mîna.

— La moș Ignat! strigă el.

Și birjarul-agent, care știa cuibul, apucă spre podul Beilicului ca apoi să cotească spre Radu-Vodă.

„Casa lui moș Ignat este în mijlocul unei livezi pe marginea Dîmboviței, își zise agentul. Gardul este înalt și nimeni nu cutează a intra, căci are niște zăvozi cari sfîșie omul într-o clipă. Apoi moș Ignat este mut ca mormîntul. Acolo este ferită de gura și ochii lumii ca într-un mormînt. Coconul Olteniceanu va fi mulțumit de ascunzătoarea mea“.

Cititorii noștri își amintesc de moș Ignat. Era acela unde pimnicerii lui vodă Bibescu dusese în noaptea trecută pe Dimitrie Gimpa mai mult mort decât viu.

Moș Ignat era cunoscut și prețuit de poliția lui vodă Bibescu, căreia îi făcea des servicii pe cari era voioasă să le plătească cu aur. Adesea avea trebuință ca unii din cei chinuți prin temniță sau aresturi să nu moară în urma chinurei. Sunt unele ființe îndârjite căror nu li se smulge un secret nici cu cele mai mari chinuri; iar dacă le iei cu încetul și cu bunătatea, ajungi să le afli și ce nu vrei. Pentru cel din urmă procedeu însă trebuie timp, apoi el nu poate izbuti decât asupra unor ființe extraordinare, și de aceea smulgera secretului se face obicinuit cu durerea fizică. Când nu izbutea cu aceasta, care era și cea mai expeditivă, se întorcea la procedeul blînd, și pentru asemenea cazuri avea pe moș Ignat, care vindeca pe chinuți ca prin minune.

Trăsura, înainte d-a ajunge la Radu-Vodă, apucă în stînga p-o cale strîmtă printre pomi pe malul Dîmboviței și se opri la o porțiță ascunsă într-un gard înalt și mărăcinos.

Cînd moș Ignat auzi lătratul fioros al cînilor și semnalul învoit între el și oamenii agiei, ieși din casă și, impunînd cînilor tăcere și blîndețe, se duse și deschise porțița.

Un agent se dase jos din trăsura și altul îi da în brațe pe Maria. Întunericul nopții fiind îndesit de frunzișul pomilor, moș Ignat nu putea să vadă ce ducea acela în brațe. Crezînd că este vreun nou torturat, pe care i-l aducea să-l vindece, zise mergînd înainte spre casă:

— Și acesta tot școlar este, ca cel ce mi l-ați adus ieri noapte?

— Nu, acesta-i școlăriță, răspunse agentul; dar ia seama să nu ne sfișie cîinii.

— N-avea grijă, carnea voastră i-ar învenina. Dar, hengherilor, v-ați apucat acum să schingiuți și femeile?

— Lasă vorba și ascultă, moș Ignat, zise agentul.

Răspundem cu pielea noastră dacă această femeie, deșteptându-se, n-ar vorbi întâi cu coconul Olteniceanu.

— Dar mai am un bolnav la mine! Cum să-i opresc d-a vorbi? ... și pînă cînd?

Celalalt bolnav, cititorii noștri îl știu: era Dimitrie Gimpa.

— Pînă dimineață nici s-o vază, nici să-i vorbească cineva! răspunse agentul la întrebarea bătrînului Iporcrat de la Radu-Vodă. Pînă atunci voi ști ce voiește coconul ...

— Dacă este numai pentru atîta timp, o voi culca în celar.

Și luînd el fata în brațe, o duse în celarul de lîngă casă și o culcă binișor pe un maldăr de buruieni pe cari le culesese în acea zi pentru a obloji spinarea lui Gimpa. Apoi ieșind și închizînd ușa după el, însoți pînă la poartă pe agent. Acesta plecînd cu celalalt în trăsură, moș Ignat nu se putu opri d-a nu exclama, trîntind porțița:

— Cîni, hengheri, căpcăuni, și voi, și stăpînii voștri! Cînd vă văd mi se urcă sîngele în cap și îmi vine să vă sugrum!

Și ca cum aceste cuvinte i-ar fi ușurat sufletul, se întoarse iute în casă, aprinse un vâpaît și se apropie de patul în care dormea Dimitrie Gimpa, cu fața în jos.

Expresia feței bătrînului era plină de bunătate și se uita la bolnav c-o vie înduioșare. Două șiroaie de lacrimi începură a curge pe obrajii lui palizi și a se rostogoli ca picături de rouă în barba-i albă ca zăpada. Puse vâpaița pe o policioară lîngă pat, așa că lumina cădea pe bolnav, care dormea liniștit, cu spinarea acoperită de foi verzi unse cu alifiile minunate ale lui moș Ignat.

Rădicînd ușor foile, se uită la spinarea îmbrăzdată încă de dungi. Fața bătrînului se luminează de mulțumire, văzînd că vindecarea începuse. Alese alte foi și le întinse cu ușurință pe spinarea lui Gimpa, care nici nu se deșteptase. Terminînd, luă vâpaița și păși încet spre ușă zicîndu-și:

— Acum să vedem ce o fi avînd școlărița de dincolo!

Dar n-apucă să treacă pragul și răcnete de spaimă răsunară din celar. Bătrînul rămase încremenit, iar Gimpa, deșteptîndu-se, sări din pat.

Strigătele urmînd, Gimpa recunoscă vocea Mariei și voi să iasă; dar moș Ignat îl opri, zicîndu-i:

— Mi-au cerut boierii să nu las pe nimeni s-o vadă sau să-i vorbească, se înțelege afară de mine. Dar cum ți-am spus azi, mă supun boierilor numai atunci cînd nu-mi cer să fac rău și cînd mă lasă să fac bine. Totuși, te rog să aștepti să văd eu întii pe această femeie.

Gimpa înțelese îndată că era mult mai înțelept să se supună bătrînului. Se lăsă a fi condus și culcat în pat. Bătrînul îi așază din nou frunzele, sfătuindu-l să nu mai sară din pat ca un nebun.

Pe cînd blîndul empiric pălăvrea asupra iuțelei și neastîmpărului tinerimei, junele nostru își frămînta capul pentru a-și da seama de aflarea Mariei acolo. O idee grozavă trecu prin creierii lui ca un fier roșu: ideea că zbirii lui Bibescu-vodă, neputînd să afle nimic de la dînsul despre marea mișcare ce se pregătea în umbră, au voit să afle ceva de la bătrîna Andricu și de la fiica ei. Acestea neștiind nimic, zbirii au bănuț că nu voiesc să spună și au căutat prin durere să afle adevărul. Poate că bătrîna și murise sub lovituri, iar fiica ei, cu mai multă putere vitală, rezistase și acum zăcea dincolo de zid, cu corpul sfîșiat, tot așa cum se deșteptase și el în noaptea trecută.

Sub imperiul acestei idei, Gimpa strînse pumnii și scrișni dinții, zicînd:

— Ah! cîinii, cîinii!

— Mai rău decît cîinii! adăugă moș Ignat, urmînd așezarea frunzelor.

Și două șiroaie de lacrimi brăzdară obrajii bătrînului. Ștergîndu-se cu mîneca cămeșei, zise cu blîndețe:

— Acum șezi liniștit, copile... Mă duc să văd și de nefericita de dincolo.

Și mîngîindu-l pe frunte, luă vâpăița și ieși.

Strigătele și plîngerile fetei răsunau în tăcerea nopții, dar se pierdeau în adîncimea deseii grădini care se întindea între Dîmboviță și strada Radu-Vodă.

— Dar nu mai striga, fată, zise Ignat, deschizînd ușa celuiului și intrînd, că doară nu ești acum în viața lupilor. Ia spune moșului ce ți-au făcut hengerii aceia cari nici de copii nu mai au milă. Ia să vedem: unde te doare?

Și puind vâpăița p-o ladă, se apropie de fată care ședea pe maldărul de buruieni. Lumina scâldea fața blîndă și părul cel alb al bătrînului, așa că fata, văzînd bunătatea în figura lui, se liniști îndată, prinse curaj și zise:

— Nu mi-au făcut nimeni rău... Am leșinat eu de osteneală și întristare. Dar unde sînt aici?

— La moș Ignat, răspunse bătrînul, cel care este tocmît la temnița Sîntului Anton, ca să vindece pe acei cari nu voiesc boierii să-i lase să moară de bătaie.

Văzînd că fata n-are nimic, o întrebă:

— Dar de ce te-au adus la mine?

Maria, neștiind ce să răspundă, îi spuse tot ce știa ea: cum plecase în căutarea lui Gimpa, cum leșinase naintea boierului Racoveanu și cum se deșteptase în tunericul aceluși celar.

Moș Ignat se gîndi cîtva, apoi zise:

— Cum înțeleg eu, copila mea, n-are gînd curat cel care a zis să te aducă la mine. De aceea ai face bine să nu te apuce ziua aci. Locuința mamei tale nu este departe. Te voi duce eu acasă, căci nu poți umbla singură noaptea, și mama ta să te ascundă undeva pînă se vor potoli poftele ce ai aprins într-un suflet păcătos. Cît despre neaflarea ta mine aci, voi spune că ai fugit fără știrea mea, așa de ușor încît nici cîinii nu te-au simțit.

— Nu te mai osteni, moș Ignat, căci o voi duce eu acasă, zise o voce din pragul celuiului, căci eu sînt acela pe care-l căuta fata...

Era Gimpa care nu avusese răbdare să aștepte întoarcerea bătrînului. Venise și ascultase cele spuse de Maria.

Ea văzîndu-l, dete un strigăt de bucurie și se aruncă în brațele lui. Cu toată durerea ce-i cauzau rănilile din spate, el o strînsese la piept cu afecție. Fața fetei era radioasă de fericire, văzîndu-l.

— Te-am aflat fugarul! îi zicea ea, sărutîndu-l.

Moș Ignat se apropie și zîmbind, desface brațele fetei cari îl lăntuiau, și îi zice:

— Nu-l atinge, căci a căzut dintr-un pom și și-a zdrelit spinarea mai rău decît o pară putredă.

Maria atunci observă fața galbenă și zvîrcolită de dureri a amicului ei, și se retrase speriată și strigînd:

— În numele cerului, dar ce ai pățit?

Bătrînul nu le lăsă timp de convorbire, căci le zise:

— Vă dau amîndoi unul în îngrijirea altuia. Tu, copilă, să îngrijești a-i obloji mereu spinarea cu frunzele unse d-o alifie ce-ți voi da; iar tu, copile, s-o ascunzi cît mai iute undeva, ca să n-o afle fiii păcatului.

Moș Ignat dăte fetei un coș cu frunze și un borcan cu alifie; premeni din nou spinarea junelui, mai mult ca să învețe pe fată, care contempla cu groază urmele loviturilor cari făcuseră din spatelul lui o carne vie.

Îi însoți pînă la porțiță, îi sărută pe frunte și le zise c-o voce înduioșată:

— Duceți-vă și ascundeți-vă cît mai iute, căci dacă v-ar afla la mine sau undeva, cine știe ce ați mai păți de la acești cîni de boieri. Vrînd Dumnezeu, într-o zi scăpați de orice prigonire, veniți pe la moș Ignat. Cînd veți ști cît a suferit și suferă încă el, pentru cîte a văzut și vede, îi veți plînge de milă. N-aș voi să mor nainte d-a ști că din suferințele mele s-a făcut o carte sau un cîntec.

Îi sărută încă o dată și, dorindu-le călătorie fericită, intră iute în curte, trăgînd porțița după el și se făcu nevăzut printre pomi.

Gimpa luînd de mîină pe Maria, apucară spre locuința lor.

Gimpa înțelese acum cît de mult îl iubea nenorocita copilă. Inima lui însă toată coprînsă de amorul Smaraldei, nu mai putea răspunde la acest devotament îngeresc decît cu o frățească milă. El o muștră

cu blîndețe că s-a expus pentru dînsul la atîtea oste-
neli și suferințe; și cum amorul nostru, în fața altui
amor care l-am insuflat, dar pe care nu-l împărtășim,
ne face cruzi, Gimpa din întrebare în întrebare, aduse
pe față a-i vorbi despre Smaralda. Ea se supuse îndem-
nului; dar cînd simți cît de mult îl zguduiau amărun-
tele ce-i spunea despre bucuria și strălucirea ce văzuse
în acea seară în casa lui Racoveanu, ea nu se putu opri
d-a striga:

— Ah! cum o iubești tu, Trică!

Junele își trecu mîna peste ochi.

— Lasă că nu te mai învinovățesc, urmă ea. Am
văzut-o trecînd pe dinainte-mi ca un înger luminos.
Este atîta de frumoasă, atîta de răpitoare! Cum să
n-o iubească, văzînd-o cineva o dată măcar!... Dar
tu care o vedeai mai în toate zilele! Și apoi fetele acea-
tea de boieri mari, cari au atîta mîndrie în suflet,
încît se sfiesc să calce pe pămînt, trebuie să insuflă
celor cari nu sînt din clasa lor iubiri atît de adînci
încît numai moartea poate să le vindece!

Acest adevăr ieșind din buzele Mariei, făcu pe tînăr
să se cutremure.

Da, numai moartea putea să potolească focul ce
se încuibase într-însul.

Fata, simțind durerea lui, urmă:

— Și mult iubești tu, Trică, pe aceea care poimîne
se va mărita! Oh! dragul meu de ce n-am putere să
te mîngîi! Eu văd bine că viața ta de acum este pier-
dută. Tu nu ești din aceia cari se schimbă; și apoi
unde se mai află o fată frumoasă ca dînsa, căci aș
alerga îndată și aș cădea înaintea ei, i-aș scâlda picioa-
rele și mînele cu lacrimile mele și aș ruga-o să iubească
pe Trică al meu, pentru a-l scăpa d-o patimă care-l
va duce la mormînt... Dar știi tu, Trică? Eu cred că
fata lui Racoveanu nu te-a cunoscut de aproape, căci
dacă eu aș fi fost în locul ei și a fi știut ce comoară
este în mîntea și inima ta, nu te-aș fi schimbat nici
pe cel mai mare, mai frumos și mai tînăr din împărații
lumei!

Și pe cînd copila, în nevinovăția ei, răscolea focul
în pieptul lui Gimpa, zorile începură a scăpăra.

Stelele se topeau în țîșnirile de aur și purpură cari sfîșiau întunericul nopții. O adiere dulce începu a mișca virfurile pomilor, iar paserile a scutura frunzele de roua nopței. Voluptoasa noapte se retrăgea înaintea zilei care năvălea cu alaiul ei de lumină și vuiet.

Cu redeșteptarea naturei începu a crește și încrederea în inima junilor noștri.

— Trică, Trică, strigă copila, strîngîndu-l de mîină, dacă este să suferi toată viața de dorul acelei fete, eu voi fi tot lîngă tine ca să te mîngîi și te voi însoți oriunde ca un cîne credincios.

Gimpa nu știa cum să răspundă la atîta devotament și iubire. Remușcarea îi rupea inima. Dar amorul lui trecu peste toate, uită toate grijile și durerile nopței și, înviorat de speranță, se simți iar tare pentru a înfrunta orice, numai și numai să mai vază o dată pe Smaralda.

Maria, care ghicea tot ce se petrecea într-însul, îi zise:

— Să mă lași a te îngriji bine cum mi-a arătat acel bun bătrîn, ca să poți merge la biserică unde se cunună mîne. Te voi însoți și eu. Acum, cînd ești lîngă mine, nu mă tem de nimic. Să cuteze cineva a te atinge, și va vedea cum știu să rup carnea și să scot ochii!

Gimpa îi mulțumi printr-o zîmbire care umplu de bucurie pe Maria.

Ajungînd acasă aflară pe bătrîna Andricu bocindu-se în casă. Cum îi văzu, îi sărută și începu a se închina la icoane de mulțumire.

NUNTA

Dacă este un proverb care sună: „Ce știe satul, nu știe bărbatul“, ar putea să fie și un altul: „Ce știe lumea, nu știi părinții“, tot așa de adevărat.

Șoaptele lumii nu ajunsese pînă în auzul lui Raco-veanu. El și soția lui, văzînd abaterea sufletească a fiicei lor, o atribuiră nepregătirii cu care aceasta se

trezea deodată în fața căsătoriei. George Boldur deși frumos și june, era însă un străin, un necunoscut pentru Smaralda.

Cînd doamna Olteniceanu spusese junei fidanțate, că jos în curte zăcea o victimă a simțimîntului insuflat de George Boldur, avusese grijă să adauge că cu asemenea păcate pășesc naintea altarului toți mirii boieri și că, prin urmare, nu trebuie să se sperie, dar nici să-și facă iluzie despre fecioria mirelui ei, și că în orice caz este mult mai bine ca acea fată să moară.

Smaralda se închisese în iatacul ei, plîngînd și convinsă că aceasta este soarta oricărei fete care se mărită.

Nu zisese un cuvînt măcar nici mirelui ei, nici părinților.

A treia zi cînd se sculă după o noapte agitată, Smaralda nu mai era fata vie și voioasă care fusese pînă în seara logodnei.

Un vierme se încuibase în inima ei, și acel vierme rodea, cum zice Bolintineanu: „Floarea plăpîndei tinereți!”

Primi pe fidanțul ei cu bunătate și resemnare, dar pe buze-i nu mai flutură zîmbetul încrederii.

Se lăsă a fi gătită de nuntă, în neștire.

Boldur se sili prin limbajul cel mai înflorit și sentimental a răsiți melancolia ce coprinsese sufletul frumoasei copile; dar în deșert, căci ea nici nu-l vedea nici nu-l auzea.

La biserică, în întunericul care-i coprinsese mintea și în descurajarea care-i amorfise inima, simți că doi ochi erau înfipti asupra ei și că acei ochi o ardeau.

Fără voie uitîndu-se să vază ai cui sînt, întilni ochii lui Iancu Olteniceanu. Ea rămase fărmeată sub fulgerul lor. Din acel moment nu mai simți pe nimeni în jurul ei: nici mire, nici părinți, nici frați și surori, nici rude și amici, decît acea privire care o ardea și o-năbușea. Ar fi voit să țipe, să fugă, dar se simțea înfiptă în lespezile bisericeii.

Din imnele nunței nu auzi nimic.

Ocoli sînta masă în neștire.

După serviciul religios și felicitări, junele mire o luă de braț.

Trebuie ei o încordare lungă pentru a se smulge din puterea magnetică a ochilor lui Olteniceanu, care o ținea în loc, și poate că n-ar fi izbutit să facă un pas, dacă în același timp n-ar fi căzut asupra ei alți doi ochi, plini de toate binecuvântările și de cea mai curată iubire, ochi care o făcură să respire, să se miște, să vadă și să auză.

Voind să-și dea seama ai cui erau acei ochi, nu izbuti, căci în figura galbenă și întristată a unui june rezimat de umărul unei copile la o fereastră a bisericei, nu putu recunoaște pe Dimitrie Gimpa, atît era de schimbat!

Gimpa nu mai avusese decît o dorință, aceea d-a merge la biserică și a vedea steaua inimei sale trecînd în brațele unui necunoscut. Era aceeași dorință ca a celui care voiește să vadă pînă în cele din urmă focul care mistuiește averea lui, cuibul familiei sale și teatrul celor mai scumpe amintiri.

Văzîndu-l că abia se ține pe picioare, devotata Marie îl însoți, silindu-l a se rezima de brațul și umărul ei. Frumoasa copilă se simțea în culmea fericirii, sprijinind pe acel tînăr frumos și iubit.

Gimpa asistă de la fereastra bisericei la acea cununie. Întristarea și descurajarea ce citea în fața Smaraldei, îl făcură să-i pară că asistă un sacrificiu omenesc.

Cînd ea era să plece din biserică, rezimată de brațul fericitului mire, Gimpa, punîndu-și tot sufletul în privire, o privi cu atîta dor și iubire, încît juna mireasă putu să se smulgă de sub farmecul sinistru al ochilor lui Olteniceanu. Ochii ei se întîlniră cu ai lui, dar fără să-l cunoască; totuși îi păru că citește într-însiș o adîncă compătimire.

Peste cîteva minute careta trecînd pe lîngă el, îi făcu să rădice capul. Era juna pereche care plecase. Urmele caretei fu pentru dînsul ca zgomotul ce-l face fierul ghilotinei cînd cade și taie capul condamnatului.. Un întuneric, un haos se făcu în capul lui și căzu leșinat.

Cînd se deșteptă, era în locuința lui de la Crucea de Piatră, iar la capu-i veghea plîngînd Maria.

Cele dintii cuvinte ce-i ieșiră din buze, fură de recus noștință către generoasa fată.

După vreo două zile simțindu-se în stare d-a se ține pe picioare, se sculă și plecă. Rătăci în jurul locuinței boierului Racoveanu, ca sufletele morților în jurul vetrelor unde au locuit. Un serv îi spuse că juna păreche a plecat peste Olt încă din ajun.

„S-a dus!” își zise el, și se îndreptă spre locuința lui, pierdut în triste cugetări.

MOARTE ȘI REVOLUȚIE

Cînd ajunse aproape de Sîntul George, se izbi cu cineva în piept. Acela uitîndu-se drept la el, îl recunoscu și strigă:

— Gimpa!.. Dar din ce mormînt ieși?

— Ies dintr-un mormînt, dar nu știu din care! răspunse junele nostru.

Acel cu care se lovise era Hristescu, întiul român căpitan de corabie.

Gimpa îi spuse scurt cele întîmplate.

Cînd această termină, Hristescu strigă, îmbrățișîndu-l cu milă:

— Și Naționalul care te bănuia că ne-ai trădat! Pe Sîntul Spiridon, dacă n-am avea de lucru, ce bătaie i-aș trage ca să-l învăț minte a mai bănuii toată lumea!

Apoi la ureche îi șopti:

— Tu știi că acum zorim să fiarbă cazanul. Dacă ai putere ajută-ne.

Gimpa înțelese că era vorba de pregătirea revoluției. Această știre produse o reacție puternică în mintea lui abătută. Se încordă ca calul oșteanului cînd aude trîmbița.

„Ah! cum aș vrea să mor, împlinindu-mi jurămîntul!” cugetă el. Apoi tare urmă:

— Cît mă vor ține puterile, sînt al datoriei mele de român.

Peste o oră, Gimpa, transfigurat, cu glasul răsunător, cu corpul vibrând de un simțimînt profetic, rădica sufletele țirgoveților din fața Bărăției. Pentru a-i indigna și mai mult, colindă mereu prăvăliile și cafenelele. Ceea ce făcea Gimpa, făceau și ceilalți tineri inițiați în apropiata izbucnire a revoluției.

Naționalul, dînd în urma bănuitalui și văzînd cu cîtă ușurință ațîța spiritele, își zise: „S-a deșteptat leul!“ Numînd leu pe Gimpa, Marin se credea ispășit de păcatul bănuielei.

Ceata lui Baboi și Scilipici, pe care acum începuse a o numi „partidul lor“, se întrecea și ea în a înfierbînta mințile. Ea însă nu-și dezvoltă zelul decît în mijlocul acelei adunături numită drojdiile societății; iar dorințele ce deșteptau în capul acestora erau cu totul opuse moralei și dreptului. Propagau desființarea proprietății, familiei, religiei, egalitate și libertate absolută pentru toți, împărțirea averilor publice și private între toți. Uimitoare era atitudinea poliției, care ocrotea aceste propagande. O minte pătrunzătoare ar fi înțeles că chiar ea le urzea cu scopul d-a compromite revoluția.

Dar să urmărim pe Gimpa care în aprinderea patriotismului voia să-și mistuiască amorul. Junele revoluționar nu-și făcuse nici o iluzie despre un viitor fericit al amorului care furiș crescuse în sufletul lui. El nici odată nu uitase că fiica marelui boier nu va putea să fie a lui, mai cu seamă în acel timp cînd era un abis între clasa privilegiată și fiii poporului, oricît de distinși prin minte și inimă ar fi fost aceștia. Dar tot mulțumindu-se a o iubi și admira ca p-o stea frumoasă în cerul senin, el uitase că într-o zi acea stea ar putea să strălucească în brațele altuia.

Neașteptata cununie a Smaraldei cu George Boldur fu o lovitură de trăsnet pentru nenorocitul june. El rămase ca într-o noapte, singur, rătăcit și desperat.

Cînd atîta timp ai răsfațat o iubire, care cu încetul a devenit pentru tine un element de viață, și vine o zi cînd trebuie să-ți iei adio de la tot ce ai dezmiertat și încălzit cu căldura inimii tale, nu sînt cuvinte pentru a spune durerea adîncă ce simți de această durere.

Într-o asemenea împrejurare, viața este o pedeapsă nesuferită și abandonatul numai în moarte vede scăparea.

De aceea Gimpa se aruncă cu totul în mișcarea revoluționară. În deșert capii mișcării îi recomandă să fie prudent. El nu ascultă, nemaivînd pentru ce să se cruțe. În două zile, colindînd suburbiile și locurile publice, izbuti să ațîțe focul mai mult decît toată propaganda făcută de ceilalți.

Atît de mult se uitase în ardoarea lui încît nici rănile din spate nu le simțea.

Căpitan Costache Chiorul, zbirul poliției de atunci, își pierduse capul, văzînd îndirjeala ce deodată izbucnise în capitală. Aflînd cine era ațîțătorul, plecă în urmărirea lui, decis a-l lăsa mort sub lovituri.

Dar n-avu să umble mult, căci îl află în strada Căldărarilor în mijlocul unei mulțimi pe care o înfierbînta cu discursurile lui.

Căpitan Costache, însoțit de cîțiva zbiri ca dînsul, năvăli cu caii în mulțime, izbind cu gîrbacele în dreapta și stînga.

Căldărarii se răsipiră îndată, dar cînd Gimpa le strigă „Puneți mîna pe ei și dezarmați-i”, mulțimea se adună iar și năvălind cu uneltele asupra zbirilor poliției, începu a lovi cu furie și a le smulge gîrbacele și săbiile. Numai de căpitan Costache nu cuteza nimeni să se atingă, atît de mare era groaza ce acesta însuflecase bucoreștenilor.

Acesta recunoscînd în mulțime pe junele revoluționar, scoase sabia și, dînd pinteni calului, năvăli asupra lui. Gimpa-i apucă calul de frîu. Zbirul rădică sabia. Dar în acel moment o copilă dînd un țipăt, se puse în dreptul junelui nostru rădicînd brațele. Sabia zbirului izbi umărul copilei, care căzu scaldată în sînge.

Gimpa, neavînd timp să vadă fața victimei care căzuse sub picioarele calului, apucă și smulse sabia cu a cărei muche începu a izbi pe sălbaticul zbir pînă îl răsturnă de pe cal.

Lumea, înfuriată de sîngele care colcăia din rana copilei și încurajată de exemplul eroicului june, începu și ea să bată pe ceilalți zbiri.

Știrea că în strada Căldărarilor lumea bate pe căpitan Costache și ceata lui, se răspîndi cu iuțea fulgerului. În cîteva minute toată piața era în picioare și lumea năvălea din toate părțile. Cetele poliției nu mai puteau străbate, atît era lumea de îndesată și amenințătoare.

Cînd Gimpa rădică de jos corpul sîngerat al acelei copile necunoscute și îi desfăcu basmaua care-i ascundea fața, rămase înmărmurit, văzînd că era Maria.

— Tu aci? strigă el cu cea mai vie durere.

— Da, răspunse ea c-o voce stinsă, nu puteam sta acasă ... cînd te știam în pericol ... Te urmăream în tot locul ... Dacă nu eram eu, te-ar fi ucis cînele ... Acum dacă mor, cine să te mai ... Ah! te iubesc, Trică!..

Și nemaiputînd zice nici un cuvînt, îi căzu capul greu pe umărul junelui. Șiroaie de lacrimi curgeau din ochii acestuia.

Luînd-o în brațe, o duse și o întinse pe o tarabă.

Lumea înduioșată se grămădise în jurul lor.

Un bărbier desfăcu vestmintele fetei, ca să-i dea ajutor. Văzînd însă rana cea grozavă, clătină capul cu desperare.

Maria, deschizînd ochii, murmură încet:

— Trică, vin!

Și întinzînd un braț, apucă de gît pe nefericitul june care se aplecă spre ea. Încordîndu-și toată puterea în acel braț, căci celalalt era cu totul desfăcut de corp, îl trase și mai mult lingă ea, și lipindu-și gura de a lui îi dete cea dintîi sărutare de iubire, dar și cea din urmă, căci în acea sărutare își dete și sufletul.

Capul Mariei se lăsă galben și greu în brațele junelui. Ea murise.

O scrișnire de turbare izbucni din piepturile tuturilor.

— S-o îngroape țîrgul, zise starostele de căldărari.

— Da, da, țîrgul s-o îngroape, dînd fiecare după putere! răspunse voci din mulțime.

— Și pentru că nu este timp de pierdut, adăugă un altul, eu încep cu cutia stărostiei.

Și luând din cui cutia cea pecetluită a stărostiei de căldărari, în care se aduna mila pentru meseriașii neputincioși, începu a se plimba prin mulțime.

Banii de argint și aramă plouau în cutie.

În câteva minute cutia se umpluse. Nu mai încăpea nici un bănuț.

— Este înzecit decît trebuie, zise cel care umbla cu ea.

— Dar cum nenorocita copilă nu poate sta aici, adăugă un bătrîn toptangiu, s-o ducem înaintea bisericii Sîntul George.

Și cum simțimîntele filantropice sînt adevăratul cod al disciplinei umanitare, cîtiva inși, fără să le zică nimeni, se apropiară și rădicară moarta pe brațe.

În mijlocul acelei mulțimi imense o duseră la cea mai apropiată biserică, la Sîntul George Vechi.

Pentru că curgerea sîngelui oprea intrarea mortului în biserică, nainte d-a i se face cuvenitul serviciu religios, o așezară în curtea bisericii.

Un staroste numără preotului banii din cutie, recomandîndu-i a tîrgui toate cele trebuincioase, a împodobi un brad frumos, pentru ca înmormîntarea să se facă cu toată strălucirea, căci tîrgul o îngroapă.

Gimpa căzu amețit lîngă masa unde întinsese pe Maria.

După rădicarea moartei din strada Căldărarilor, lumea mai rărindu-se puțin, căpitan Costache Chiorul se tîrî cum putu într-o tutungerie. Tutungiul, un armean, cunoscîndu-l, se grăbi a-l scoate pe din dos, a-l pune într-o birjă și a-l face scăpat.

Ceilalți cetași se făcură nevăzuți, care cum putură. Lumea se făcea că nu-i vede tîrîndu-se.

Ce-i mai păsa ei?

Bătuse și ea o dată pe căpitan Costache și toată ceata lui? Era mulțumită acum. În generozitatea ei, îi lăsa să scape.

Și avea dreptate, căci acel neamic, din momentul ce fusese bătut, călcat în picioare, umilit, își pierduse

puterea; nu-i mai rămăsese nici veninul pe care-l aruncă scorpia strivită.

Comitetul revoluționar aflînd cele întîmplate în mijlocul capitalei și, văzînd fierberea lumii crescînd, înțelese că momentul este propice.

Eliad plecase spre Olt, ca să proclame de acolo revoluția.

Era în 10 iunie și comitetul revoluționar din capitală nu știa nimic despre cele urmate la Islaz, în ajun. Nevoind să piarză ocazia, decisă proclamația revoluției pentru a doua zi.

Moartea nenorocitei fete era un prilej fericit pentru a lucra asupra mulțimei și a da lovitura decisivă.

Abia răsărise soarele în dimineața zilei de 11 iunie și lumea începu să se adune în jurul bisericii Sîntul George Vechi, căci în biserică nu mai încăpea. Toate breslele se întreceau, fiecare a fi mai mult reprezentată.

Agia ordonă pe sub mîină preoților să zorească înmormîntarea; preoții însă, fiind și ei din cei inițiați în mișcarea națională, răspunseră că nu cutează a ieși din voia staroștilor, cari au plătit cu galantomie toate; că dacă n-ar face cum voiesc starostii, ar fi mare turburare în tîrg.

Agia trebui să se resemneze. Căpitan Costache nu mai putu să iasă din casă. El și cetașii lui își îngrijeau de urmele bătăii ce suferiseră în ajun.

De la opt ore niște mîni nevăzute începură a trage mereu toate clopotele capitalei. Aerul urla. Tot Bucureștii, bărbați, femei, copii, se îndesau în centrul capitalei.

Cînd corpul copilei fu scos din biserică, staroștii îl așezară pe patul mortuar. Alți staroști cu un brad frumos împodobit și cununiile apucară nainte. Preoții, făcîndu-se că sînt siliți, apucară și ei înaintea. Astfel cortegiul funebru porni pe strade.

Toate capetele se dezvăleau, toți ochii lăcrimau; dar cauza morței acelei copile era știută acum de toți, și toți pumnii se strîngeau.

În urma patului mortuar urma bocîndu-se bătrîna mamă, văduva Dina Andricu. Ea pășea, împleticînd

du-se și rezimată de junele Dimitrie Gimpa, în fața căruia se vedea o adâncă desperare. Un fenomen curios se petrecea în mintea acestuia. El știa al cui este corpul ce însoțea la ultima locuință, el știa că acea copilă, care-l urmărise ca umbra ziua și noaptea, căzuse victima devotamentului și amorului ei pentru dînsul; dar cu toate acestea în ochii minței lui nu vedea fața Mariei, ci p-a Smaraldei, atît de mult amorul acesteia se săpase în sufletul lui. El se silea să alunge acea icoană din mintea lui și să-și amintească trăsurile bieteî repauzate, dar în deșert; tot fața Smaraldei revenea și tot pe ea îi părea c-o însoțește la mormînt. Dar nu era și dînsa o moartă pentru dînsul?

Totuși se revolta contra acelei ingraturidini, prin care simțea că păcătuiește.

Două ore moarta fu plimbată prin stradele principale.

Cînd o întoarse la biserică, curtea era ocolită de soldați. Lucirea armelor îndîrji și mai mult.

După ultimele rugăciuni, corpul Mariei fu lăsat în mormînt.

Preotul stropi cu vin și untdelemn și aruncă întîia sapă de pămînt; apoi lăsară capacul sicriului și lopețile începură să arunce pămîntul, care făcea un zgomot surd și lugubru, din ce în ce scăzînd. Cîteva bătrîne luară de brațe pe nefericita mamă și o smulseră de lîngă mormîntul unde se ascunsese comoara ei. Cînd Gimpa văzu înfigîndu-se în pămînt bradul, își acoperi ochii din cari țîșniră lacrimi arzătoare.

„Biata copilă!” strigă el și brațele îi trosniră într-o sumbră desperare.

Cîteva tineri îl tîrîră cu dînșii.

La o răspîntie, tinerii se opriră. Un june se sui pe un zid din ruinele ce arătau încă urmele focului din 1847. El ținea în mînă o hîrtie tipărită.

O tăcere adîncă se făcu deodată în toată acea mulțime, de al cărei vuiet un moment mai nainte vua aerul.

Junele începu a citi. Era proclamarea revoluției și Constituției schițată de comitetul revoluționar.

Vocea inspirată a junelui făcea ca acele cuvinte să pară înflăcărate și să aprindă toate sufletele.

Strigăte entuziaste izbucniră din acele mii de piepturi și în același timp clopotele sunau la toate bisericile capitalei.

Gimpa, zguduit de entuziasmul poporului, își șterse iute lacrimile și dintr-o săritură fu pe acea tribună de cărămizi.

Ceea ce începuse cuvintele bine cumpănite ale comitetului, încheie elocința impetuoasă a junelui revoluționar.

„Fraților, — zise el apoi, — pentru că Dumnezeu a adus acum în capul nostru un domn care, oricari ar fi păcatele lui, este însă român ca noi, să avem toată încrederea într-însul. Cele ce vi s-au citit, nu pot decît să fie aprobate de dînsul. Să mergem dar acum la dînsul, și să-l asigurăm că așa voiește și poporul român.”

— Să mergem! Să mergem! strigară miile de voci.

Și îndată ca prin farmec peste miile de capete se înălțară stindardele stăroștiilor, stindardele bisericilor și flamurile tricolore. Apoi ca valurile unei mări, împinse de vijălie, acea mulțime se porni iute spre palat în strigăte entuziaste, în sunetul clopotelor, sub un cer senin și luminată de soare.

Peste cîteva minute ea îneca curtea domnească. Partea care nu încăpuse, înconjură curtea și înecă stradele vecine.

Văzînd înfățișarea demnă și blindă a poporului, garda palatului, cu arma la picior, se mulțumi a contempla.

Auzînd acele strigăte de bucurie și încredere, domnitorul Bibescu însoțit de adjutanții săi se coborî în scara palatului.

Doamna Maria, ascunsă între perdele, privea cu inima tremurînd.

Comitetul tinerimei îl întîmpină cu respect, dar și cu fermitate. Îi citi Constituția în auzul poporului și îi ceru semnătura.

Domnitorul Bibescu rămase gînditor cînd Gimpa, îngenunchind, îi zise încet:

„În numele patriei noastre, în numele singelui nevinovat, măria-ta, nu face din această turmă de miei o haită de tigri!“

Și luînd textul Constituției, îl întinse domnitorului care îl semnă.

Aerul fu zguduit de strigătele de triumf ale popoului care, din acel moment, el devenise domnul destinelor lui.

A patra zi, George Bibescu abdicînd, fugea peste munți.

De la 11 iunie Dimitrie Gimpa trăi din viața popoului.

Capii revoluției scrîntiră numind, după îndemnul consulului rusesc, în două posturi însemnate pe Baboi și Sclicici, iar ministru de război pe Odobescu. Acești trei inși erau mîna dreaptă, cu care străinul și clasa privilegiată lucrau pentru compromiterea revoluției.

După întoarcerea lui Eliad de la Islaz, unde proclamase Constituția, conspirația celor trei cameleoni începu să-și arate ghearele.

Proprietarii, speriați de propaganda ce făcea ceata lui Baboi și Sclicici că averile se vor împărți egal la toți, că nu va mai fi nici familie, nici religie, începură a cîrți și trămiseră cinci inși ca să se plîngă. Membrii guvernului îi primiră cu bunăvoință și îi consiliară a nu se speria de aiurările unor descreierați.

Atunci se văzu cameleonii schimbînd semne cu proprietarii.

Aceștia declarară că vor veni a doua zi în număr mai mare.

În acea seară (18 iunie), Odobescu propuse a prezenta guvernului statul major și ofițerii garnizoanei; propunerea lui fu primită și decise prezentarea pentru a doua zi la amiazi.

A doua zi, — scrie un martur al acelei deșteptări naționale —, membrii guvernului adunîndu-se în sala de primire, Odobescu introduse ofițerii și, ca organ al armatei, felicită guvernul. Eliad mulțumi în numele colegilor săi, bucurîndu-se că vede triumful cauzei naționale asigurat de fericitul acord între popor și armată.

Atitudinea ofițerilor însă era în doi peri; unii din ei criticau cu asprime unele articole din Constituție.

Deodată se auzi o voce de afară: „Vin proprietarii!“ Un contemporan ne spune că ar fi recunoscut, în acea voce, vocea lui Baboi.

În acel moment Solomon se apropie de Eliad și apucându-l de braț, îi zice: „În numele proprietarilor, te arestez, domnule!.. și pe d-voastră asemenea!“ urmă el, adresându-se și către ceilalți membri ai guvernului.

Deodată câțiva ofițeri înconjurară pe Eliad, alții săriră asupra lui Tell, îl dezarmară și îl arestară în cazarmă. Frații Golești, C. Roset, Brătienii și N. Bălcescu fură închiși în aceeași cameră cu Eliad. Cît pentru Magheru, el trase sabia și-și făcu drum printre ofițeri și, urmat de doi dorobanți, se închise într-o cameră, decis a se apăra contra oricărui atac.

Trădarea era regulată de mai înainte, căci Solomon, credinciosul lui Odobescu, alergă cu două companii de soldați și năvăli în palat.

Dar triumful trădătorilor nu ținu mult.

Gimpa, care din cancelaria guvernului, văzînd cele urmate voi să iasă, dar la ușă întîlni o sentinelă care-i puse spanga în piept. Erau dar toți arestați. Nu-și pierdu cumpătul. Se apropie de o fereastră care era deschisă și, fără să mai ia seama la înălțimea ei, sări. Din fericire căzu pe o grămadă de nisip. Se sculă și alergă îndată la clubul tinerimei unde dădu alarma. Toți tinerii se răspîndiră în toate părțile pentru a strînge lume.

Vocea lor inspirată rădică în picioare toată capitala. Clopotele de la toate bisericile sunau de vuia aerul. Nu trecuse două ore de la arestarea membrilor guvernului și valurile poporului începură a năvăli. Curtea palatului nu mai putu să încapă mulțimea indignată.

Solomon cu soldații săi sta tot în curte.

Atunci o tînără frumoasă, Ipătescu, cu două pistoale în mîini, merse drept la Solomon și îndreptîndu-i-le în piept îl somă să se retragă cu toată trupa lui.

Poporul, electrizat de fapta ei, începe să amenințe.

Solomon se retrase, dar, în loc de a trămite trupa la cazarmă se opri cu ea într-o stradă lăturalnică. Acolo fu întâmpinat de Iancu Olteniceanu, favoritul lui vodă, care-l întrebă cu asprime:

— Pentru ce te-ai retras? De ce nu risipești mulțimea?

— Drept să-ți spun, răspuse Solomon, n-am curaj să ordon foc într-o mulțime nearmată de copii, femei, negustori, meseriași, tineri și bătrâni, care nu mă provoacă! Și apoi nu știu întrucât soldații m-ar asculta!

— Cu alte cuvinte, tu și ei voiți o provocare? Bine, adăugă Olteniceanu și se retrase rînjind.

La un colț al stradei află pe Baboi și Sclipici cărora le șopti ceva ... Ce?.. Nu putem ști.

Dar peste câteva minute cei doi frați de cruce se apropiară de Gimpa și îi spuseră că Solomon cu soldații stă ascuns în apropiere, că ar fi bine să ducă o parte din popor într-acolo, pentru a dejuca cine știe ce urzire criminală.

Gimpa, cu o parte din mulțime, mai mult prin îndemnul curiozității se duse într-acolo.

Cînd erau aproape de trupă care sta liniștită cu arma la picior, Baboi și Sclipici se furișă după niște uluci, o mîină se ridică asupra acelor uluci descărcînd un pistol spre trupă. Un soldat căzu lat roșind pămîntul cu sîngele lui.

— Cine a tras? strigă Gimpa, galben de mînie și durere. Dar strigătul lui se pierdu în răcnetul mulțimei care, crezînd că acest foc este un semnal convenit d-a se arunca asupra soldaților, se și aruncă. Dar n-apucă să se apropie și Solomon comandă trupei: Foc! Peste șaizeci de inși căzură la pămînt, unii morți, alții răniți.

Încăierarea începu între soldați și poporul nearmat. Alte victime din rîndurile acestuia căzură la pămînt. Solomon cu soldații se retrag în cazarmă și pregătesc tunurile.

Poporul începe și el să ridice baricade în jurul cazarmei, amenințînd să-i dea foc.

Membrii guvernului, cari acum erau scăpați, trimit pe mitropolit să împace lumea și să îndemne pe Solo-

mon a se supune și a preda tunurile, făgăduindu-i că crima lui va fi iertată.

Solomon se supuse și tunurile fură aduse în curtea palatului.

Pe unul din aceste tunuri poporul aduse și corpul unui june rănit, care își pierduse cunoștința.

Era Dimitrie Gimpa.

Dus cu ceilalți răniți în spitalul Brîncovenesc, el își veni la cunoștință pentru a cădea în delir.

Cînd ieși din spital, revoluția era învinsă. El plecă din capitală cu un îndoit doliu în suflet: doliul amurului și doliul patriei.

Sănătatea fiindu-i cu totul zdruncinată medicii recomandară junelui revoluționar să locuiască mai mult timp în aerul munților.

El se retrase la Vilcea, la tatăl său.

Bătrînul Gimpa plînsese cînd văzu umbra fiului său, căci o umbră părea, atît era de sleit, amărît și descurajat.

Aerul muntelui, puterea sîngelui, lipsa de emoții, îl întremară cu încetul.

Cînd capii mișcării naționale fură arestați la Cotroceni, între aceștia erau și cei doi cameleoni, Baboi și Sclipici.

Cînd convoiul acestora era să plece în exil, Iancu Olteniceanu, care, în urma revoluției, rămînea tot tare și mare, ordonă să-i aducă pe Baboi și Sclipici într-o cameră din mănăstire.

Cînd aceștia i se înfățișară, erau abătuți.

Olteniceanu, văzîndu-i, zise:

— Nu vă descurajați dacă necesitatea politică cerc să fiți și voi cei arestați. V-aș compromite dacă lumea ar vedea că n-ați împărtășit și voi soarta capilor revoluției. Trebuie să vă resemnați a suferi expatrierea pentru cîtva timp. Vom avea trebuință de serviciul vostru și în străinătate, căci voim să avem oameni de încredere și inteligență în mijlocul expatriaților.

Apoi întinzînd fiecăruia cîte o pungă le adăugă:
— Oricînd și oricît veți avea trebuință, să-mi scrieți și veți fi îndestulați îndată. Vă vom trimite instrucții prin om de încredere.

Peste o oră convoiul arestaților pleca spre Giurgiu, escortat de călăreți turci. De la Giurgiu începea expatrierea.

Cît despre cel care iubea pe Smaralda, el nu mai putea iubi altă femeie.

Două icoane rămăsese săpate în sînul lui: plecarea Smaraldei la brațul lui George Boldur și coborîrea Mariei în mormînt. Cînd cugeta la cea din urmă, fluturau înainte-i trăsurile Smaraldei. Amorul, imaginația puneau în fața celei moarte ale cărei trăsături le uitase, fața celei vii pe care o iubea.

Cercetă despre Smaralda și află că nu este fericită. Boldur, unul din tinerii răsfațați ai soartei, nu știa ce comoară era în juna-i soție. El o abandona și se arunca în brațele plăcerilor, cari gîdilă simțurile darucid inima.

Iancu Olteniceanu era geniul rău al acestei părechi.

Atunci cînd amorul era să unească aceste două inimi, știm cum el a aruncat sămînța discordiei.

De atunci nu făcea decît să așîte ceea ce semănase. D-o parte atrăgea pe Boldur la petreceri cari săpau un abis între el și Smaralda, d-altă parte tot el căuta s-o consoleze în abandonarea și durerea ei.

Într-acestea, soția lui Olteniceanu se stingea din zi în zi; dar ca o martiră resemnată, nu spunea nimăru-i că acela care îi grăbea moartea, era soțul ei.

Într-o zi Gimpa auzi că soția lui Olteniceanu a murit; nu mult după aceea auzi că Smaralda s-a despărțit de Boldur și că, măritîndu-se cu Olteniceanu, a plecat în străinătate.

— Singur! își zise Gimpa cu durere, căci cît timp știuse pe Smaralda în țară, tot avusese iluzia că este lîngă ea. Acum rămăsese de tot singur.

Dar peste cîțiva ani rămăsese singură și Smaralda.

Îndată ce bătrînul Racoveanu nu mai putu să îndestuleze ambiția nesățioasă a noului său ginere, acesta-și înșelă soția care fu silită să-l abandoneze.

Într-o toamnă Gimpa veni în București.

Neaflînd pe nimeni din acei cu cari împărțise iluziile de viitor, rătăcea singur și trist prin pădurea Bănesei. Frunzele uscate fișiau prin picioarele lui.

Apucînd în vale spre malul lacului, întîlni o damă în doliu, dar atît de palidă și străină de această lume încît părea o sfîntă icoană coborîtă din păretele unei biserici.

Cînd fură unul lîngă altul, se opriră în loc.

— Gimpa, șopti ea. Și întinzîndu-i mîna cu întristare, el i-o acoperi de sărutări.

Cîteva minute le fură de ajuns pentru a-și spune tot trecutul lor, de cînd nu se mai văzuseră.

Cînd fu să se despartă:

— Vino să mă vezi, îi zise ea, să ne mai amintim că am fost și noi tineri odată.

A doua zi se duse cu inima bătînd. Nu fu primit, căci era greu bolnavă.

A treia zi ducîndu-se să întrebe, află poarta cernită. Murise!

Avu putere să-i însoțească sicriul pînă la ultima locuință.

În dimineața viitoare Gimpa fu aflat mort pe mormîntul ei.

Avusese drept să-și aleagă acel loc, pentru a-și trage un glonte în inimă, căci numai el o iubitise.

1876 și 1891

